מוסד שמואל נאמן
למחקר מדיניות לאומית

יוזמות אברהם
مبادرات ابراهيم
ABRAHAM INITIATIVES

2020

סקר הביטחון האישי בערים המעורבות

استطلاعُ الأمن الشخصيّ في البلدات المُختلطة

נוהאד עלי, רות לוין-חן ועולא נג'מי-יוסף
نهاد علي، روت لفين-حين وعلا نجمي-يوسف

יולי תמוז 2021

עב عر EN

סקר הביטחון האישי בערים המעורבות 2020
استطلاعُ الأمن الشخصيّ في البلدات المُختلطة 2020

כתיבה: ד"ר נוהאד עלי, רות לוין-חן ועולא נג'מי-יוסף

תרגום לערבית: ארט טרנסלייט

תרגום לאנגלית: שאול ורדי

עיצוב: סטודיו אוסו באיו

מסת"ב: 978-965-7543-14-6

יולי 2021

This report is funded by the European Union

בשער: עיבוד לצילום שוק עכו העתיקה מאת צהלה בוקריס, וויקימדיה / צילום קיר מאת בהאוויה קשיאפ, אנספלאש

יוזמות אברהם
مبادرات ابراهيم
ABRAHAM INITIATIVES

מוסד שמואל נאמן
למחקר מדיניות לאומית

יוזמות אברהם (ע"ר) היא ארגון יהודי-ערבי לשינוי חברתי ולקידום שילוב ושוויון בין יהודים וערבים בישראל, למען חברה משגשגת, בטוחה וצודקת.

העמותה הוקמה בשנת 1989 על ידי הפילנתרופ האמריקני אלן ב' סליפקא ז"ל והפרופסור יוג'ין וינר ז"ל.

בעשור הראשון לפעילותה התמקדה העמותה בחלוקת מענקים לביצוע פעולות בתחום הדו-קיום והחינוך לחיים משותפים בין יהודים וערבים. לאחר אירועי אוקטובר 2000 התגבשה בעמותה ההבנה, כי דרושה פעולה שיטתית לשינוי המדיניות בכל הנוגע ליחסי יהודים וערבים בישראל וליחסים שבין המיעוט הערבי והמדינה.

נוכח זאת אימצה העמותה אסטרטגיה המנחה אותה עד היום: פיתוח מודלים חדשניים ויישומם כמיזמים רחבי היקף ככלי הסברה מול מקבלי ההחלטות במשרדי הממשלה, השלטון המקומי, מוסדות ציבור, אקדמיה, ארגונים חברתיים והציבור הרחב.

הארגון פועל לממש את הבטחת מגילת העצמאות ל"שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין" ולהשתית "אזרחות מלאה ושווה" ליהודים ולערבים במדינה שהיא ביתו הלאומי של העם היהודי וביתם של אזרחיה הערבים, וזאת לצד מדינה פלסטינית שתתקיים בשלום לצד מדינת ישראל.

המנכ"לים השותפים של העמותה הם אמנון בארי-סוליציאנו וד"ר ת'אבת אבו ראס.

כתובת העמותה: רח' המלאכה 5,
אזור התעשייה הצפוני, לוד 7152011
טלפון: 02-3733000, **פקס:** 02-3733001
דוא"ל: info@abrahaminitiatives.org.il

פרסומי יוזמות אברהם
ניתנים להורדה מאתר האינטרנט:
www.abrahaminitiatives.org.il

מוסד שמואל נאמן הוקם בטכניון בשנת 1978 ביוזמת מר שמואל (סם) נאמן והוא פועל להטמעת חזונו לקידומה המדעי-טכנולוגי, הכלכלי והחברתי של מדינת ישראל.

מוסד שמואל נאמן הוא מכון מחקר המתמקד בהתוויית מדיניות לאומית בנושאי מדע וטכנולוגיה, תעשייה, חינוך והשכלה גבוהה, תשתיות פיזיות, סביבה ואנרגיה ובנושאים נוספים בעלי חשיבות לחוסנה הלאומי של ישראל. המוסד תורם תרומה ייחודית בתחומים אלה. במוסד נעשים מחקרי מדיניות וסקירות, ומסקנותיהם והמלצותיהם משמשים את מקבלי ההחלטות במשק על רבדיו השונים. מחקרי המדיניות נעשים בידי צוותים נבחרים מהאקדמיה, מהטכניון, ממוסדות אחרים ומהתעשייה. לצוותים נבחרים האנשים המתאימים, בעלי כישורים והישגים מוכרים במקצועם. על פי רוב, העבודה נעשית תוך שיתוף פעולה עם משרדי הממשלה ולעיתים היוזמה באה ממוסד שמואל נאמן ללא שיתוף ישיר של משרד ממשלתי. מוסד שמואל נאמן נחשב למוסד למחקרי מדיניות המוביל בישראל בנושאי התוויית מדיניות לאומית שעניינה מדע, טכנולוגיה והשכלה גבוהה.

עד כה נעשו במוסד שמואל נאמן מאות מחקרי מדיניות וסקירות המשמשים מקבלי החלטות ואנשי מקצוע במשק ובממשל. סקירת הפרויקטים השונים שבוצעו במוסד מוצגת באתר האינטרנט שלו. בנוסף מסייע מוסד שמואל נאמן בפרויקטים לאומיים דוגמת המאגדים של משרד התמ"ס - מגנ"ט בתחומים אלה: ננוטכנולוגיות, תקשורת, אופטיקה, רפואה, כימיה, אנרגיה, איכות הסביבה ופרויקטים אחרים בעלי חשיבות חברתית-לאומית. מוסד שמואל נאמן מארגן גם ימי עיון מקיפים בתחומי העניין שהוא עוסק בהם.

יו"ר מוסד שמואל נאמן הוא פרופ' זאב תדמור והמנכ"ל הוא פרופ' עירד יבנה.

כתובת המוסד: מוסד שמואל נאמן, קריית הטכניון,
חיפה 3200003
טלפון: 04-8292329, **פקס:** 04-8231889
דוא"ל: info@neaman.org.il
www.neaman.org.il

תוכן עניינים

6 - **תודות**

7 - **פתח דבר**

10 - **תקציר**

15 - **פרק 1: האזרחים הערבים בערים המעורבות בישראל**

18 - **פרק 2: סקר הביטחון האישי בערים המעורבות 2020**

18 - 2.1 רקע ומתודולוגיה

20 - 2.2 ממצאי סקר הביטחון האישי 2020

20 - 2.2.1 תחושות כלפי הביטחון האישי והקהילתי וסוגי אלימות

25 - 2.2.2 החשש להיפגע מסוגי אלימות והנכונות להשתתף במאבק באלימות

29 - 2.2.3 עמדות כלפי מוסדות וגופים המטפלים באלימות בחברה הערבית

33 - 2.2.4 עמדות כלפי המשטרה

40 - **פרק 3: המלצות**

41 - **ביבליוגרפיה**

תרשימים

20 - תרשים 1: תחושת הביטחון האישי ביישוב המגורים לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

21 - תרשים 2: עמדות כלפי אלימות ופשיעה ביחס לתופעות ואיומים אחרים לפי סוג התופעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

21 - תרשים 3: עמדות כלפי אלימות ופשיעה לפי סוג התופעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

23 - תרשים 4: עמדות ביחס לנשק חם לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

24 - תרשים 5: עמדות כלפי שינוי ברמת האלימות ביישוב המגורים בשנה האחרונה לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

25 - תרשים 6: עמדות כלפי החשש להיפגע מאלימות ומפשיעה, לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

26 - תרשים 6.1: עמדות כלפי החשש להיפגע מעבירות מין, לפי חברה, מגדר ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

27 - תרשים 7: עמדות כלפי איום של תופעות אלימות, לפי סוג המרחב ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

28 - תרשים 8: נכונות להשתתף במאבק באלימות ביישוב, לפי מידת הנכונות ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

29 - תרשים 9: מידת שביעות הרצון מיעילות הטיפול לצמצום תופעת האלימות, לפי סוג המוסד ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

31 - תרשים 10: מידת שביעות הרצון מיעילות הטיפול בצמצום התפשטות נגיף הקורונה לפי סוג המוסד ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

32 - תרשים 11: נכונות לפנות לגורמים לטיפול בשל פגיעה מאלימות או מאיום לפי סוג הגורם ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

33 - תרשים 12: עמדות ביחס לאיכות הטיפול מצד המשטרה לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

34 - תרשים 13: עמדות ביחס לתפקוד המשטרה לפי תחום הפעילות, חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

35 - תרשים 14: נכונות להתלונן במשטרה כקורבן פגיעה לפי סוג הפגיעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

36 - תרשים 14.1: נכונות להתלונן למשטרה במקרה של היפגעות מעבירות מין לפי מגדר ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

37 - תרשים 15: נכונות להעיד במשטרה על עבירה שלא כוונה נגדך לפי סוג העבירה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

38 - תרשים 16: מידת האמון במשטרת ישראל לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

39 - תרשים 16.1: מידת האמון במשטרת ישראל לפי עיר מעורבת (אזרחים ערבים)

42 - סקר הביטחון האישי בערים המעורבות בשפה הערבית

E1 - תקציר בשפה האנגלית Abstract in English

תודות

כתיבת סקר הביטחון האישי בחברה הערבית בערים המעורבות התאפשרה הודות לשותפים ולשותפות לדרך.

אנו מבקשים להודות מקרב לב לפרופ' באדי חסייסי, לפרופ' חיים יעקובי, לפרופ' יצחק שנל, לד"ר סלים בריק שהקדישו זמן לקריאה מעמיקה של ממצאי הסקר ולהערותיהם ולתובנותיהם המחכימות. ליוני אריה מעמותת "יוזמות אברהם" על נקודת המבט ועל ההערות החשובות.

תודה לד"ר דניס רוזנברג ולד"ר רימא'א דעאס ולד"ר עידו ליברמן שליוו אותנו בייעוץ הסטטיסטי ובהארות משמעותיות בניתוח הממצאים. לצוות הסוקרות והסוקרים המקצועי והאמין שמילא את מלאכת הראיונות באופן מדויק. למכון הסקרים מסקר שביצע את הראיונות בחברה היהודית. לעוזרת ולעוזר המחקר, רנא ואמיר, שתרמו רבות להצלחתו של המחקר. תודה מיוחדת אנו חבים לד"ר ראובן גל, עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן בטכניון, על הליווי, התמיכה וקריאת הטיוטה וההערות המועילות.

תודה מיוחדת מוקדשת לאמנון בארי-סוליציאנו ולד"ר ת'אבת אבו ראס, מנכ"לים שותפים של "יוזמות אברהם", ולפרופ' עירד יבנה, מנכ"ל מוסד שמואל נאמן בטכניון, על תמיכתם ועידודם, על הליווי המקצועי ועל הנכונות להשקעה החומרית והרוחנית במחקר זה.

לכולם ולאחרים נתונה תודתנו.

נוהאד, רות ועולא

פתח דבר

סקר הביטחון האישי בחברה הערבית בערים המעורבות לשנת 2020 הינו הדו"ח הראשון שמתמקד בסוגיות של אלימות, פשיעה ושיטור בקרב אוכלוסיה זו.

פרסום זה מצטרף לדו"חות של "מדד הביטחון האישי והקהילתי" שעמותת **יוזמות אברהם** ו**מוסד שמואל נאמן למחקרי מדיניות בטכניון** מפרסמים מדי שנה בשנה, ואשר מספקים לקוראים תמונת מצב על עמדותיהם של האזרחים הערבים בסוגיות של שיטור ואלימות.

הדו"ח הנוכחי נולד מתוך ההבנה שבעוד החברה הערבית בכללותה סובלת ממציאות קשה של עלייה במקרי אלימות ופשיעה בשנים האחרונות, הרי שהתושבים הערבים של הערים המעורבות סובלים מייצוג יתר במקרי אלימות בהשוואה לכלל החברה הערבית, וסוגיה זו לא זוכה למקום מספק על סדר היום הציבורי.

ראשית, יש להבין מהי עיר מעורבת אשר בה מתמקד הדו"ח. המושג ערים מעורבות מתייחס לערים שבהן יהודים וערבים מתגוררים בסמיכות, אך הערים המעורבות שונות זו מזו: חלק מהערים המעורבות בישראל הן **ערים מעורבות היסטוריות**, אשר יהודים וערבים התגוררו בהן לפני 1948 ולמעשה היה בהן רוב מובהק של אוכלוסייה ערבית עד להקמת מדינת ישראל. עם ערים אלה אפשר למנות את רמלה, לוד, עכו וחיפה, וכן תל אביב - יפו אשר נוצרה כתוצאה מאיחוד של תל-אביב היהודית ויפו הערבית ב-1949. לעומתן, ישנן ערים מעורבות **שהוקמו כערים יהודיות** אשר במרוצת השנים עברו אליהן תושבים ערבים מתוך רצון לשפר את איכות חייהם. ערים אלה כוללות את נוף הגליל (לשעבר נצרת עילית) וכן ערים מעורבות בהתהוות כמו כרמיאל, עפולה וצפת. מעלות-תרשיחא הינה תוצאה של איחוד בין היישוב הערבי הוותיק תרשיחא והעיר היהודית הצעירה יותר, מעלות.

נתון הממחיש את הצורך בעיסוק בתופעות של אלימות ופשיעה בחברה הערבית בערים המעורבות הוא מספר קורבנות ההריגה והרצח באוכלוסייה זו בשנים האחרונות: בשנת 2018 נהרגו בנסיבות אלימות 19 ערבים תושבי הערים המעורבות, מתוך 71 הרוגים מקרב כלל האזרחים הערבים במדינה בשנה זו (קרוב ל-27% מכלל ההרוגים).[1] בשנת 2019 עלה מספר ההרוגים ל-21 (כ-24% מ-89 ההרוגים בחברה הערבית בשנה זו) (שם). בשנת 2020 מספר ההרוגים הערבים מקרב תושבי הערים המעורבות עמד גם כן על 21 (כ-22%, מתוך 96 הרוגים ב-2020), וזאת אף על פי ששיעורם של האזרחים הערבים שמתגוררים בערים המעורבות הוא רק כ-10% מכלל החברה הערבית.[2]

על מנת להבין טוב יותר את עמדותיהם של התושבים היהודים והערבים בערים המעורבות ביחס לתופעות של אלימות ופשיעה, ערכנו סקר שבו נשאלו התושבים לגבי תחושותיהם בנוגע לסוגים שונים של פשיעה, וכן בנוגע לעבודת המשטרה ולעבודת מוסדות נוספים, מקרב החברה והמדינה, לצמצום תופעות אלה.

כפי שציינו בפרסומים קודמים[3], תופעת האלימות בחברה הערבית לא נוצרה יש מאין. הסיבות לה רבות, והמרכזיות שבהן הן: מצבה החברתי־כלכלי של האוכלוסייה הערבית — מחצית מכלל המשפחות הערביות מוגדרות עניות וכמעט שני שלישים מהילדים הערבים חיים מתחת לקו העוני; אבטלה נרחבת — בעיקר בקרב צעירים וצעירות; תמורות בתפקיד המשפחה בחברה הערבית ומעבר לחברה אינדיבידואליסטית יותר, הגורמים לכך שהמשפחה אינה מקור לביטחון ולאכיפת החוק כפי שהייתה בעבר, אך גם הרשויות עדיין לא ממלאות תפקיד זה במידה מספקת בחיי האזרחים הערבים; מחסור בקרקעות ובהיצע בדיור מספק לחברה הערבית, סוגיה שבולטת במיוחד בערים המעורבות אשר לא מציעות פתרונות דיור הולמים לאוכלוסייה הערבית ההולכת וגדלה; ויחסים רעועים

1. להרחבה ראו עלי, נ. לוין-חן, ר. ונג'מי-יוסף, ע. (2020). אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן
2. עלי, נ. ועולא נג'מי-יוסף. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית בתקופת הקורונה: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2020. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן. צפוי להתפרסם ב-2021.
3. ר' לדוגמא: עלי, נ. לוין-חן, ר. ועולא נג'מי-יוסף (2020)

עם משטרת ישראל אשר לאורך שנים ראתה באזרחים הערבים איום ביטחוני פוטנציאלי ומנעה מהם שירותי משטרה ראויים. עבודת המשטרה, המאופיינת בשיטור יתר ובשיטור חסר[4], באה לידי ביטוי גם בערים המעורבות. אמנם בערים אלה, בשונה מהיישובים הערביים, תחנות משטרה אינן דבר חדש, אך היחס של השוטרים לתושבים הערבים של הערים המעורבות אינו זהה ליחס הנהוג כלפי התושבים היהודים והיחסים בין המשטרה לתושבים מאופיינים ביתר מתיחות וחיכוכים.

בנוסף לתופעות של אלימות שמימדיהן גדלו בשנה זו, שנת 2020 היתה גם השנה שבה פרצה בישראל, ובעולם בכלל, מגפת הקורונה. נגיף הקורונה, שהתפשטותו בישראל החלה במרץ 2020, יצר איום מוחשי חדש לכלל החברה הישראלית, ולחברה הערבית בפרט. מצב החירום החדש שנוצר תפס את החברה הערבית בתת-מוכנות בשל הסנטימנט הרואה בחברה הערבית קבוצה נבדלת, שמצבי החירום אינם מאיימים עליה, במקרה הטוב, או שהיא עצמה חלק ממעגל האויבים האחראים ליצירת מצב החירום, במקרה הרע. כך, החברה הערבית הגיעה למשבר הקורונה כאשר היא פחות ערוכה להתמודדות עם מצב החירום.

בנוסף, מאפייניה של החברה הערבית הפכו אותה לפגיעה יותר למגפת הקורונה בהשוואה לקבוצות אחרות בחברה הישראלית: תקנות הקורונה העמידו אתגר רציני לנורמות החברתיות בחברה הערבית, שמשחקות תפקיד מרכזי שאין להמעיט בערכו. הן חייבו את האזרחים הערבים להתנזר מהקהילתיות ומהמשפחתיות, שמשמשות עמודי תווך בחיי היום-יום, ולהמירן בריחוק חברתי ובהימנעות מפרקטיקות דתיות וקהילתיות; הקירבה הפיסית למשפחה המורחבת הנובעת מהמגורים בסמיכות לבני משפחה אחרים מעודדת מפגשים ומגע אשר אופי המגפה ביקש לעצור כליל; ומבחינה כלכלית, משבר הקורונה פגע יותר בעובדים במשרה חלקית ובעבודות צווארון כחול אשר לחברה הערבית ייצוג יתר בהן.

בגלל הצורך באכיפת הנחיות הקורונה, נחוותה בכל הארץ עליה בנוכחות של גורמי משטרה וצבא, כגון פיקוד העורף. המפגשים התכופים בין כוחות הביטחון לאזרחים הערבים היוו הזדמנות לשיפור האמון במשטרה בשל המאבק האזרחי המשותף במגפה, שאינו מבחין בין יהודים לערבים, אך לא היו נטולי חיכוכים אלימים על רקע אכיפת ההנחיות.

אם כן, סקר הביטחון האישי והקהילתי בערים המעורבות לשנת 2020 התמקד בארבעה תחומים: (1) תחושותיהם ועמדותיהם של תושבי הערים המעורבות כלפי היקף האלימות והפשיעה ביישוביהם וכלפי תופעות ספציפיות של אלימות ביישוב מגוריהם; (2) היקף החשיפה של האזרחים לתופעות של אלימות ופשיעה, אם במישרין ואם באמצעות חברים או קרובי משפחה שנחשפו לתופעות אלה; (3) נכונותם של הערבים בערים המעורבות להירתם למאבק באלימות; (4) עמדות תושבי הערים כלפי המשטרה ותחושותיהם ביחס להתנהגותה כלפיהם.

לאור מרכזיות הסוגיות הנוגעות למגפת הקורונה בחיי האזרחים היהודים והערבים בשנת 2020, ראינו לנכון לשלב בסקר שאלות גם בנוגע לדאגה של התושבים מפני התפשטות נגיף הקורונה ועל שביעות הרצון שלהם מתפקודם של מוסדות שונים לצמצום המגפה.

הסקר נערך בקרב מדגם מייצג של החברה הערבית בערים המעורבות מעלות-תרשיחא, עכו, חיפה, לוד, רמלה ותל אביב - יפו. לשם השוואת הממצאים נערך סקר בקרב מדגם של החברה היהודית בערים אלה. מכיוון שסקר זהה מבחינת הרכב השאלות הועבר גם בחברה הערבית ובחברה היהודית בכלל הארץ, כחלק ממדד הביטחון האישי והקהילתי בחברה הערבית, עבור חלק מהשאלות הדו"ח כולל השוואה גם בין האוכלוסיות בערים המעורבות לאוכלוסיות (היהודית והערבית) ברמה הארצית.

4. שיטור חסר מאופיין בהיעדר נוכחות משטרתית שירותית ומיטיבה ביישובים הערביים ובשכונות הערביות בערים המעורבות, בעוד שיטור יתר מתייחס לאלימות שוטרים מופרזת כלפי האזרחים הערבים ובאכיפה לא שוויונית, בעיקר כאשר מדובר באירועים בעלי הקשר לאומי (למשל, הפגנות).

מהסקר עולה תמונה עגומה ביחס לתופעות האלימות והפשיעה ולהשפעתן על חייהם של התושבים הערבים של הערים המעורבות. יתרה מכך, ממצאי הסקר מראים שתופעות אלה לא משפיעות רק על התושבים הערבים, כי אם זולגות גם לחברה היהודית שמתגוררת בערים המעורבות ואשר חווה איום של תופעות של אלימות יותר מאזרחים יהודים אחרים שאינם תושבי הערים המעורבות.

עמותת **יוזמות אברהם** מייחסת חשיבות רבה למאבק בפשיעה ובאלימות בחברה הערבית ולכן הקימה את מיזם "קהילות בטוחות" הפועל לקידום תפיסת שיטור שירותית ומיטיבה לאזרחים הערבים, לביסוס מנגנוני הידברות בין המשטרה לבין הקהילה, להטמעת תוכניות חינוך נגד אלימות בבתי הספר ולהקמת שירותים מצילי חיים ביישובים הערביים. עם זאת, אנו סבורים כי יש ליתן את הדעת לביטחון האישי של החברה הערבית המתגוררת בערים המעורבות, אשר לה מאפיינים יחודיים.

אנו מבקשים להודות למחברי הדו"ח, ד"ר נוהאד עלי, רות לוין-חן ועולא נג'מי-יוסף, על כתיבתו.

ד"ר ת'אבת אבו ראס   אמנון בארי־סוליציאנו   פרופ' עירד יבנה

מנכ"לים שותפים, עמותת **יוזמות אברהם**   מנכ"ל **מוסד שמואל נאמן בטכניון**

תקציר

להלן ממצאי הסקר המרכזיים המפורטים בדו"ח זה:

- שיעור הערבים תושבי הערים המעורבות שחשו היעדר ביטחון אישי בעיר מגוריהם בשנת 2020 עמד על 60.8%, וזאת בהשוואה ל־27.5% מהנשאלים היהודים בערים המעורבות שחשו כך. שיעור תושבי הערים המעורבות שמדווחים על היעדר ביטחון אישי גבוה מהשיעור של הנשאלים בכלל המדינה (37.2% מהערבים ו-10.6% מהיהודים בכלל הארץ).

- התופעה שהדאיגה ביותר את האזרחים הערבים בערים המעורבות ב-2020 היא התפשטות נגיף הקורונה (87.8% מתושבי הערים המעורבות מודאגים מתופעה זו, בהשוואה ל-70% מכלל האזרחים הערבים במדינה).

- תופעות האלימות והפשיעה הדאיגו או הדאיגו מאוד את תושביהן הערבים של הערים המעורבות (82.9% מודאגים מכל אחת מתופעות אלה), יותר מסוגיות הנוגעות למעמדם האזרחי כגון מצב הדמוקרטיה בישראל (42.2% מהערבים בערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מהנושא) וקיפאון בתהליך השלום בין ישראל לפלסטינים (26%). בחסות משבר הקורונה, סוגיית האבטלה מדאיגה או מדאיגה מאוד 60.7% מהערבים תושבי הערים המעורבות.

- אשר לתופעות ספציפיות של אלימות ופשיעה, התופעה המדאיגה ביותר בערים המעורבות בשנת 2020 היא ירי ושימוש בנשק, אשר מדאיגה 83.8% מהערבים בערים המעורבות. 80.6% מהנשאלים בערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מעבירות רכוש (לעומת 63.7% מכלל האזרחים הערבים) ו-79.9% דיווחו שהם מודאגים מאלימות נגד נשים (בהשוואה ל-65.8% בחברה הערבית הארצית). תופעת דמי החסות מדאיגה את התושבים הערבים של הערים המעורבות פחות מתופעות אחרות של אלימות ופשיעה (63.6% מודאגים), אך אפשר לראות שבנוגע לכל התופעות, שיעור הערבים בערים המעורבות אשר מודאגים מהן גבוה יותר משיעורם של הערבים המודאגים בכלל המדינה.

- ביחס לנשק החם בעיר המגורים, 97.7% מהתושבים הערבים של הערים המעורבות מסכימים או נוטים להסכים עם ההיגד "בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם באזור מגוריי" בהשוואה ל-54.2% מהיהודים בערים המעורבות. בנוסף, 95.4% מהערבים בערים המעורבות מסכימים או נוטים להסכים כי "בישראל ניתן להשיג נשק חם בקלות", לעומת 52.5% מהיהודים תושבי הערים הללו. ממצאים אלה מראים כי בעוד שיעור המסכימים מקרב הערבים בערים המעורבות דומה לשיעור הארצי בקרב החברה הערבית בכללותה, בחברה היהודית - שיעור המסכימים בערים המעורבות גבוה משמעותית מהשיעור הארצי.

- לעומת מרבית התושבים היהודים של הערים המעורבות, אשר 56.7% מהם מדווחים כי לא חל שינוי ברמת האלימות ביישוב המגורים שלהם בשנה האחרונה, רק 17.2% מקרב התושבים הערבים הרגישו כך ב-2020, בעוד 79.6% מהתושבים הערבים של ערים אלה חשים כי חלה עליה ברמת האלימות בעיר בתקופה זו, בהשוואה ל-26.7% מהתושבים היהודים בערים המעורבות.

- מבחינת החשש להיפגע מתופעות שונות של אלימות, בכל העבירות שלגביהן נשאלו - החשש להיפגע בקרב החברה הערבית בערים המעורבות גדול מזה של החברה הערבית הכללית וגדול משמעותית מהחשש להיפגע בקרב החברה היהודית. בעוד 79.9% מהנשאלים הערבים השיבו כי הם חוששים או חוששים מאוד להיפגע מעבירות רכוש ב-2020, רק 16.6% מהנשאלים בחברה היהודית דיווחו על חשש כזה. גם בסוגיית החשש להיפגע מעבירות אלימות - 73.9% מקרב הנשאלים בחברה הערבית חוששים מכך, לעומת 24.2% מקרב הנשאלים בחברה היהודית.

לעומת זאת, ההבדל בין החברות מבחינת שיעור החוששים והחוששים מאוד להיפגע מעבירות מין - קטן יותר בהשוואה לתופעות אחרות, ועומד על 23.6 נקודות אחוז (45.3% בקרב הנשאלים הערבים בערים המעורבות לעומת 21.7% בקרב הנשאלים היהודים בערים המעורבות).

- התופעה היחידה שהתושבים הערבים חששו להיפגע ממנה יותר מאשר מביטויי אלימות ופשיעה ב-2020 היא התפשטות נגיף הקורונה (84.9% מקרב התושבים הערבים של הערים המעורבות לעומת 45% מהתושבים היהודים).
- אשר למקומות שבהם חשים האזרחים הערבים בערים המעורבות היעדר ביטחון אישי, יישוב המגורים והרחוב צוינו כמקומות אשר בהם נחווה האיום הגדול ביותר על תחושת הביטחון האישי (38.1% ו-31.4%, בהתאמה, חשים איום במידה רבה או רבה מאוד במקומות אלה). זאת בשונה מהחברה הערבית הכללית, שבה 25.3% מהאזרחים חשים מאוימים ביישוב המגורים, ו-17.4% חווים היעדר ביטחון אישי ברחוב. גם בשכונת המגורים שיעור הערבים בערים המעורבות שחשים איום מתופעות אלימות גבוה יותר מזה הארצי ועומד על 15.2% (לעומת 9.6% בקרב כלל האזרחים הערבים). לעומת זאת, מקומות בילוי, אשר נתפסים כמקומות מאיימים במידה רבה או רבה מאוד בקרב 21.3% מהאזרחים הערבים בארץ, מהווים איום רק על 12.8% מהערבים בערים המעורבות ורק 6.6% מתושבי הערים המעורבות תופסים את מקום הלימודים כמאיים (לעומת 16.1% ארצי). הבית נתפס כמקום הבטוח ביותר, כאשר רק 1.6% מהנשאלים הערבים בערים המעורבות ציינו כי הם חשים איום במידה רבה או במידה רבה מאוד בביתם.
- הערבים בערים המעורבות <u>פחות</u> נכונים לקחת חלק במאבק באלימות בעריהם בהשוואה לערבים בכלל הארץ. בערים המעורבות, 25.9% מהנשאלים מוכנים לקחת חלק במאבק בתופעת האלימות במידה רבה או רבה מאוד (בהשוואה ל-39.5% מקרב אזרחים ערבים בכלל הארץ), 33.7% מהנשאלים מוכנים לכך במידה בינונית (לעומת 35.5% ברמה הארצית) ו-40.4% מהנשאלים נכונים לכך במידה מועטה או אף פחות מכך (לעומת 24.9% בלבד בכלל הארץ). הממצאים מעידים על כך שלמרות החשש הגדול מתופעות של אלימות ופשיעה בקרב הערבים תושבי הערים המעורבות, מרביתם לא מוכנים לקחת חלק פעיל במאבק בהן.
- בתשובה על השאלה בדבר יעילות הגורמים השונים במאבק באלימות בערים המעורבות, 65.3% מהתושבים הערבים השיבו כי הם מרוצים או מרוצים מאוד מתפקוד המשפחה, 50.5% מרוצים מאמצעי התקשורת ו-42.8% הביעו שביעות רצון ממערכת החינוך בשל תפקודם לצמצום האלימות.

מנהיגות החברה הערבית, השלטון המקומי, מערכת הרווחה ומוסדות הדת זוכים לשביעות רצון בקרב 25%-33% מקרב הערבים בערים המעורבות, כאשר שביעות הרצון של תושבי הערים המעורבות ביחס למנהיגות הערבית גבוהה משמעותית מזו של הערבים ברמה הארצית (25.3% לעומת 16.9%) ולעומת זאת, שביעות הרצון ממוסדות הדת דווקא נמוכה יותר בערים המעורבות (32.9% בערים המעורבות לעומת 41.2% ברמה הארצית).

שיעור התושבים הערבים בערים המעורבות שהינם שבעי רצון נמוך במיוחד ביחס למוסדות המדינה שכוללים את הכנסת, הממשלה, משטרת ישראל ומערכת המשפט (בין 5.2% ל-12.5% מקרב הערבים בערים המעורבות).

- שאלה דומה נשאלה גם ביחס ליעילות הטיפול של גורמים שונים לצמצום התפשטות נגיף הקורונה. בערים המעורבות, 63.5% מהתושבים הערבים שבעי רצון מתפקוד המשפחה בסוגיה זו, מעט יותר מהשיעור הארצי. גם אמצעי התקשורת זוכים לשיעור גבוה של שבעי רצון בערים המעורבות (62.2%, לעומת 35% ברמה הארצית) וכך גם משרד הבריאות (53.8% שבעי רצון בערים המעורבות לעומת 46.1% בכלל החברה הערבית).

מערכת הרווחה, מערכת החינוך, מוסדות הדת, וועד החירום הערבי ופיקוד העורף זוכים לשביעות רצון של בין 40%-50% מהנשאלים בערים המעורבות, בשיעורים דומים או גבוהים יותר בהשוואה לשיעור שבעי הרצון בחברה הערבית הכללית.

בעוד 28.3% מהערבים בערים המעורבות שבעי רצון מטיפול המנהיגות בחברה הערבית לצמצום התפשטות המגפה, שיעור שהינו כמעט כפול מהחברה הערבית הכללית (15.2%), שביעות הרצון מהשלטון המקומי בערים המעורבות עומדת על 28.4% מהנשאלים, בדומה לכלל האזרחים הערבים.

הממשלה, הכנסת, מערכת המשפט והמשטרה זוכות לשביעות רצון נמוכה בקרב הערבים בערים המעורבות, עם פחות מ-20% שבעי רצון מתפקודן.

- שיעור האמון של כלל האוכלוסיות במשטרת ישראל היה נמוך מאוד בשנת 2020, ובפרט בקרב ערבים בערים המעורבות. בקרב אוכלוסייה זו, רק 8.9% השיבו כי יש להם אמון או אמון מלא במשטרת ישראל, בהשוואה ל-15.9% מכלל החברה הערבית בישראל. גם בקרב היהודים בערים המעורבות שיעור המשיבים הרוחשים אמון במשטרת ישראל נמוך יותר מזה של האוכלוסייה הכללית ועומד על 17.5% (בהשוואה ל-20% בחברה היהודית הארצית).
- למרות רמת האמון הנמוכה, המשטרה היא הגורם המרכזי שאליו יפנו הנשאלים הערבים בערים המעורבות אם הם או מי מבני ביתם ייפגע מעבירת אלימות או מאיום בתקיפה ובגרימת אלימות: 53.6% מהם ציינו כי יפנו למשטרה. הגורם השני שאליו יפנו הוא המשפחה (19.2%); ולאחר מכן לחברים (11.9%). 9.2% מהנשאלים בערים המעורבות אמרו שיפנו לגורמים שיגנו עליהם ו-4.4% השיבו שיפעלו בעצמם.
- הסקר מראה שאזרחים ערבים תושבי הערים המעורבות שפנו למשטרה תופסים את איכות הטיפול של המשטרה בהם כטובה. 63.9% מנשאלים אלה בערים המעורבות מעריכים את הטיפול בהם כ"טוב" או "טוב מאוד", יותר משיעור שבעי הרצון מקרב כלל האזרחים הערבים בארץ (51.4%) ויותר מהאזרחים היהודים - הן תושבי הערים המעורבות (42.9%) והן בארץ בכלל (45.8%).
- מהממצאים עולה כי במרבית תחומי הפעילות, הנשאלים הערבים בערים המעורבות מעריכים את תפקוד המשטרה כפחות טוב בהשוואה ליהודים בערים המעורבות וכן בהשוואה ליהודים ולערבים בכלל הארץ.

  רק 4%-8.2% מהערבים בערים המעורבות העריכו את תפקוד המשטרה כטוב או טוב מאוד בתחומים של התמודדות עם סחיטת דמי חסות, מלחמה באלימות, מלחמה בארגוני הפשיעה, התמודדות עם סחר ועם שימוש בסמים, שמירה על ביטחון האזרח ושמירה על הרכוש. במרבית התחומים הללו, פרט להתמודדות עם סחיטת דמי חסות ושמירה על הרכוש, שיעור התושבים הערבים של הערים המעורבות שמעריכים את תפקוד המשטרה כטוב הוא הנמוך ביותר, בהשוואה לתושבים היהודים ולאזרחים היהודים והערבים ברמה הארצית.

  תחום שבו תפקוד המשטרה נתפס כטוב יותר בעיני תושבי הערים המעורבות הוא אכיפת החוק והסדר, כאשר 17.5% מהתושבים הערבים ו-20% מהתושבים היהודים השיבו שתפקוד המשטרה טוב או טוב מאוד בתחומים אלה.

  ביחס לתפקוד המשטרה בכל הנוגע לאכיפת תקנות הקורונה, ישנו פער משמעותי בהערכת התפקוד בין התושבים הערבים לתושבים היהודים של הערים המעורבות, כאשר 40.1% מהתושבים הערבים מעריכים את תפקודה כטוב או טוב מאוד (נתון דומה לזה של האזרחים הערבים בארץ בכלל), בהשוואה ל-14.2% בלבד מהתושבים היהודים בערים המעורבות (לעומת 27.6% מכל האזרחים היהודים).
- מהנתונים עולה כי הסיכוי בשנת 2020 שתושב ערבי של עיר מעורבת יתלונן במשטרה אם ייפגע בכל אחד מהתרחישים שמנינו היה גבוה יותר בהשוואה לאזרח ערבי אחר. התרחיש שבו סביר ביותר שאזרח ערבי יתלונן במשטרה הוא פגיעה של הנשאל או של מי מבני ביתו מעבירות רכוש (59.2% בעיר מעורבת לעומת 53.6% ברמה הארצית). 54.3% מהתושבים הערבים השיבו כי יתלוננו במשטרה אם ייפגעו מעבירת אלימות (לעומת 46.5% ברמה הארצית). לעומת זאת, התרחיש שבגינו סביר פחות מכול שתושב ערבי של עיר מעורבת יתלונן במשטרה הוא היפגעות מעבירות מין — 51% מהנשאלים ציינו כי סיכוי רב עד רב מאוד שיתלוננו למשטרה בגין עבירה זו לעומת 39.2% מכלל האזרחים הערבים.
- בשונה מהנכונות להתלונן במשטרה <u>כקורבן עבירה</u>, רק 32.7% מהערבים בערים המעורבות השיבו כי יטו להעיד במשטרה במידה רבה או במידה רבה מאוד אם יהיו <u>עדים</u> לפגיעה ברכוש פרטי (בהשוואה ל-56.5% מהאזרחים הערבים בכלל) ו-18.5% יהיו נכונים להעיד במקרה של פגיעה ברכוש ציבורי (לעומת 31.8% מכלל האזרחים הערבים). אם יהיו עדים לעבירות חמורות עוד יותר של ירי ושל פשיעה אלימה, הנכונות להעיד במשטרה תהיה נמוכה עוד יותר. רק 13.5% מהערבים בערים המעורבות השיבו כי יטו להעיד במשטרה במידה רבה או במידה רבה מאוד אם יהיו עדים לירי (לעומת 26.5% ברמה הארצית), ו-12.2% יהיו נכונים להעיד במקרה שייחשפו לפשיעה אלימה (בהשוואה ל-28.6% בקרב החברה הערבית בארץ בכלל).

אשר לקורבנות אלימות, לפי מעקב של **יוזמות אברהם** במהלך 2020 קיפחו את חייהם 21 אזרחיות ואזרחים ערבים תושבי הערים המעורבות, 19 מהם גברים ו-2 נשים.

נוכח הממצאים המוצגים בדו"ח, להלן ההמלצות העיקריות שלנו לשיפור הביטחון האישי בערים המעורבות:

- על ההנהגה, הארצית והמקומית כאחת, לפעול לטיפול באלימות ובפשיעה בערים המעורבות תוך הבנה שהביטחון האישי הוא סוגיה אזרחית ואין להפוך אותה לסוגיה לאומית-דתית.

  יתרה מכך, על הנהגת העיריות המעורבות מוטלת האחריות להפוך את הביטחון האישי בעיר לסוגיה שמשותפת ליהודים ולערבים, אשר כלל התושבים שותפים לקידומה.

- תוכניות ממשלתיות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית צריכות לקחת בחשבון את התושבים הערבים בערים המעורבות ולא רק ביישובים הערביים. הבנה שהאזרחים הערבים המתגוררים בערים אלה סובלים מאותן מצוקות המשותפות לכלל החברה הערבית מחייבת פיתרון של מצוקות אלה, מבלי "לדלג" על האוכלוסייה המתגוררת בערים המעורבות.

- מיסוד הגדרה לערים מעורבות בישראל, אשר תאפשר הסדרת המדיניות ביחס להקצאת תקציבים ולשוויון בשירותים בקרב כל תושבי הערים המעורבות, ערבים ויהודים כאחד.

- על הרשויות המקומיות לייצר מערך של תוכניות לתעסוקה ולחינוך בלתי פורמלי לצמצום מספר הצעירים חסרי המעש בערים המעורבות. בנוסף, יש לקדם תוכניות לטיפול בצעירים חסרי מעש אשר זולגים לעולם הפשע.

- לאור מצוקת הדיור בקרב אזרחים ערבים המתגוררים בערים המעורבות ההיסטוריות (עכו, חיפה, לוד, רמלה, תל אביב - יפו), אשר מגבירה את מצוקת החברה הערבית - יש לקדם פתרונות להסדרת הבעלות של הדיירים הערבים בדיור הציבורי על הדירות ולדאוג לפתרונות דיור נוספים לאוכלוסייה זו.

ביחס למערכות האכיפה והשיטור, להלן המלצותינו:

- יש להגביר את המאמצים לתפיסת הנשק החם בערים המעורבות, גם באמצעות מבצעים יזומים וגם באמצעות מבצעים למסירת נשק בתמורה לאי הפללה בערים המעורבות אשר יותאמו לערים האלה.

- יש לקבוע מפתח לכוחות ולתקני המשטרה בערים המעורבות לפי רמת הפשיעה בעיר ולפי קריטריונים חברתיים שונים, ולא רק לפי מספר התושבים בעיר כפי שקיים היום.

- תקצוב אמצעים טכנולוגיים לצורך איתור ופיענוח בכל הערים המעורבות - מערך מצולם בכל העיר ותקציב לתחזוקת המצלמות גם למקרים של הרס מכוון או התיישנות.

- הנגשת שירותי הרווחה והמרכזים למניעת אלימות במשפחה לנשים הערביות בערים המעורבות, הן באמצעות עובדות סוציאליות ערביות והן באמצעות התאמת השירותים לתרבות הערבית ולחסמים שעומדים בפני אותן נשים שסובלות מאלימות.

- על משטרת ישראל למצוא דרכים להגנת עדים בחברה הערבית, אשר יקדמו את עבודת המשטרה והעמדת פושעים לדין, מבלי לסכן את העדים.

פרק 1: האזרחים הערבים בערים המעורבות בישראל

ערים מעורבות בישראל

הערים המעורבות מהוות שדה מחקר חשוב בישראל בהיותן זירה למפגש יומיומי בין האוכלוסייה הערבית והיהודית. הודות למפגש זה, ערים אלו יכולות להוות מודל לחיקוי לחיים משותפים בין האוכלוסיות הללו בישראל בכלל. כיום היחסים בין האוכלוסייה היהודית והערבית מבוססים בעיקר על פוליטיקה של זהויות דתיות ולאומים מתבדלים. ההנחה שעומדת בבסיס יחסים אלה היא של אינטרסים מנוגדים של קבוצות, לפי השייכות התרבותית, הדתית והלאומית שלהן. בערים המעורבות, לעומת זאת, החיים של האוכלוסיות זו לצד זו, מקדמים אינטרסים משותפים, החוצים את השיוך הלאומי והשיוך התפקודי אזרחי. ככל שהערים המעורבות יובילו מעבר לפוליטיקה של שיתוף אזרחי, קהילתי ותפקודי ברמה העירונית, כך הן יוכלו להוות מודל ראוי לחיים משותפים אשר בהמשך יוכל להיות מיושם גם באיזורים מעורבים ובמדינה כולה (בריק, 2016).

ערים מעורבות בהקשר אוניברסלי

המושג אזרחות מקורו, היסטורית, בעולם העיר. לא בכדי יש קשר בין המילה city (עיר) לבין המושג citizenship (אזרחות). לצד זאת, ערים מתאפיינות גם בקיטוב ובהדרה (Yacobi, 2007).

המונח "ערים מעורבות" (Mixed Cities) מכוון בדרך כלל לערים שמתגוררות בהן קבוצות ממוצאים שונים — אתניים, לאומיים או דתיים (רכס, 2007). אלה, לעתים, מצויות בקונפליקט. הערים המעורבות אינן תופעה ייחודית לישראל, אלא קיימות גם במדינות אחרות בעולם, בהן בוסניה, צפון אירלנד, דרום-אפריקה ועוד.

בישראל, אין הגדרה פורמלית לערים מעורבות, וזאת למרות השימוש שנעשה במושג זה בפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ביחס לערים מסוימות. ח'מאיסי (2008), הצביע על אומדן לא רשמי של כעשרה אחוזים של תמהיל אוכלוסיות כדי להגדיר עיר כמעורבת. הספרות המחקרית מעלה מושגים שונים בהתאם לטיב היחסים בין הקבוצות השונות ומידת הערוב או הסגרגציה ביניהן. ח'מאיסי (שם) סבור כי ירושלים-אלקודס למשל, אינה יכולה להיחשב עיר מעורבת כיוון שישנה הפרדה כמעט מוחלטת בין אזרחיה היהודים לתושבי אל-קודס (ירושלים המזרחית). העיר המזרחית שנכבשה על ידי ישראל במלחמת 1967, סופחה אליה, ועל תושביה הפלסטינים נכפתה תושבות ישראלית. מקרה זה דומה לערים כמו ניקוסיה או בלפאסט. אולי נכון יותר לדון בהן כ"ערים מבודלות", "ערים מקוטעות" או "ערים מחולקות" (ח'מאיסי, 2008: 10).

בריק (2016) טוען כי להבדיל מערים מעורבות בעולם שבהן מתקיימת רמה גבוהה של סגרגציה ממוסדת, באמצעות חומות הפרדה בין האוכלוסיות, בישראל אין הפרדה פיזית בין קבוצות האוכלוסייה השונות, אולם השילוב בין יהודים לערבים נמוך. לכן יהיה נכון יותר לכנות אותן "ערים מעורבבות" שבהן ישנה התערבבות של יהודים וערבים, ללא אינטראקציה חברתית וקשרים אישיים ממשיים; או "ערים מקוטעות", בהתייחס ל'מובלעות' הערביות בערים, דוגמת העיר העתיקה בעכו; ואדי ניסנאס וואדי אל-צליב בחיפה ועוד. מושג שעשוי להתאים לערים נוף הגליל וכרמיאל (אשר את האחרונה אנו מגדירים עיר מעורבת בהתהוות) הוא "ערי מתיישבים", שכן ערים אלה הוקמו למען המתיישבים היהודים, על אדמות שהופקעו מבעליהן הערבים. הדיכוטומיה בין האוכלוסיות בחלק מהערים מאתגרת את השימוש במושג "ערים מעורבות". בעכו, בחיפה, בתל אביב-יפו ובערים נוספות קשה לדבר על ערים משוסעות, משום שמתקיימת אינטראקציה בין הקהילות והן לא מופרדות פיסית. גם אם אין זו סיטואציה שכיחה, ערבי יכול לגור בשכונה יהודית, ולהיפך, והמצב בערים הללו אינו דומה לירושלים שהיא עיר משוסעת במובהק (שם).

הערבים בערים המעורבות בישראל

ערבים אזרחי ישראל מהווים את קבוצת המיעוט הגדולה במדינה, ומהווים כחמישית מאזרחי המדינה. קבוצה זו מובחנת מן הרוב היהודי במימדים שונים בהם ההיבט הלאומי, התרבותי, הדתי והלשוני. מרבית היהודים דוברים עברית כשפה ראשונה בעוד ששפת האם של הערבים היא ערבית. מרבית הערבים הישראלים חיים ביישובים ערביים, ו-10% מהם (כ-130,000 נפש[5]) חיים ב"ערים מעורבות"'. ערים אלה מהוות זירה מרתקת להבנת תופעות לשוניות וחברתיות במציאות הישראלית המורכבת.

השינוי בהרכב האוכלוסייה בערים המעורבות קרה בעקבות הנטישה ההמונית של התושבים הערבים במהלך מלחמת 1948 מחד, ויישוב עולים / מהגרים בערים האלה לאחר קום מדינת ישראל מאידך. בשנים האחרונות נוצרו ערים מעורבות חדשות, בעיקר בצפון הארץ, עקב מצוקת דיור ביישובים הערביים ורצון לשפר את איכות החיים - תהליכים אלה מביאים למעבר של אזרחים ערבים לערים חדשות שנבנו בסמוך, על קרקעותיהם של יישובים שהיו יישובים ערביים.

מתוך שבע הערים המעורבות, ארבע ערים (עכו, חיפה, לוד ורמלה) היו בעלות רוב ערבי מובהק לפני קום המדינה, ובעקבות מלחמת 1948 תושביהן הערבים הפכו למיעוט. תל אביב - יפו ומעלות-תרשיחא הן תוצאה של סיפוח של עיר ערבית על-ידי עיר יהודית; ונוף הגליל הינה עיר שהוקמה כחלק ממדיניות ממשלתית לייהד את הגליל, אך בהדרגה עברה אליה אוכלוסיה ערבית משמעותית.

כיום, בכל הערים המעורבות ישנו רוב יהודי, בעוד שיעור התושבים הערבים בערים אלה נע בין אחוזים בודדים (כ-4.5% מקרב כלל התושבים בתל אביב - יפו) ועד עשרות אחוזים (בעכו שיעור התושבים הערבים עומד על 32%).[6]

התושבים הערבים המתגוררים בערים המעורבות מוצאים את עצמם במצב של שוליוּת משתי בחינות: ראשית, רק מיעוט מהחברה הערבית, כאמור, מתגורר בערים המעורבות; בנוסף, הם מתגוררים בשכונות הנפרדות בדרך כלל משכונותיהם של התושבים היהודים והשילוב בחיי היומיום בין שתי האוכלוסיות מצומצם ומועט יחסית. מצב ייחודי זה מעלה שורה של שאלות הנוגעות למעמדם של התושבים הערבים ולמכלול היחסים בין יהודים וערבים בערים המעורבות: כיצד מתבטאת הלכה למעשה ההפרדה בין שתי אוכלוסיות אשר דרות בכפיפה אחת ולכאורה משולבות זו בזו? כיצד ניתן לקדם את זכויותיהם של התושבים הערבים בתחומים כמו תכנון, חינוך ודיור? האם ניתן ומוצדק לקיים מערכת חינוך משולבת במקום המתכונת הנוכחית, הנוקטת הפרדה בין מערכת החינוך העברי לבין מערכת החינוך הערבי? מהם תחומי ההתערבות האפשריים של הרשות המקומית, של הארגונים הלא—ממשלתיים ושל מגדל השן האקדמי, וכיצד עשויים גורמים אלה להקל על המצוקה החברתית—כלכלית בשכונות הערביות? (רכס, 2007)

רכס (שם) טוען כי ניתן להבחין בשלוש סוגיות מרכזיות הבולטות בכל עיסוק בנושא של ערים מעורבות, בישראל לפחות. סוגיה אחת היא דיור ותכנון עירוני; סוגיה שנייה היא החינוך, והסוגיה השלישית היא בעיית הפשיעה, האלימות ועבריינות הנוער.

בריק (2016) טוען כי הערבים בערים המעורבות בישראל לא זכו לתשומת לב מחקרית מספקת. להלכה, טוען סויד (2007), בני האוכלוסייה הערבית ביישובים המעורבים במדינת ישראל מעורבים בכלל האוכלוסייה, מעצם נוכחותם בכרך הגדול, אך בתוך כל עיר הערבים נפרדים מן האוכלוסייה היהודית, ומעמדם אינו שווה למעמדם של היהודים בערים האלה.

אף על פי שהביטוי 'עיר מעורבת' מרמז על אינטגרציה, הממצאים מראים א-סימטריה בנכונותם של ערבים ויהודים לחיות יחד. מרבית הערים המעורבות מאופיינות בהפרדה דה-פקטו בין רוב דומיננטי (יהודי) למיעוט כפוף (ערבי),

5. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה: אוכלוסייה ביישובים מעורבים, לפי אזור סטטיסטי, קבוצת אוכלוסייה וגיל, סוף 2019 אוכלוסייה, לפי מחוז ונפה, קבוצת אוכלוסייה, מין וגיל, 2011-2019 (סוף שנה).

6. שם.

כמו גם על ידי פיצול אתני ומעמדי בכל קבוצה. מרחבים 'מעורבים' בערים המעורבות הם יוצאי דופן ולעתים קרובות לא רצוניים, לרוב כתוצאה מתהליך העידון הרווח במרחבים עירוניים שנערכו במחלוקת (Falah, 1996; Torstrick, 2000; Yiftachel & Yacobi, 2003). רבינוביץ' (2001) מגדיר תושבים ערבים בערים מעורבות כ"מיעוט לכוד", מנותק ממרכזי כוח בעולם הערבי, ברשות הפלסטינית ובפוליטיקה הישראלית. יחד עם זאת, הם משולבים בכלכלה הישראלית ותלויים בה במידה המונעת את קריאתם לפלסטיניזציה של ערים מעורבות (Tannenbaum & Yitzhaki, 2016).

רכס סבור כי המקרה הישראלי של ערים מעורבות מלמד על הדרה, על הפרדה, על הפליה ועל הזנחה. הערים המעורבות סובלות מנחיתות חברתית, כלכלית ותכנונית. הרמה הסוציו-אקונומית של התושבים בהן נמוכה מן הממוצע של כלל החברה הערבית בישראל. את שכונת הרכבת בלוד כינו "פח הזבל של המדינה" ועד היום היא מהווה כר פורה לפשיעה ולאלימות. בחלק מן הערים ישנה קריסה של השירותים העירוניים; מצוקת הדיור מעיקה ובאה לידי ביטוי בצפיפות, בבנייה בלתי חוקית ובמחסור בדיור לזוגות צעירים.

כיום, המדינה לא משקיעה משאבים בפיתוח הערים המעורבות, ואפילו תוכניות ממשלתיות המיועדות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית מדלגות על התושבים הערבים בערים אלה. כך, המיעוט הערבי בערים המעורבות חווה, מחד, ניכור מהמערכת הפוליטית העירונית שבמקרים רבים לא רואה בו תושב שווה הראוי למשאבים שוויוניים בעיר; ומאידך גיסא, חווה התעלמות של הממסד מהסיטואציה הייחודית שלו כערבי שגר בעיר מעורבת וזקוק למדיניות ממשלתית שתראה את צרכיו בכלל תחומי החיים.

פרק 2: סקר הביטחון האישי בערים המעורבות

2.1 רקע ושיטת המחקר

סקר הביטחון האישי והקהילתי בערים המעורבות הוא סקר מדעי העוקב אחר עמדותיהם של האזרחים הערבים והיהודים כלפי תופעות של אלימות ופשיעה וכן כלפי סוגיות מרכזיות הקשורות לתופעות אלה, כגון אמון האזרחים במשטרה ותחושת הביטחון האישי בחברה הערבית בערים המעורבות.

הסקר, כיחידה נפרדת ממדד הביטחון האישי והקהילתי המתפרסם בשנים האחרונות מדי שנה, נערך לראשונה בשנת 2020, לאור הסיטואציה הייחודית של הערים המעורבות, כפי שתיארנו במבוא. הסקר מלמד על המגמות ועל הלכי הרוח בערים המעורבות ביחס לסוגיות אלה. בתוך כך, סקר זה משקף דמיון ופערים בין החברה היהודית לבין החברה הערבית בערים המעורבות בנושאי הסקר המרכזיים.

חשוב לציין ששאלוני הסקר שהועברו ליהודים ולערבים זהים לשאלונים של מדד הביטחון האישי והקהילתי הארצי שעמותת יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן למחקרי מדיניות בטכניון מפרסמים מדי שנה בשנה. כך, יכולנו להשוות בין עמדות האוכלוסיות הערבית והיהודית בערים המעורבות לעמדות כלל האוכלוסיות הערבית והיהודית בישראל. אולם, לטובת דו"ח זה, דגמנו את הנשאלים בערים המעורבות באופן מורחב.

מתודולוגיה

בחודשים נובמבר-דצמבר 2020 ערכה יוזמות אברהם, בשיתוף מוסד שמואל נאמן שבטכניון, סקר עמדות מקיף, ובו נבדקו עמדות האזרחים לגבי מידת ביטחונם האישי והקהילתי בערים המעורבות.

האזרחים הערבים בסקר רואיינו בשפה הערבית בראיונות שנערכו פנים-אל-פנים. האזרחים היהודים רואיינו בשיחות טלפון בעברית וחלקם ברוסית.

השאלון לערבים וליהודים לא היה אחיד בגודלו, וכך גם מספר הנסקרים. בקרב הערבים תושבי הערים המעורבות נדגמו 304 מרואיינים ובקרב היהודים - 125 מרואיינים מערים אלה. גם אורך השאלון לערבים וליהודים לא היה אחיד: השאלון לערבים כלל 111 פריטים (כולל שאלות רקע), והשאלון ליהודים כלל 45 פריטים.

אוכלוסיית המדגם הורכבה מאזרחי ישראל הבוגרים אשר מתגוררים בערים המעורבות באמצעות מדגם מיוחד שהופק מרשות האוכלוסין במשרד הפנים.

לאורך כל פרק הממצאים אנו משווים את ממצאי הסקר עם ממצאי הסקר הארצי שערכנו באותה התקופה אשר כלל את אותן השאלות. גם בסקר הארצי השאלון לערבים וליהודים לא היה אחיד בגודלו, וכך גם מספר הנסקרים. בקרב הערבים נדגמו 723 מרואיינים ובקרב היהודים - 500 מרואיינים.

<u>דגימת הנשאלים הערבים נעשתה בשני שלבים:</u>

בשלב הראשון נדגמו 6 ערים מעורבות (חיפה, עכו, לוד, רמלה, תל אביב - יפו ומעלות-תרשיחא) שמהווים את מרבית הערים המעורבות בישראל. לכל עיר נקבעה מכסת מרואיינים קבועה של 50 נדגמים ערבים. בשלב השני, נדגמו באופן אקראי נשאלים בכל היישובים שנכללו במדגם מתוך מרשם התושבים של משרד הפנים. המשימה של הדגימה לא הייתה קלה משום שאין דגימה ממוקדת לשכונות או לרחובות ומכיוון שחלק מהתושבים הערבים לא חיים בשכונות הערביות של העיר המעורבת. מראיינים ערבים ערכו 304 ראיונות פנים-אל-פנים בשפה הערבית

בבתי המרואיינים. שיעור האי-השבה עמד על כ-25%. מרבית הלא משיבים לא סיפקו נתונים בשל סיבות טכניות, ורק חלקם הקטן - בשל סירוב מוצהר להשתתף בסקר. גם למגפת הקורונה היתה השפעה על הסירוב להתראיין. ניהול הסקר וריכוזו נעשו במערך מיוחד שהוקם לצורך כך במוסד שמואל נאמן שבטכניון.

הסקר בחברה היהודית כלל 125 משיבים. הדגימה של הנשאלים נעשתה בחלקה מתוך ספר הטלפונים הקוויים הכולל את כל אזורי החיוג, ובנוסף - בוצע סקר מקוון. אוכלוסיית הסקר המקוון הגיעה ממאגר משיבים קבוע ומפולח המשיב על סקרים באופן קבוע. המשיבים שענו היו מתוך אלפי משיבים שהשיבו על הסקר, שמהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בערים המעורבות בישראל (חיפה, עכו, לוד, רמלה, תל אביב - יפו ומעלות-תרשיחא) מבחינה גילאית, דתיות ומקום מגורים. טעות הדגימה בכל סקר עומדת על כ-3.7%. מכון מסקר לשירותי סקרים ומחקר ביצע, ניהל וריכז את הסקר בקרב היהודים.

2.2 ממצאי סקר הביטחון האישי והקהילתי בערים המעורבות 2020

חלק זה מציג את ממצאי הסקר. הצגת השאלות והממצאים נעשית בלשון זכר מטעמי נוחות, אך הממצאים נוגעים לנשים ולגברים כאחד. הממצאים מתמקדים באזרחים הערבים תושבי הערים המעורבות וכוללים השוואה לאזרחים הערבים בכלל המדינה. עבור חלק מהסוגיות מוצגת גם ההשוואה לתושבים היהודים של הערים המעורבות ולאזרחים היהודים ברמה הארצית.

המחקר הנוכחי מתייחס לערים המעורבות כאל קטגוריה אחת. אולם, אנו מודעים לשונות בעמדות בין תושבי הערים השונות. על כן, בחלק מהשאלות פירטנו את הממצאים בפילוח לפי ערים.

2.2.1 תחושות כלפי הביטחון האישי והקהילתי וסוגי אלימות

תרשים 1: תחושת הביטחון האישי ביישוב המגורים לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

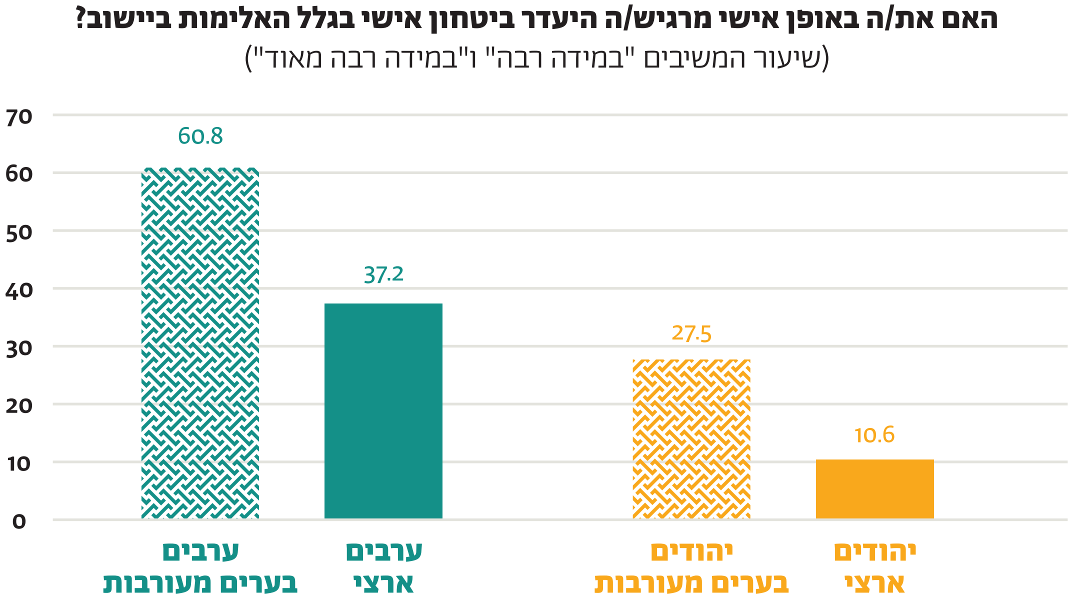

מהנתונים עולה כי 60.8% מהערבים תושבי הערים המעורבות מביעים חשש מהיעדר ביטחון אישי בגלל האלימות בעיר המגורים שלהם במידה רבה או במידה רבה מאוד. זאת לעומת 37.2% מהערבים בכלל הארץ שמדווחים על היעדר ביטחון אישי ולעומת 27.5% מהיהודים תושבי הערים המעורבות. ביחס לחברה היהודית, התושבים היהודים בערים המעורבות סובלים מהיעדר ביטחון אישי יותר מאשר כלל האזרחים היהודים בארץ (אשר רק 10.6% מהם חווים היעדר ביטחון אישי).

הנתונים מלמדים שהערבים בערים המעורבות נמצאים בתחתית הסולם בהיבט זה וסובלים במיוחד מהיעדר הביטחון האישי על רקע של אלימות.

נתון זה אינו מפתיע לאור העובדה שהתושבים הערבים בערים המעורבות אשר חיים בשוליה של החברה הערבית, בשוליה של החברה היהודית ובשוליה של העיר המעורבת, סובלים מייצוג יתר כפול במקרי רצח. ראשית, כחלק מהחברה הערבית אשר חווה, בכללותה, ייצוג יתר בשיעור הקורבנות במקרי רצח (כ-65% מכלל מקרי הרצח בשנים האחרונות הם של אזרחים ערבים, וזאת אף על פי שהחברה הערבית מהווה כחמישית מכלל אזרחי המדינה),

ומביניהם - 22% מקורבנות הרצח בחברה הערבית הינם תושבי הערים המעורבות.

היעדר ביטחון אישי פוגע ביכולת של אדם לחוש שייכות כלפי מקום מגוריו ומשפיעה על קשרי הגומלין בינו לבין סביבתו. לאור זאת, העובדה שכ-60% מהתושבים הערבים בערים המעורבות חשים כך מדאיגה מאוד. נתונים אלו מובנים לאור ההיסטוריה הפוליטית-עירונית בערים המעורבות המצביעה על מנגנוני אפליה, דחיקה והדרה של האוכלוסיה הערבית בערים המעורבות — לפיכך יש להבינה כתוצאה של מדיניות ארוכת שנים.

תרשים 2: עמדות כלפי אלימות ופשיעה ביחס לתופעות ואיומים אחרים לפי סוג התופעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

לגבי כל תופעה, ציין/י עד כמה את/ה מודאג/ת
(שיעור המשיבים "מודאג/ת" ו"מודאג/ת מאד")

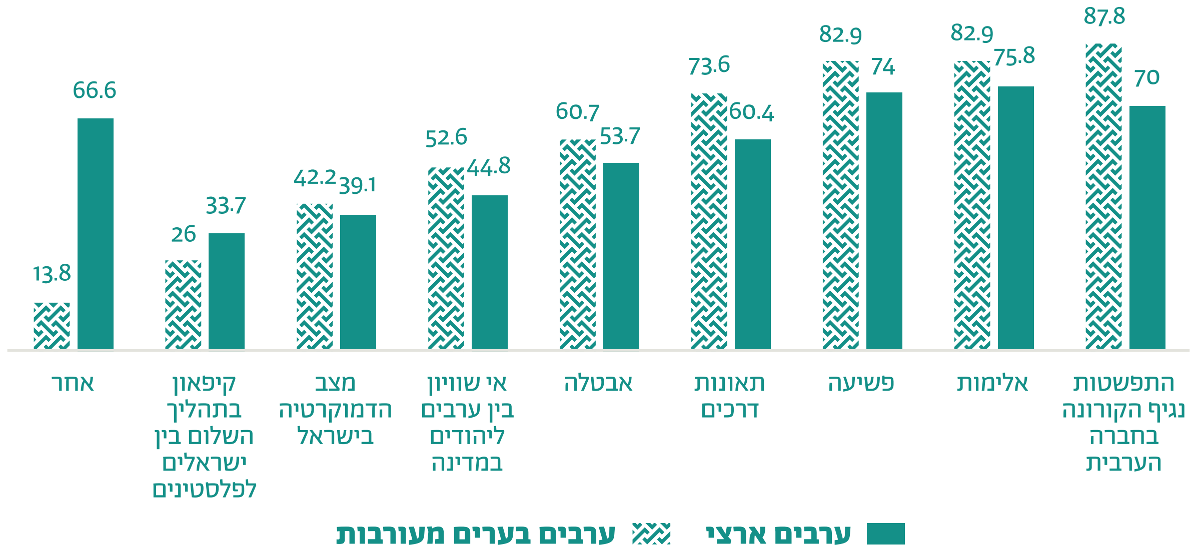

תרשים 3: עמדות כלפי אלימות ופשיעה לפי סוג התופעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

לגבי כל תופעה, ציין/י עד כמה את/ה מודאג/ת
(שיעור המשיבים "מודאג/ת" ו"מודאג/ת מאד")

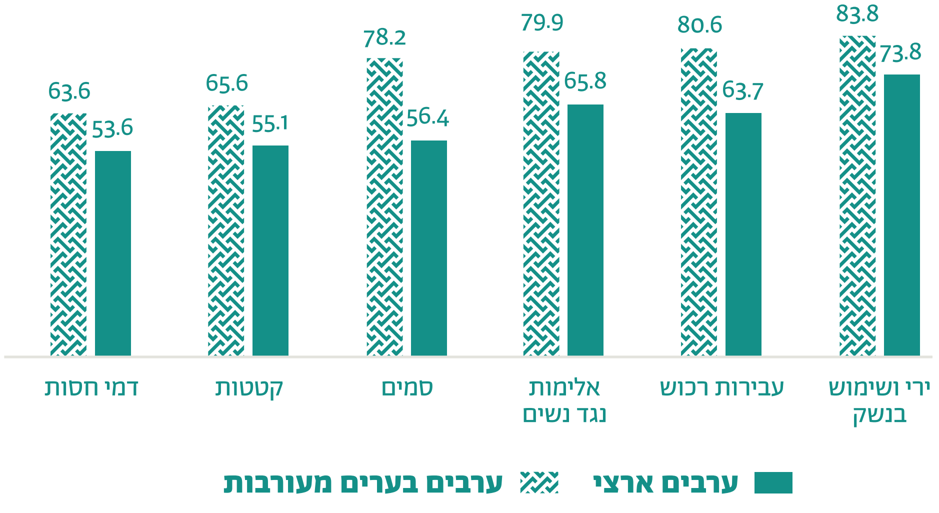

תרשימים מס' 2 ו־3 מראים כי בשנת 2020, התופעה שהדאיגה ביותר את האזרחים הערבים בערים המעורבות היא **התפשטות נגיף הקורונה** (87.8% מתושבי הערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מתופעה זו, בהשוואה ל-70% מכלל האזרחים הערבים במדינה). ממצא זה מראה שתושבי הערים המעורבות ערים לסכנה הממשית של מגפת הקורונה ומודאגים ממנה. לאחר מכן, תופעות **האלימות** ו**הפשיעה** מדאיגות או מדאיגות מאוד את תושביהן הערבים של הערים המעורבות (82.9% מודאגים מכל אחת מתופעות אלה) והן נתפסות כמסוכנות וכמדאיגות כמעט כמו התפשטות נגיף הקורונה, תופעה שהינה מסכנת חיים במובן המילולי והמוחשי ביותר.

לעומת זאת, סוגיות כבדות־משקל כגון **מצב הדמוקרטיה בישראל** (42.2% מהערבים בערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מהנושא) ו**קיפאון בתהליך השלום** בין ישראל לפלסטינים (26%) נדחקו לשוליים. העובדה כי רק 42.2% מציבור תושבי הערים המעורבות מודאג ממצב הדמוקרטיה מלמדת על משבר אזרחי חריף של תושבי הערים המעורבות אשר ויתרו במידה לא מועטה על מרחב דמוקרטי ושוויוני. **אבטלה** מדאיגה או מדאיגה מאוד 60.7% מהערבים תושבי הערים המעורבות, ואין זה מפתיע בהינתן משבר הקורונה אשר גרם לזינוק בשיעור המובטלים והעובדים שהוצאו ממקום עבודתם לחל"ת בדמי אבטלה, כשברקע, המצב הסוציו-אקונומי הירוד של התושבים הערבים בערים המעורבות.

דו"ח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת מחודש מאי 2020 מראה שלוד, רמלה, תל אביב - יפו וחיפה חוו זינוק בשיעור דורשי התעסוקה בחודש אפריל 2020 לעומת חודש ינואר באותה שנה[7]. לדוגמא, בדו"ח מצוין כי 28.7% מתושבי לוד היו דורשי תעסוקה בחודש אפריל 2020, בהשוואה ל-4.1% בלבד בחודש ינואר. שיעורים דומים נרשמו גם בעיר רמלה (28.6% בחודש אפריל לעומת 3.4% בחודש ינואר 2020), בתל אביב - יפו (25.2% מתושבי העיר היו דורשי תעסוקה באפריל בהשוואה ל-2.7% בחודש ינואר) ובחיפה (25.2% באפריל לעומת 3.5% בחודש ינואר 2020).

התמקדות בתופעות ספציפיות של אלימות ופשיעה מראה שבדומה לשאר אזרחי המדינה הערבים, התופעה המדאיגה ביותר היא **ירי ושימוש בנשק**, אשר מדאיגה 83.8% מהערבים בערים המעורבות (ו-73.8% מכלל אזרחי המדינה הערבים). 80.6% מהנשאלים בערים המעורבות מודאגים או מודאגים מאוד מ**עבירות רכוש** (לעומת 63.7% מכלל האזרחים הערבים) ו-79.9% דיווחו שהם מודאגים מ**אלימות נגד נשים** (בהשוואה ל-65.8% בחברה הערבית הארצית). תופעת **דמי החסות** מדאיגה את התושבים הערבים של הערים המעורבות פחות מתופעות אחרות של אלימות ופשיעה (63.6% מודאגים), אך אפשר לראות שבנוגע לכל התופעות, שיעור הערבים בערים המעורבות אשר מודאגים מהן גבוה יותר משיעורם של הערבים המודאגים בכלל המדינה.

ההסבר לכך טמון בריבוי מקרי הירי, ניסיונות הרצח ומקרי הרצח בערים המעורבות בשנים האחרונות. בשנת 2018 נהרגו בנסיבות אלימות 19 אזרחים ערבים תושבי הערים המעורבות, מתוך 71 הרוגים מקרב כלל האזרחים הערבים במדינה בשנה זו (קרוב ל-27% מכלל ההרוגים).[8]

בשנת 2019 עלה מספר ההרוגים הערבים בנסיבות אלימות בערים המעורבות ל-21 (קרוב ל-24% מ-89 ההרוגים בחברה הערבית בשנה זו) (שם). בשנת 2020 מספר ההרוגים הערבים מקרב תושבי הערים המעורבות עמד גם כן על 21 (קרוב ל-22%, מתוך 96 הרוגים ב-2020), וזאת אף על פי ששיעורם של האזרחים הערבים שמתגוררים בערים המעורבות הוא רק כ-10% מכלל החברה הערבית.[9]

מרבית הקורבנות נהרגו באמצעות נשק חם בלתי מורשה אשר מצוי בחברה הערבית במספרים עצומים, ולפי הערכות - באחד מכל ארבעה בתים בחברה הערבית ישנו נשק חם בלתי מורשה (חדד, 2020).

נוסף למקרי ההריגה והרצח, ישנם מקרים רבים שלא הגיעו לכדי מוות, ולכן מדווחים פחות בכלי התקשורת, אך משקפים מציאות מדממת בלתי נסבלת שעימה מתמודדים האזרחים הערבים בכלל ובערים המעורבות בפרט.

7. בוטוש, נעם, "השפעות משבר נגיף הקורונה על התעסוקה והעסקים במגזר הערבי", מרכז המחקר והמידע, כנסת ישראל, מאי 2020.
8. להרחבה ראו עלי, נ. לוין-חן, ר. ונג'מי-יוסף, ע. (2020). אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן
9. עלי, נ. ועולא נג'מי-יוסף. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית בתקופת הקורונה: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2020. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן. צפוי להתפרסם ב-2021.

תרשים 4: עמדות ביחס לנשק חם לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

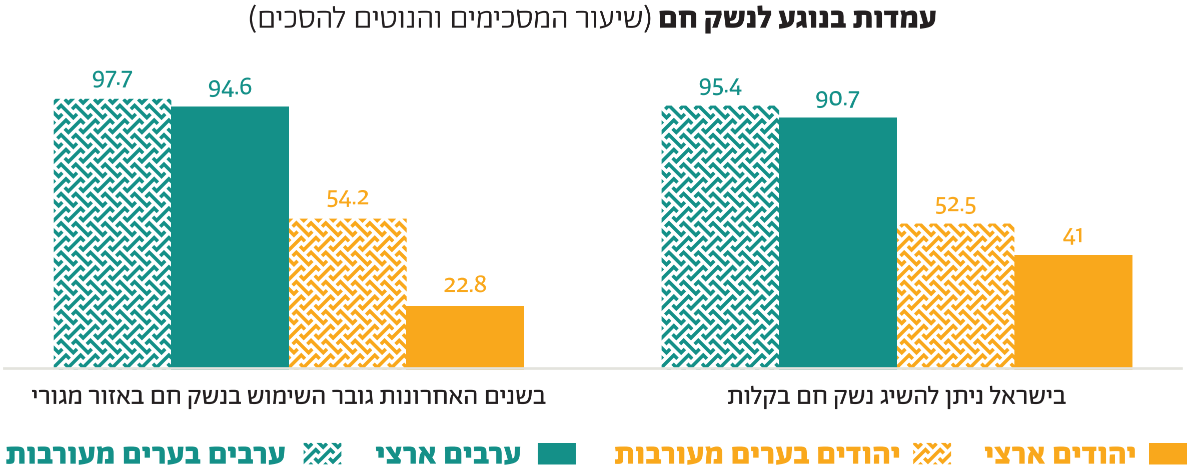

לאור המקרים הרבים שבהם נעשה שימוש בנשק חם ביישובים הערביים ובערים המעורבות, שאלה זו נועדה לברר את עמדות האזרחים היהודים והערבים ביחס לנשק החם. לפי הממצאים, 97.7% מקרב התושבים הערבים של הערים המעורבות מסכימים או נוטים להסכים עם ההיגד **"בשנים האחרונות גובר השימוש בנשק חם באזור מגורי"** בהשוואה ל-54.2% מהיהודים בערים המעורבות.

בנוגע להיגד השני, **"בישראל ניתן להשיג נשק חם בקלות"**, 95.4% מהערבים בערים המעורבות הסכימו או נטו להסכים עם ההיגד הזה, לעומת 52.5% מהיהודים תושבי הערים הללו. הממצאים מלמדים על קונצנזוס כמעט מלא בקרב הערבים ורוב של יותר מ-50% בקרב היהודים. לתפיסת התושבים בערים המעורבות, זמינות הנשק החם גבוהה. על פניו, קיימים תבחינים של המשרד לביטחון הפנים לקבלת רישיון לכלי ירייה. לפי התבחינים, לא ניתן לקבל רישיון פרטי או הרשאה להחזקתו או לנשיאתו של כלי ירייה ללא עמידה באחד מהתנאים הבאים:

- אזרח ישראל או תושב קבע שסיים שירות סדיר כהגדרתו בחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986 - 18 שנים.
- אזרח ישראל או תושב קבע שסיים שירות לאומי או שירות אזרחי בישראל של שנתיים - 21 שנים.
- אזרח ישראל שלא שירת כאמור - 27 שנים[10].

רוב האזרחים הערבים בכלל ובערים המעורבות בפרט אינם עונים על קריטריונים אלו ועל כן אינם רשאים להשיג נשק פרטי מורשה. לכן, התשובות של המרואיינים מתייחסות לנשק שאינו מורשה ולא לנשק שניתן לקבלו ע"י רישיונות משרד הפנים.

חשוב לציין כי בעוד שיעור המסכימים מקרב הערבים בערים המעורבות דומה לשיעור הארצי בקרב החברה הערבית, בחברה היהודית - שיעור המסכימים בערים המעורבות גבוה משמעותית מהשיעור הארצי. סביר להניח כי ממצא זה משפיע לשלילה על מערך היחסים בין יהודים לערבים בערים המעורבות ומעצים את המתח האתנו-לאומי ביניהם. יהודים בערים המעורבות סביר שיאשימו את שכניהם הערבים בהיעדר ביטחון אישי וקהילתי.

ההסבר לכך טמון בעובדה שאירועי הירי בערים המעורבות אינם נחלתם של התושבים הערבים בלבד, וגם התושבים היהודים ערים להתרחשותם ומרגישים שישנה התגברות של מקרים כאלה בשנים האחרונות. קולות הירי בשכונות הערביות בערים המעורבות, נשמעים גם בשכונות שכנות, מעורבות ויהודיות.

10. מתוך: המשרד לביטחון הפנים, "תבחינים למתן רישיון להחזקת כלי ירייה פרטי", אפריל 2021.
https://www.gov.il/he/departments/policies/firearm_licensing_criteria

תרשים 5: עמדות כלפי שינוי ברמת האלימות ביישוב המגורים בשנה האחרונה לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

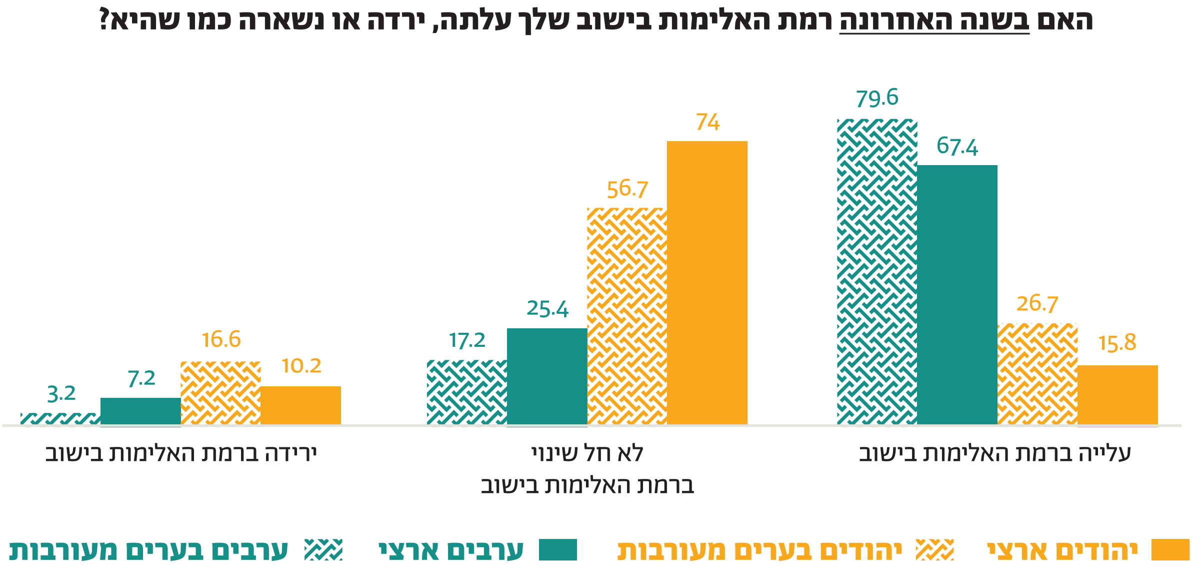

לפי תרשים זה, בעוד מרבית התושבים היהודים של הערים המעורבות (56.7%) מדווחים כי **לא חל שינוי ברמת האלימות** ביישוב המגורים שלהם בשנה האחרונה, רק 17.2% מקרב התושבים הערבים הרגישו כך ב-2020. לעומת זאת, 79.6% מהתושבים הערבים של ערים אלה חשים כי **חלה עליה ברמת האלימות** בעיר בתקופה זו, בהשוואה ל-26.7% מהתושבים היהודים בערים המעורבות.

הממצאים תואמים גם את המגמה הארצית, לפיה שיעור קטן של היהודים בכלל המדינה (15.8%) הרגיש שחלה עליה ברמת האלימות ביישוב מגוריהם בשנה האחרונה וזאת לעומת 67.4% מהערבים בכלל המדינה; ובנוסף, 74% מהנשאלים היהודים בכלל המדינה ציינו כי לא חל שינוי ברמת האלימות ב-2020 לעומת השנה שקדמה לה (בהשוואה ל-25.4% מקרב האזרחים הערבים).

אפשר להסביר את התחושה בדבר העליה ברמת האלימות בקרב התושבים הערבים בערים המעורבות בסיקור התקשורתי הנרחב של מספר אירועי אלימות במהלך השנה.

עם מקרים אלה נמנים הרצח של מירוות דסוקי, תושבת לוד בת 48, שנורתה למוות בסלון ביתה על-ידי אדם רעול פנים בחודש אפריל; רצח משולש של תושבי רמלה שנורו למוות בלוד ב-6.6.2020: נהאד אל-שמאלי, ראאד עבד אל-לטיף וג'יבריל עוקאשה; והרצח של שריפה אבו מועמר, בת 30, אשר נורתה למוות בביתה ברמלה על רקע של סכסוך בין משפחות.

המקרים הללו, כמו גם אירועי אלימות אחרים, יצרו הד תקשורתי אשר העלה את המודעות לאלימות הגואה בערים המעורבות, אך ללא התייחסות ציבורית מספקת לגורמים המבניים שהובילו להתגברות תופעה זו ותוך יצירת קרימינליזציה קולקטיבית של האוכלוסיה הערבית.

2.2.2 החשש להיפגע מסוגי אלימות והנכונות להשתתף במאבק באלימות

תרשים 6: עמדות כלפי החשש להיפגע מאלימות ומפשיעה, לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

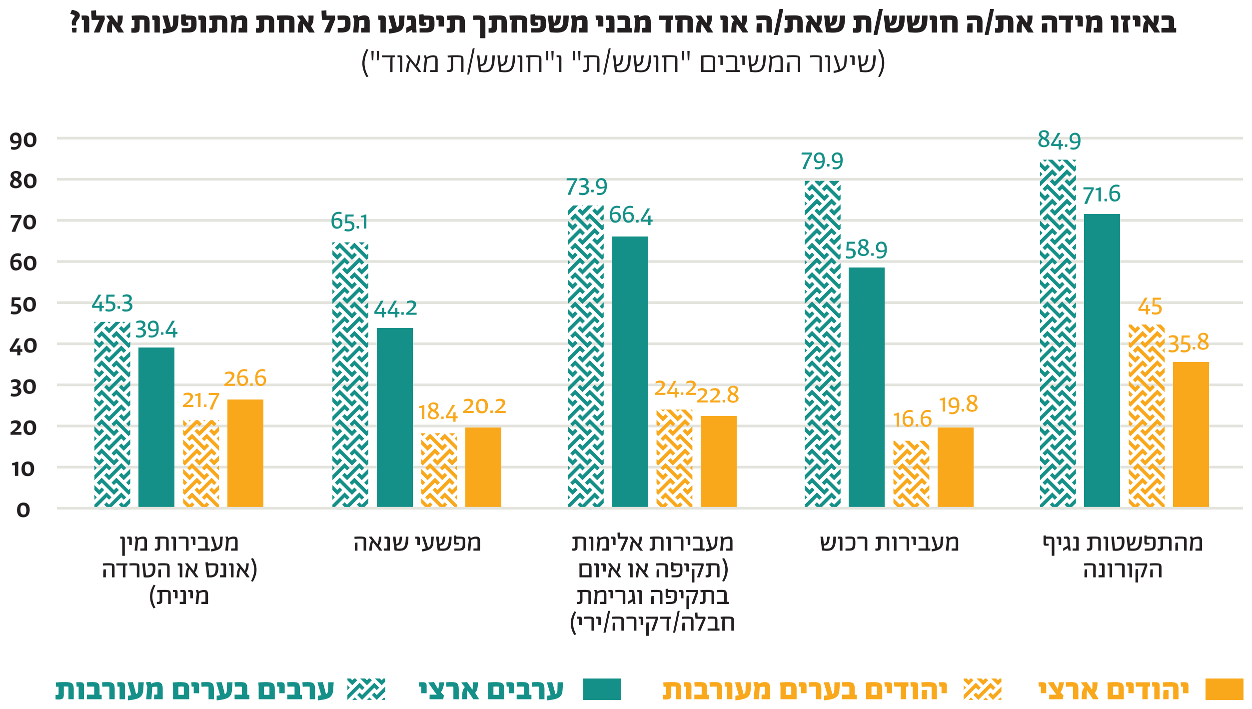

שאלה זו בחנה באיזו מידה אזרחים ערבים ואזרחים יהודים, הן תושבי הערים המעורבות והן בכלל המדינה, חוששים להיפגע ממספר תופעות של אלימות. מתוך הנתונים נובע כי בכל העבירות, החשש להיפגע בקרב החברה הערבית בערים המעורבות גדול מזה של החברה הערבית הכללית וגדול משמעותית מהחשש להיפגע בקרב החברה היהודית. לשם המחשה, ההבדל בין הערבים בערים המעורבות ליהודים בערים אלה מבחינת שיעור החוששים והחוששים מאוד להיפגע **מעבירות רכוש** עמד בשנת 2020 על 63.3 נקודות אחוז (79.9% בקרב הנשאלים בחברה הערבית לעומת 16.6% בקרב הנשאלים בחברה היהודית). גם בסוגיית החשש להיפגע **מעבירות אלימות**, הפער בין האוכלוסיות משמעותי ועומד על קרוב ל-50 נקודות אחוז (73.9% מקרב הנשאלים בחברה הערבית לעומת כ-24.2% מקרב הנשאלים בחברה היהודית), וכך גם ביחס לחשש להיפגע **מפשעי שנאה** (הבדל של 46.7 נקודות אחוז כאשר 65.1% מהתושבים הערבים חוששים מכך לעומת 18.4% מהתושבים היהודים).

לעומת זאת, ההבדל בין החברות מבחינת שיעור החוששים והחוששים מאוד להיפגע **מעבירות מין** - קטן יותר בהשוואה לתופעות אחרות, ועומד על 23.6 נקודות אחוז (45.3% בקרב הנשאלים הערבים בערים המעורבות לעומת 21.7% בקרב הנשאלים היהודים בערים המעורבות).

בהתייחס לחשש מהיפגעות מעבירות מין, ניתן לראות כי קיימים הבדלים בין גברים לבין נשים, וכן בשיעורים של גברים ונשים מחברות שונות וכן מבחינת איזור המגורים. תרשים 6.1 מפרט את הממצאים ביחס להבדלים מגדריים.

משאלה זו עולה כי התושבים הערבים של הערים המעורבות תופסים את תופעות האלימות והפשיעה כאיום מוחשי וקרוב, והתופעה היחידה שהם חששו ממנה יותר ב-2020 היא **התפשטות נגיף הקורונה** (84.9% מקרב התושבים הערבים של הערים המעורבות לעומת 45% מהתושבים היהודים).

תרשים 6.1: עמדות כלפי החשש להיפגע מעבירות מין, לפי חברה, מגדר ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

באיזו מידה את/ה חושש/ת שאת/ה או אחד מבני משפחתך תיפגעו מעבירות מין?
(% במידה רבה ובמידה רבה מאוד)

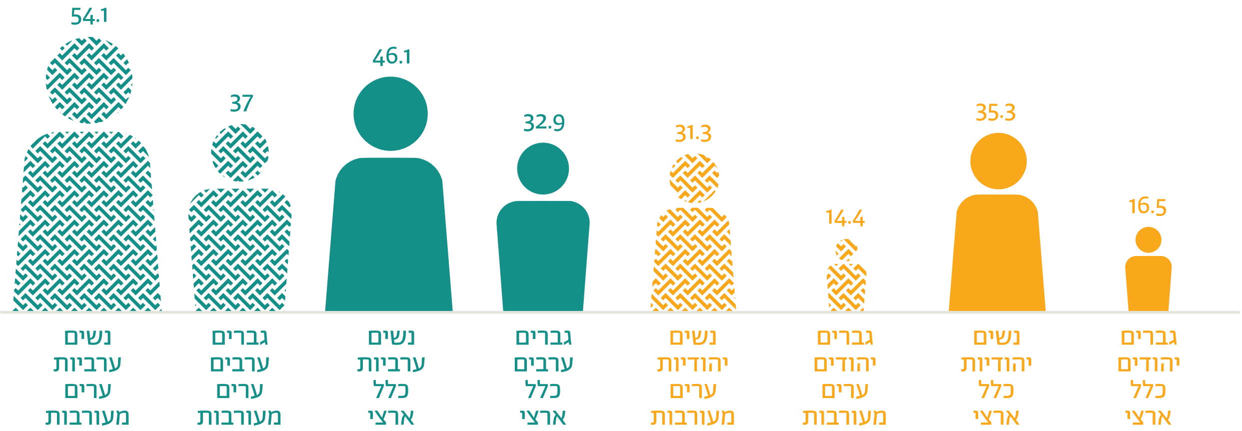

ניתן לראות כי בכל אחת מהאוכלוסיות, נשים חוששות יותר להיפגע מעבירות מין בהשוואה לגברים. החשש גבוה

במיוחד בקרב נשים ערביות המתגוררות בערים המעורבות (54.1%) חוששות להיפגע במידה רבה או במידה רבה מאוד) ובקרב נשים ערביות בכלל הארץ (46.1%). בקרב נשים יהודיות, ההבדלים בין תושבות הערים המעורבות לנשים ביישובים יהודיים, קטנים יותר (31.3% מהנשים היהודיות בערים המעורבות חוששות להיפגע מעבירות מין לעומת 35.3% בכלל הארץ). גברים יהודים חוששים להיפגע מעבירות מין בשיעורים הנמוכים ביותר (14.4% מקרב גברים תושבי הערים המעורבות בהשוואה ל-16.5% ברמה הארצית).

תרשים 7: עמדות כלפי איום של תופעות אלימות, לפי סוג המרחב ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

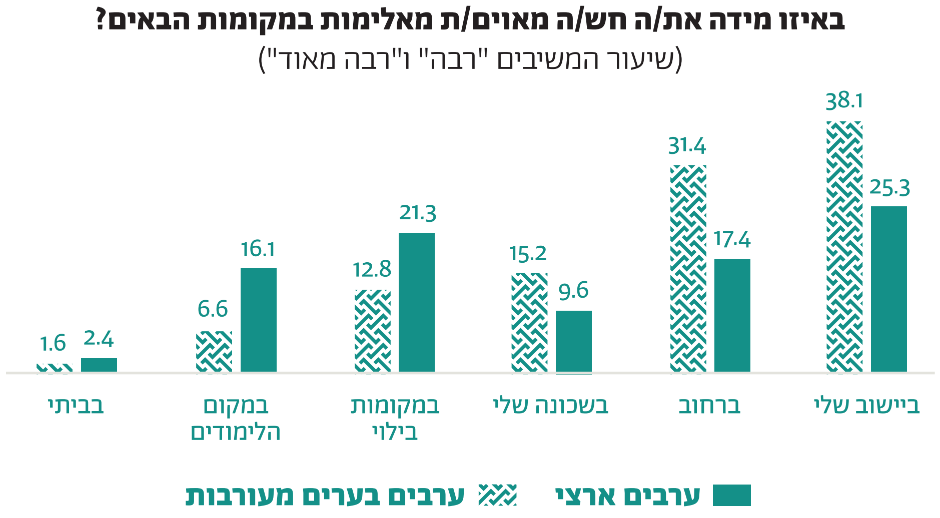

מבחינת מרחבים שבהם אזרחים ערבים חשים איום של תופעות אלימות, השיעור הגדול ביותר של תושבים ערבים בערים המעורבות מאוימים **ביישוב המגורים** ו**ברחוב** (38.1% ו-31.4%, בהתאמה, חשים איום במידה רבה או רבה מאוד במקומות אלה). בחברה הערבית הכללית, 25.3% מהאזרחים חשים מאוימים **ביישוב המגורים**, ו-17.4% חווים איום מאלימות **ברחוב**.

גם **בשכונת המגורים** שיעור הערבים בערים המעורבות שחשים איום מתופעות אלימות גבוה יותר מזה הארצי ועומד על 15.2% (לעומת 9.6% בקרב כלל האזרחים הערבים).

לעומת זאת, שיעור התושבים הערבים בערים המעורבות שחשים איום **במקומות בילוי**, **במקום הלימודים** ו**בבית** - נמוך מזה הארצי. מקומות בילוי, אשר נתפסים כמקומות מאיימים במידה רבה או רבה מאוד בקרב 21.3% מהאזרחים הערבים בארץ, מהווים איום רק על 12.8% מהערבים בערים המעורבות ורק 6.6% מתושבי הערים המעורבות תופסים את מקום הלימודים כמאיים (לעומת 16.1% ארצי).

ההסבר להבדל זה בין הערבים בסקר הארצי לערים המעורבות ניתן לייחס אותו לכך שערבים בערים מעורבות נוטים לבלות במקומות בילוי ובקניונים של "יהודים" אשר מוגנים יותר ופחות מאיימים ממקומות בילוי ביישובים ערביים. גם בקשר למוסדות לימוד, כנראה שחלק מהערבים לומדים במוסדות חינוך "יהודיים" או שבתי הספר של הערבים לא נמצאים בלב השכונות הערביות בעיר המעורבת.

הבית נתפס כמקום הבטוח ביותר, כאשר רק 1.6% מהנשאלים הערבים בערים המעורבות ציינו כי הם חשים איום במידה רבה או במידה רבה מאוד בביתם.

ממצאים אלה ממחישים כי עבור התושבים הערבים בערים המעורבות, המרחב הציבורי - השכונה, הרחוב והיישוב - נתפס כמאיים, בעוד המרחב הביתי נתפס כמוגן במיוחד. אפשר להניח שאירועי הירי והקטטות בערים המעורבות מגבירים את החשש מהימצאות במרחב הציבורי, בעוד הבית נותר המרחב היחידי שמספק הגנה.

תרשים 8: נכונות להשתתף במאבק באלימות ביישוב, לפי מידת הנכונות ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

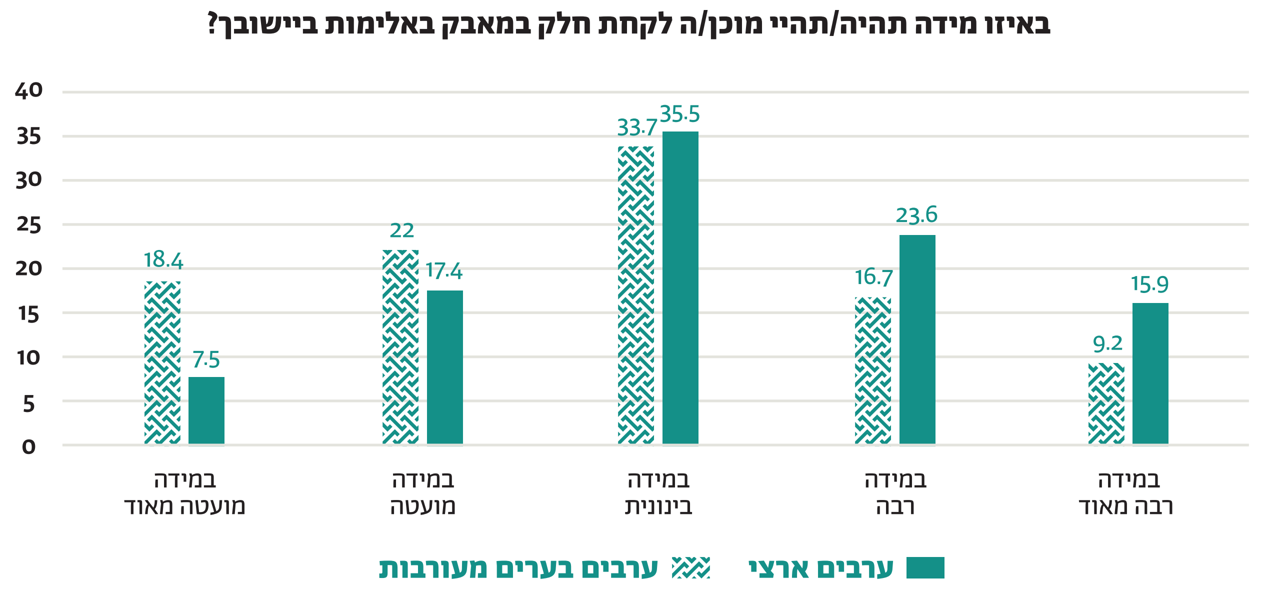

מהתרשים עולה כי הערבים בערים המעורבות פחות נכונים לקחת חלק במאבק באלימות בעריהם בהשוואה לערבים בכלל הארץ.

בערים המעורבות, 25.9% מהנשאלים בערים המעורבות מוכנים לקחת חלק במאבק בתופעת האלימות במידה רבה או רבה מאוד (בהשוואה ל-39.5% מקרב אזרחים ערבים בכלל הארץ), 33.7% מהנשאלים מוכנים לכך במידה בינונית (לעומת 35.5% ברמה הארצית) ו-40.4% מהנשאלים נכונים לכך במידה מועטה או אף פחות מכך (לעומת 24.9% בלבד בכלל הארץ).

ממצאים אלו מלמדים על כך שלמרות החשש הגדול מתופעות של אלימות ופשיעה בקרב הערבים תושבי הערים המעורבות, מרביתם לא מוכנים לקחת חלק פעיל במאבק בהן.

הסבר אפשרי לכך טמון בעובדה שהתושבים הערבים של הערים המעורבות, הסובלים מפערים בכל תחומי החיים בהשוואה לתושבים היהודים של הערים, חווים התפוררות של "החוזה האזרחי", התערערות של האמון במוסדות המדינה ותחושת שייכות הולכת ופוחתת. זאת, יחד עם היותם חלק מקהילה אינדיבידואליסטית יותר מזו שחיה ביישובים הערביים, לצד החיים בסמיכות לחברה היהודית, מובילה לציפיות גבוהות יותר בקרב התושבים הערבים ממשטרת ישראל לבצע את תפקידה ולהבנה שכוחם של האזרחים עצמם במאבק באלימות ובפשיעה - מוגבל.

2.2.3 עמדות כלפי מוסדות וגופים המטפלים באלימות בחברה הערבית

תרשים 9: מידת שביעות הרצון מיעילות הטיפול לצמצום תופעת האלימות, לפי סוג המוסד ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

לגבי כל אחד ממוסדות אלו, ציין/י באיזו מידה את/ה שבע/ת רצון מיעילות הטיפול לצמצום תופעת האלימות בישראל
(שיעור המשיבים "שבע/ת רצון" ו"מאוד שבע/ת רצון")

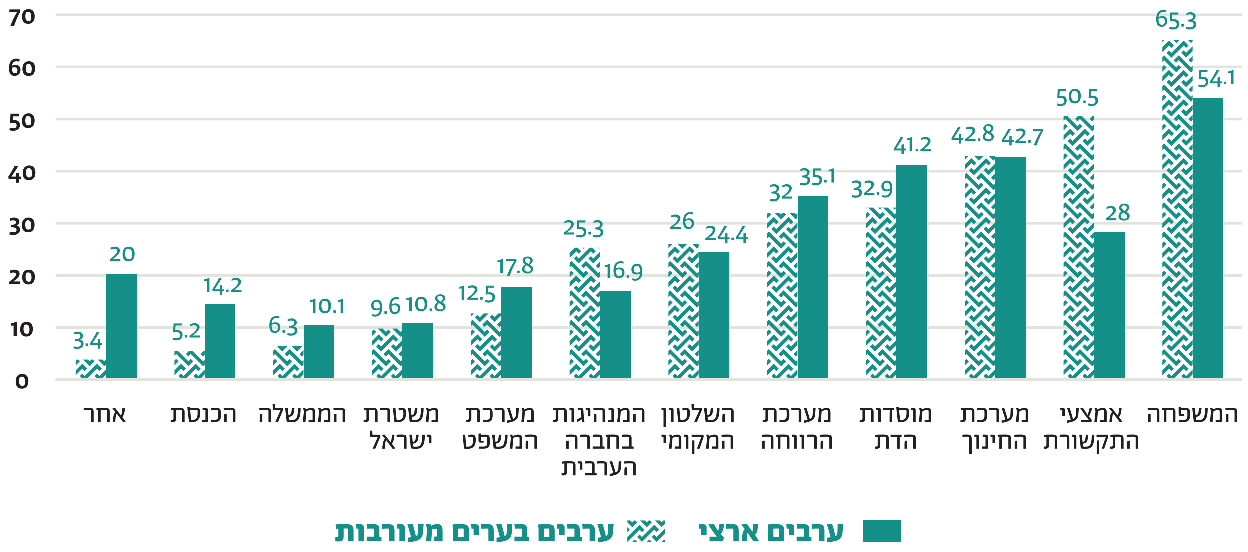

מתוך התרשים ניתן לראות כי נכון לשנת 2020, המוסדות הזוכים לשביעות הרצון הרבה ביותר מצד החברה הערבית בערים המעורבות בשל יעילות טיפולם לצמצום האלימות בישראל הם **המשפחה** (65.3% מהנשאלים מרוצים או מרוצים מאוד מיעילותה בנושא), **אמצעי התקשורת** (50.5% מהנשאלים) ו**מערכת החינוך** (42.8% מהנשאלים מרוצים או מרוצים מאוד מיעילותה בנושא). ההדרה הכפולה שממנה סובלים האזרחים הערבים בערים המעורבות גורמת להם לסמוך בעיקר על בני המשפחה. העובדה ש-65% מהנשאלים סומכים על המשפחה אמורה להדיר שינה מעינינו מאחר שחלק מהמשפחות נוקטות דרכים מסוכנות ביותר בבואן "לטפל" באירועי אלימות ולהגיב עליהם.

מנהיגות החברה הערבית, **השלטון המקומי**, **מערכת הרווחה** ו**מוסדות הדת** זוכים לשביעות רצון בקרב 25%-33% מקרב הערבים בערים המעורבות, כאשר שביעות הרצון של תושבי הערים המעורבות ביחס למנהיגות הערבית גבוהה משמעותית מזו של הערבים ברמה הארצית (25.3% לעומת 16.9%) ולעומת זאת, שביעות הרצון ממוסדות הדת דווקא נמוכה יותר בערים המעורבות (32.9% בערים המעורבות לעומת 41.9% ברמה הארצית).

אפשר להסביר את שביעות הרצון מהמנהיגות הערבית מהייצוג הגבוה יחסית של ערבים תושבי הערים המעורבות בפוליטיקה הארצית, עם כמה וכמה מחברי הכנסת הערבים שהינם תושבי ערים אלה. גם ברמה המקומית, בקדנציה הנוכחית לראשונה חברות וחברי מועצות ערבים השתתפו בקואליציות בכל הערים המעורבות, מה שמגביר את התחושה של התושבים הערבים כי הם מיוצגים פוליטית. חשוב לציין שבתל אביב - יפו חברי המועצה הערבים פרשו מהקואליציה במחצית 2020 על רקע החלטה של העירייה להקים הוסטל לדרי רחוב על שטח של בית קברות מוסלמי.

בנוסף, בשנה האחרונה יזמה ועדת המעקב לענייני האוכלוסייה הערבית ייצוג יותר אפקטיבי של חברי שלטון מקומי ערבי בערים המעורבות כחברים בוועדת המעקב ובועד ראשי המקומיות הערביות. עם זאת, חשוב לזכור שרק

כרבע מהאוכלוסייה הערבית בערים המעורבות שבעת רצון מהמנהיגות הערבית, ונתון זה מעיד על צורך בהגברת התייחסות ההנהגה הערבית לאוכלוסייה הערבית בערים המעורבות ולסוגיות שמעסיקות אותה בחיי היומיום.

שיעור התושבים הערבים בערים המעורבות שהינם שבעי רצון נמוך במיוחד ביחס למוסדות המדינה שכוללים את **הכנסת**, **הממשלה**, **משטרת ישראל** ו**מערכת המשפט** (בין 5.2% ל-12.5% מקרב הערבים בערים המעורבות). בכך תושבי הערים המעורבות משקפים גם את המגמה בקרב כלל החברה הערבית, אך ביתר שאת.

הסבר לממצאים טמון בכך שהחקיקה והמדיניות הממשלתית לא נותנות את הדעת כלל על התושבים הערבים של הערים המעורבות. תוכניות שנועדו לקדם את הפיתוח הכלכלי בחברה הערבית (דוגמת תוכנית החומש 922) מתמקדות ביישובים הערביים בלבד ופוסחות על האזרחים הערבים המתגוררים בערים המעורבות, אף על פי שאלה מהווים כ-10% מכלל החברה הערבית. בנוסף, התושבים הערבים בערים המעורבות חווים את הפערים ואת נחיתותם ביחס לחברה היהודית בכל תחומי החיים, וגם בסוגיית הביטחון האישי.

ביחס למשטרת ישראל, הרי שהיא הגורם האמון על השלטת החוק והסדר במדינה. לאור הגאות בתופעות של אלימות ופשיעה בחברה הערבית, שביעות הרצון הנמוכה מתפקוד המשטרה מובנת.

לכן, הגדלת שביעות הרצון של האזרחים הערבים בערים המעורבות ממוסדות המדינה תלויה בראש ובראשונה במתן הגדרה פורמלית לערים מעורבות ובהשקעת משאבים ומענים המותאמים לחברה הערבית, גם ביחס לצמצום תופעות של אלימות ופשיעה. לכשהתושבים הערבים בערים המעורבות יזכו לשוויון בתחומי החיים מצד מוסדות המדינה - שביעות הרצון תגדל.

תרשים 10: מידת שביעות הרצון מיעילות הטיפול בצמצום התפשטות נגיף הקורונה לפי סוג המוסד ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

לגבי כל אחד ממוסדות אלו, ציין/י באיזו מידה את/ה שבע/ת רצון מיעילות הטיפול לצמצום התפשטות נגיף הקורונה

(שיעור המשיבים "שבע/ת רצון" ו"מאוד שבע/ת רצון")

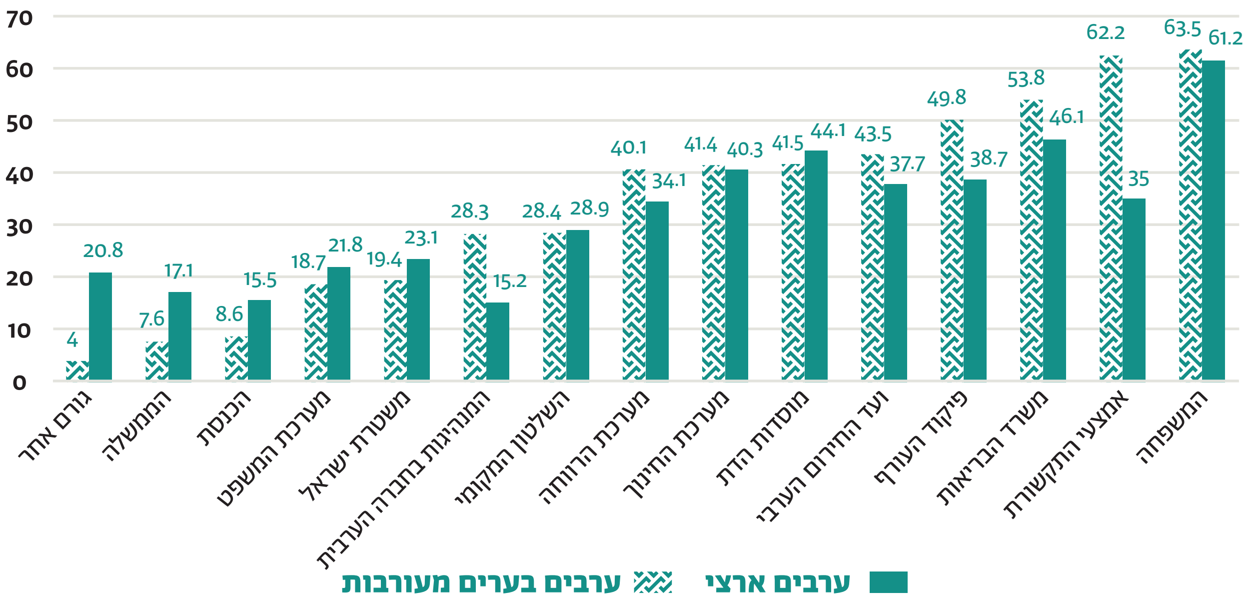

לאור ההשפעה של התפשטות נגיף הקורונה על תחושת הביטחון האישי של האזרחים הערבים, שאלה זו בחנה את שביעות הרצון של האזרחים הערבים, הן בערים המעורבות והן בכלל הארץ, ממוסדות שונים, ביחס ליעילות הטיפול שלהם לצמצום התפשטות נגיף הקורונה.

בערים המעורבות, 63.5% מהתושבים הערבים שבעי רצון מ**המשפחה** בסוגיה זו, מעט יותר מהשיעור הארצי. גם **אמצעי התקשורת** זוכים לשיעור גבוה של שבעי רצון בערים המעורבות (62.2%, לעומת 35% ברמה הארצית) וכך גם **משרד הבריאות** (53.8% שבעי רצון בערים המעורבות לעומת 46.1% בכלל החברה הערבית).

הסבר אפשרי לשביעות הרצון הגבוהה מאמצעי התקשורת וממשרד הבריאות הינו העובדה שהערבים בערים המעורבות חשופים הן לתקשורת העברית והן לתקשורת הערבית, יותר מאשר אזרחים ביישובים הערביים. בסיטואציה של משבר חירום כפי שבאה לידי ביטוי במשבר הקורונה, צריכת מידע ממגוון אמצעי תקשורת מסייעת להבין את המצב על היבטיו השונים ולקבל החלטות מושכלות שיכולות לעשות את ההבדל בין חיים למוות. לאמצעי התקשורת תפקיד חשוב ביותר בהקשר זה, ונראה שתושבי הערים המעורבות מעריכים כי הם מילאו אותו בצורה טובה למדי.

מערכת הרווחה, **מערכת החינוך**, **מוסדות הדת**, **וועד החירום הערבי** ו**פיקוד העורף** זוכים לשביעות רצון של בין 40%-50% מהנשאלים בערים המעורבות, בשיעורים דומים או גבוהים יותר בהשוואה לשיעור שבעי הרצון בחברה הערבית הכללית.

בעוד 28.3% מהערבים בערים המעורבות שבעי רצון מטיפול המנהיגות בחברה הערבית לצמצום התפשטות המגפה, כמעט כפול מהחברה הערבית הכללית (15.2%), שביעות הרצון מהשלטון המקומי בערים המעורבות עומדת על 28.4% מהנשאלים, בדומה לכלל האזרחים הערבים.

הממשלה, **הכנסת**, **מערכת המשפט** ו**המשטרה** זוכות לשביעות רצון נמוכה בקרב הערבים בערים המעורבות, עם פחות מ-20% שבעי רצון מתפקודן.

דו"ח של "ישראל חופשית" אשר פורסם בחדשות 12 הציג ניתוח של מתן קנסות קורונה בחלוקה עירונית[11]. לפי הדו"ח, 65.1% חולקו בערים המעורבות בשנת 2020, לעומת כשליש מהדו"חות שחולקו ביישובים ערביים ו-2.3% מהדו"חות שניתנו בערים החרדיות (שם). הדו"ח מצביע על פער בין רמת התחלואה הגבוהה בערים החרדיות לשיעור הנמוך של הקנסות שניתנו בערים אלה, לעומת היישובים הערביים והערים המעורבות שחווים ייצוג יתר בקנסות בגין הפרת תקנות הקורונה.

תרשים 11: נכונות לפנות לגורמים לטיפול בשל פגיעה מאלימות או מאיום לפי סוג הגורם ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

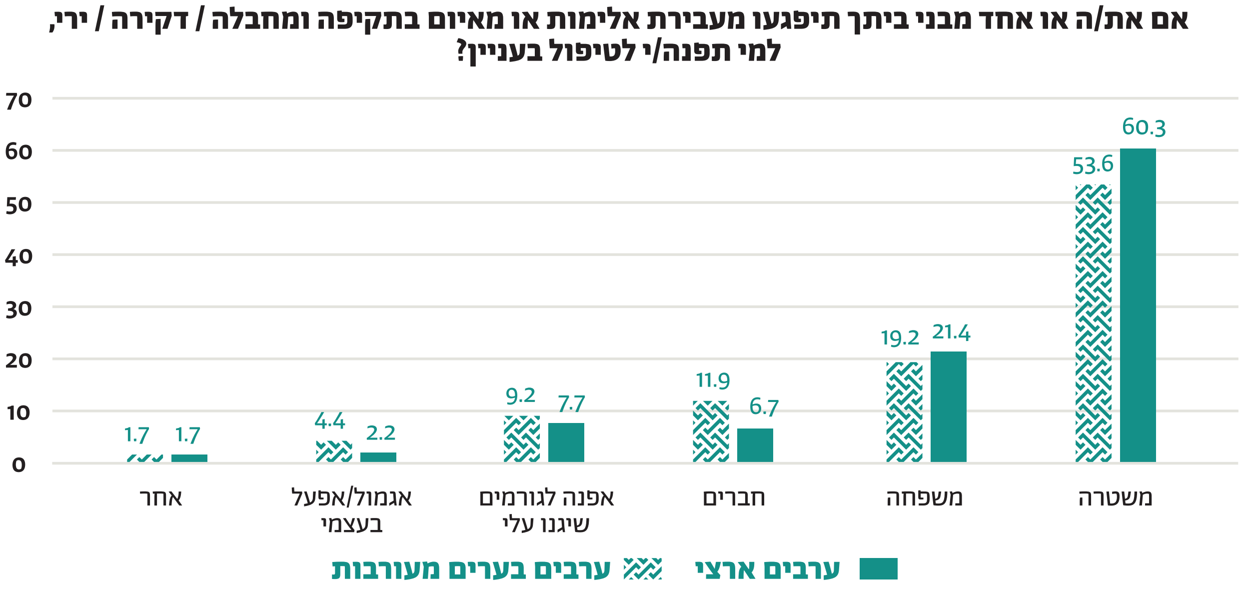

מתוך הנתונים נובע כי אף שהאמון במשטרה נמוך מאוד בקרב התושבים הערבים בערים המעורבות, המשטרה היא הגורם העיקרי שאליו הם יפנו לטיפול באירוע אלימות ובאיום בתקיפה. 53.6% מהנשאלים בערים המעורבות יפנו אליה אם ייפגעו בעצמם או אם ייפגע מי מבני ביתם (לעומת 60.3% מכלל החברה הערבית).

הגורם השני שאליו יפנו הוא המשפחה (19.2%, בדומה לשיעור הארצי) ולאחר מכן לחברים (11.9%, לעומת 6.7% בכלל החברה הערבית).

9.2% מהנשאלים בערים המעורבות אמרו שיפנו לגורמים שיגנו עליהם (בהשוואה ל-7.7% בכלל הארץ) ו-4.4% השיבו שיפעלו בעצמם.

משמעות הדבר היא שבעוד מעט יותר מ-50% יפנו למשטרה במקרה שייפגעו מאלימות או יסבלו מאיומים, קרוב ל-50% יפנו לגורמים אחרים ובראשם המשפחה. נתון זה משמעו כי במקרים רבים התושבים הערבים יפעלו בדרכים שאינן במסגרת החוק כדי להבטיח את ביטחונם האישי כאשר יסבלו מאיום קונקרטי.

11. החדשות 12, ינואר 2020, "אכיפה בררנית: יותר תחלואה בערים חרדיות - יותר קנסות ביישובים ערבים", https://www.mako.co.il/news-lifestyle/2021_q1/Article-7f89c58107c1771026.htm?Partner=interlink

2.2.4 עמדות כלפי המשטרה

תרשים 12: עמדות ביחס לאיכות הטיפול מצד המשטרה לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

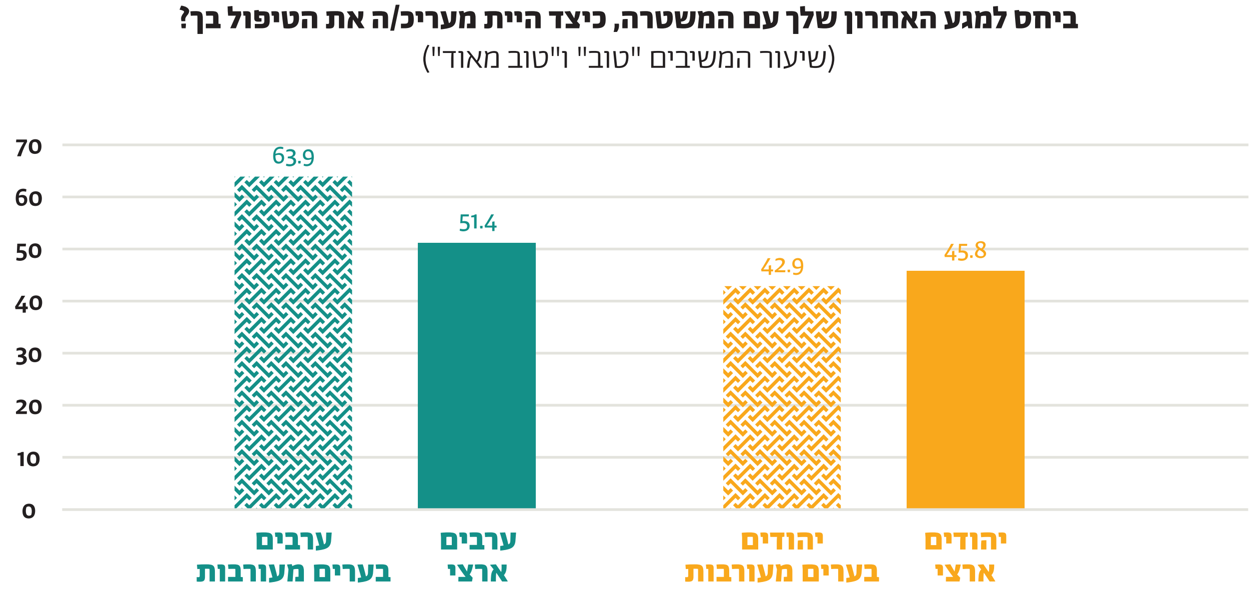

שאלה זו בדקה כיצד אזרחים שפנו למשטרה תופסים את איכות הטיפול של המשטרה בהם. 63.9% מהתושבים הערבים של הערים המעורבות מעריכים את הטיפול בהם כ"טוב" או "טוב מאוד", יותר מאשר שיעור שבעי הרצון מקרב כלל האזרחים הערבים בארץ (51.4%) ויותר מהאזרחים היהודים - הן תושבי הערים המעורבות (42.9%) והן בארץ בכלל (45.8%).

ההסבר המרכזי לממצא זה, הוא שישנה נוכחות משמעותית של המשטרה בערים המעורבות, הן בשכונות היהודיות והן בשכונות הערביות. בשונה מהיישובים הערביים, שבהם לא פעלו תחנות משטרה במשך עשרות שנים - בערים המעורבות תחנות המשטרה ותיקות ונוכחותן ביישוב מורגשת.

גם אם הערבים בערים המעורבות לא ממהרים לפנות למשטרה, כאשר הם כבר מגיעים למצב שבו הם פונים - הם זוכים לטיפול טוב ומשביע רצון.
בשונה מתחנות המשטרה ביישובים ערביים שנותנות שירות רק לאוכלוסייה הערבית, בערים המעורבות השירות ניתן לערבים וליהודים כאחד. כנראה שהמשטרה אימצה יחס אחיד לשתי הקבוצות. ואילו בקשר להבדלים בין תשובות הערבים ליהודים, נראה שליהודים יש ציפיות גבוהות יותר ביחס להתנהגות המשטרה כלפיהם, ציפיות שהשתבשו בתקופת הקורונה.

תרשים 13: עמדות ביחס לתפקוד המשטרה לפי תחום הפעילות, חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

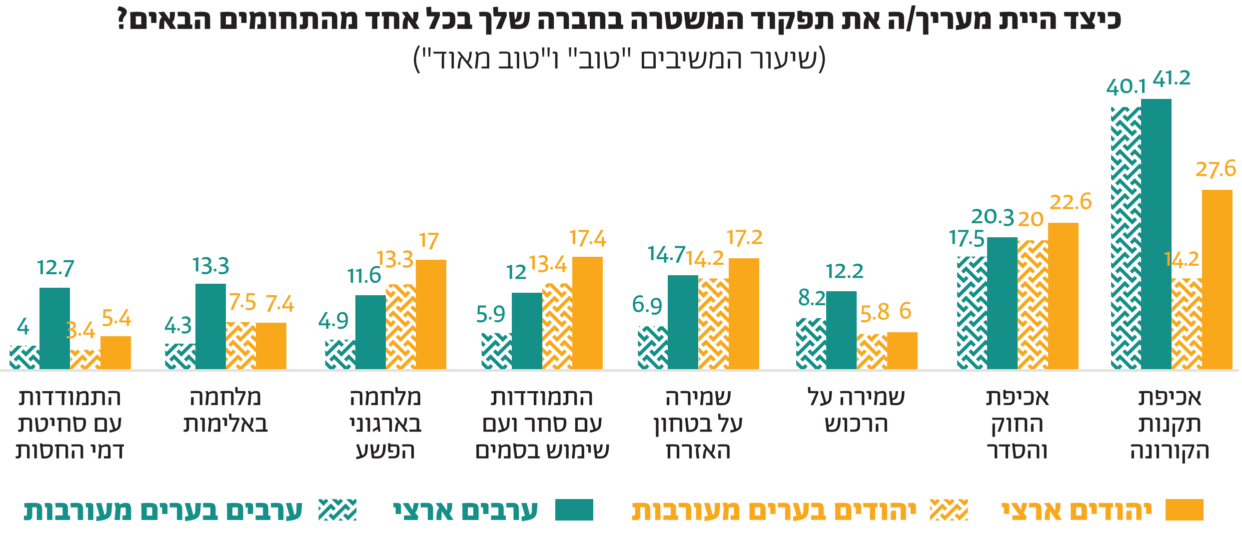

מהממצאים עולה כי במרבית תחומי הפעילות, הנשאלים הערבים בערים המעורבות מעריכים את תפקוד המשטרה כפחות טוב בהשוואה ליהודים בערים המעורבות וכן בהשוואה ליהודים ולערבים בכלל הארץ.

כך, רק 4%-8.2% מהערבים בערים המעורבות העריכו את תפקוד המשטרה כטוב או טוב מאוד בתחומים של **התמודדות עם סחיטת דמי חסות**, **מלחמה באלימות**, **מלחמה בארגוני הפשיעה**, **התמודדות עם סחר ועם שימוש בסמים**, **שמירה על ביטחון האזרח** ו**שמירה על הרכוש**. במרבית התחומים הללו, פרט להתמודדות עם סחיטת דמי חסות ושמירה על הרכוש, שיעור התושבים הערבים של הערים המעורבות שמעריכים את תפקוד המשטרה כטוב הוא הנמוך ביותר, בהשוואה לתושבים היהודים ולאזרחים היהודים והערבים ברמה הארצית.

חשוב לציין שגם התושבים היהודים בערים המעורבות מעריכים את תפקוד המשטרה, ביחס לכל התחומים כמעט, כפחות טוב בהשוואה לאזרחים יהודים ברמה הארצית.

תחום שבו תפקוד המשטרה נתפס כטוב יותר בעיני תושבי הערים המעורבות הוא **אכיפת החוק והסדר**, כאשר 17.5% מהתושבים הערבים ו-20% מהתושבים היהודים השיבו שתפקוד המשטרה טוב או טוב מאוד בתחומים אלה.

ביחס לתפקוד המשטרה בכל הנוגע ל**אכיפת תקנות הקורונה**, ישנו פער משמעותי בהערכת התפקוד בין התושבים הערבים לתושבים היהודים של הערים המעורבות, כאשר 40.1% מהתושבים הערבים מעריכים את תפקודה כטוב או טוב מאוד (נתון דומה לזה של האזרחים הערבים בארץ בכלל), בהשוואה ל-14.2% בלבד מהתושבים היהודים (לעומת 27.6% מכל האזרחים היהודים).

נראה אם כך שדווקא האכיפה הקשה והסגרים שהיו מנת חלקם של התושבים הערבים בערים המעורבות מתפרשים כתפקוד טוב של המשטרה, כמי שאוכפת את תקנות הקורונה. בתחומים אחרים המשפיעים באופן קריטי על תחושת הביטחון האישי, לעומת זאת, התושבים הערבים והיהודים של הערים המעורבות תופסים את תפקוד המשטרה כפחות טוב בהשוואה לאזרחי המדינה האחרים. מהממצאים עולה כי בעוד תושבי הערים המעורבות חווים היעדר ביטחון אישי ומודאגים מתופעות האלימות והפשיעה ביישוביהם, המשטרה לא נתפסת כמי שמתפקדת באופן מספק על מנת לשנות את מציאות חייהם.

תרשים 14: נכונות להתלונן במשטרה כקורבן פגיעה לפי סוג הפגיעה ואיזור המגורים (אזרחים ערבים)

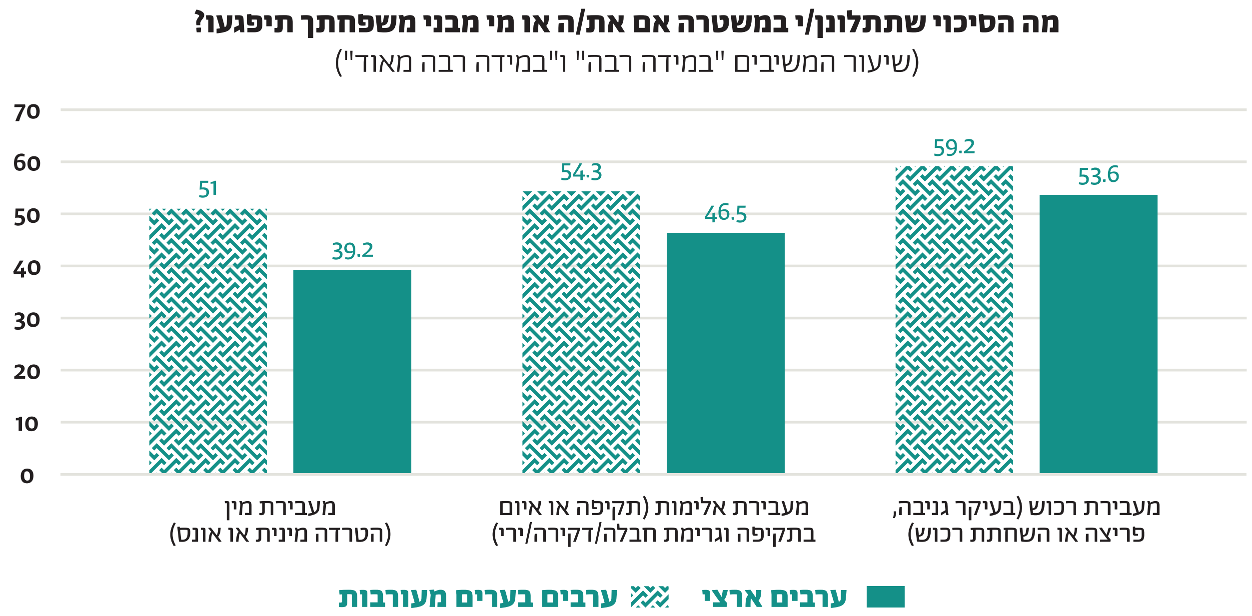

מהנתונים עולה כי הסיכוי בשנת 2020 שתושב ערבי של עיר מעורבת יתלונן במשטרה אם ייפגע בכל אחד מהתרחישים שמנינו היה גבוה יותר בהשוואה לאזרח ערבי אחד. התרחיש שבו סביר ביותר שאזרח ערבי יתלונן במשטרה הוא **פגיעה של הנשאל או של מי מבני ביתו מעבירות רכוש** (59.2% בעיר מעורבת לעומת 53.6% ברמה הארצית). 54.3% מהתושבים הערבים השיבו כי יתלוננו במשטרה אם ייפגעו **מעבירת אלימות** (לעומת 46.5% ברמה הארצית). לעומת זאת, התרחיש שבגינו סביר פחות מכול שתושב ערבי של עיר מעורבת יתלונן במשטרה הוא היפגעות **מעבירות מין, פגיעה שעדיין נחשבת כ"טאבו חברתי" בקרב חלק לא מבוטל מהאזרחיות ומהאזרחים הערבים** - 51% מהנשאלים ציינו כי סיכוי רב עד רב מאוד שיתלוננו למשטרה בגין עבירה זו לעומת 39.2% מכלל האזרחים הערבים.

תרשים 14.1 מציג את ממצאי הפילוח של הנכונות להתלונן למשטרה במקרה של היפגעות מעבירות מין לפי מגדר.

תרשים 14.1 נכונות להתלונן במשטרה במקרה של היפגעות מעבירות מין לפי מגדר ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

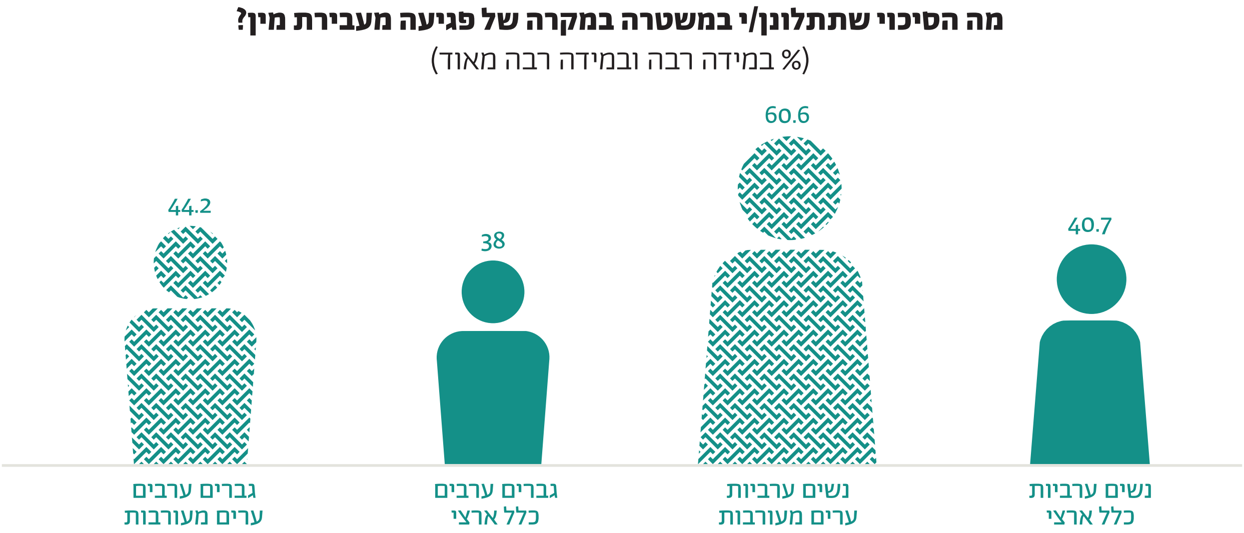

ניתן לראות כי תושבי הערבים המעורבות, נשים וגברים כאחד, יטו יותר להתלונן במשטרה בגלל פגיעה מעבירת מין, בהשוואה לנשאלים ברמה הארצית. בעוד שבסקר הכלל ארצי 38% מהגברים הערבים ו-40.7% מהנשים הערביות ציינו שיתלוננו במשטרה במקרה כזה, מקרב תושבי הערים המעורבות שיעור הנשאלים שיעשו זאת עומד על 44.2% ועל 60.6% בהתאמה.

לסיכום, נראה שהנוכחות של המשטרה בערים המעורבות, המשמעותית יותר בהשוואה ליישובים ערביים, וגם הציפיות של התושבים הערבים בערים המעורבות מהמשטרה כתוצאה מתהליכי העיור והישראליזציה, תורמות לנכונות של התושבים לפנות למשטרה במקרים שבהם הם או מי מבני משפחתם ייפגעו.

תרשים 15: נכונות להעיד במשטרה על עבירה שלא כוונה נגדך לפי סוג העבירה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים)

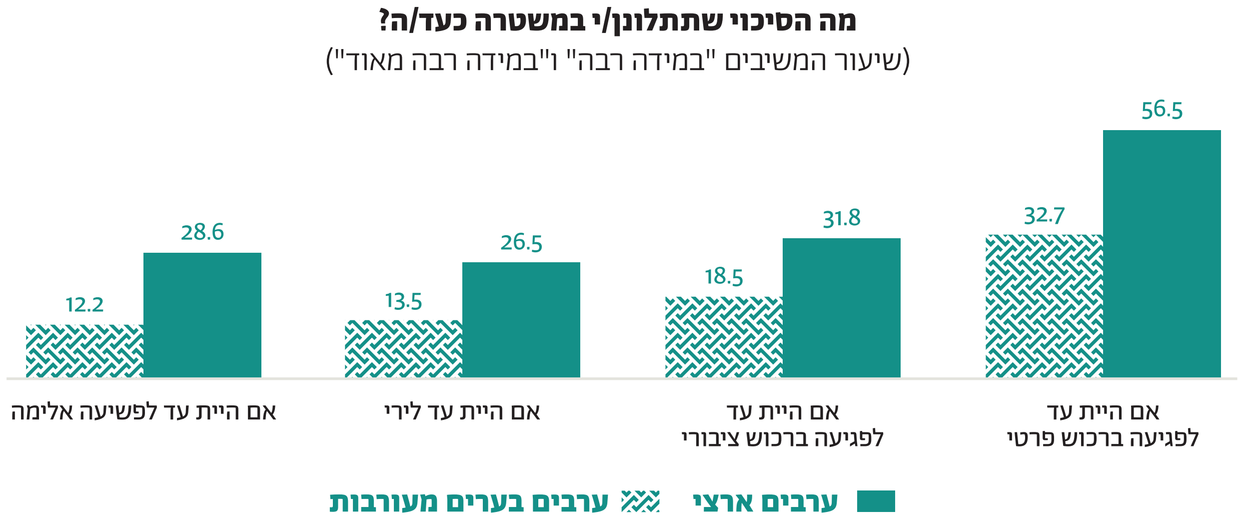

בשונה מהנכונות להתלונן במשטרה **כקורבן** עבירה, התושבים הערבים של הערים המעורבות מגלים פחות נכונות לשמש **כעדים** לעבירות שונות, בהשוואה לחברה הערבית בארץ בכלל. כך, 32.7% מהערבים בערים המעורבות השיבו כי יטו להעיד במשטרה במידה רבה או במידה רבה מאוד אם יהיו עדים ל**פגיעה ברכוש פרטי** (בהשוואה ל-56.5% מהאזרחים הערבים בכלל) ו-18.5% יהיו נכונים להעיד במקרה של **פגיעה ברכוש ציבורי** (לעומת 31.8% מכלל האזרחים הערבים).

אם יהיו עדים לעבירות חמורות עוד יותר של **ירי** ושל **פשיעה אלימה**, הנכונות להעיד במשטרה תהיה נמוכה עוד יותר. רק 13.5% מהערבים בערים המעורבות השיבו כי יטו להעיד במשטרה במידה רבה או במידה רבה מאוד אם יהיו עדים לירי (לעומת 26.5% ברמה הארצית), ו-12.2% יהיו נכונים להעיד במקרה שייחשפו לפשיעה אלימה (בהשוואה ל-28.6% בקרב החברה הערבית בארץ בכלל).

לאור הממצאים, נראה שהמתלונן הפוטנציאלי מחשב בקפידה את צעדיו. אדם הפוגע ברכוש נתפס כפחות מסוכן מאדם חמוש אשר יורה בנשק חם או ממי שביצע עבירה של פשיעה אלימה. על כן, אנשים יטו יותר למסור עדות כאשר הם תופסים את העבריין כפחות אלים ומסוכן.

עם זאת, ביחס לכל העבירות, תושבי הערים המעורבות פחות נכונים להעיד בהשוואה לכלל אזרחי המדינה הערבים. ניתן להסביר זאת בכך שחלקה של הפשיעה המאורגנת בערים המעורבות מכלל אירועי האלימות והפשיעה גדול יותר מאשר ביישובים הערביים, ולכן אזרחים יחששו להעיד כנגד פושעים המשתייכים לארגונים אלה.

נוכח התגברות אירועי הפשיעה בערים המעורבות בשנים האחרונות, ממצא זה מדאיג מאחר שהוא מעיד על הנכונות המועטה של אזרחים להעיד כנגד עבריינים, וללא שיתוף הפעולה של אזרחים, המשטרה תתקשה לאסוף ראיות ולפענח פשעים.

לכן, **על משטרת ישראל למצוא דרכים להגן על עדים בחברה הערבית באופן שיקדם את עבודת המשטרה מבלי לסכן את העדים, ויאפשר להעמיד פושעים לדין.**

תרשים 16: מידת האמון במשטרת ישראל לפי חברה ואיזור מגורים (אזרחים ערבים ויהודים)

באיזו מידה את/ה מאמין/ה במשטרת ישראל?

(שיעור המשיבים "אמון" ו"אמון מלא")

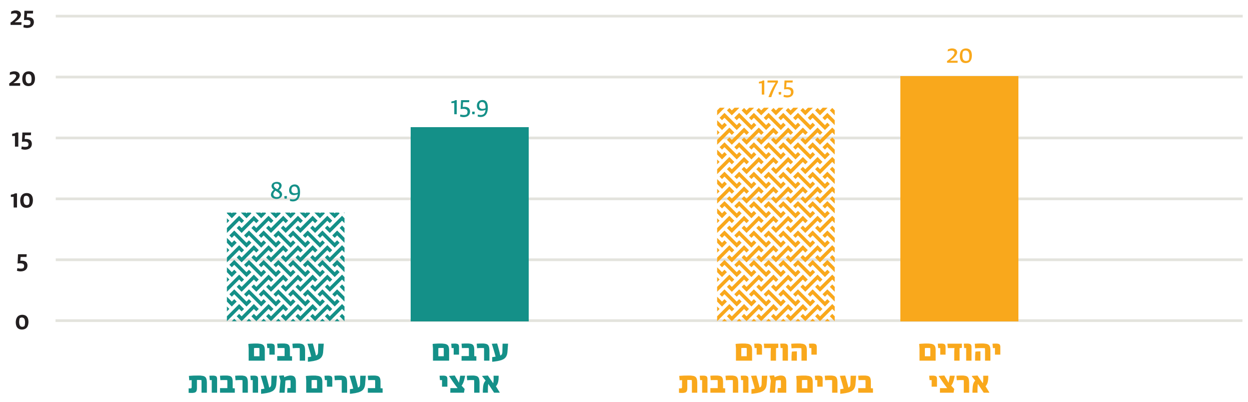

לפי תרשים זה, שיעור האמון של כלל האוכלוסיות במשטרת ישראל היה נמוך מאוד בשנת 2020, ובפרט בקרב ערבים בערים המעורבות. יש לציין שהסקר נערך בשנה לא שגרתית בגלל הקורונה. על כן, ניתן לשער שאי האמון במשטרה גבר עקב הסגרים, המעצרים, הדוחות ואכיפת החוק האגרסיבית.

בקרב אוכלוסייה זו, רק 8.9% השיבו כי יש להם אמון או אמון מלא במשטרת ישראל, בהשוואה ל-15.9% מכלל החברה הערבית בישראל. גם בקרב היהודים בערים המעורבות שיעור המשיבים הרוחשים אמון במשטרת ישראל נמוך יותר מזה של האוכלוסייה הכללית ועומד על 17.5% (בהשוואה ל-20% בחברה היהודית הארצית).

הממצאים שהוצגו עד כה מסבירים ממצא זה. כאשר אזרחים חווים היעדר ביטחון אישי ומודאגים ממגוון תופעות של אלימות ופשיעה אשר הופכות את שגרת חייהם לשגרת חירום, ובמקביל - תופסים את תפקוד המשטרה כלא אפקטיבי מספיק, האמון שלהם במשטרה מתערער .

תרשים 16.1: מידת האמון במשטרת ישראל לפי עיר מעורבת (אזרחים ערבים)

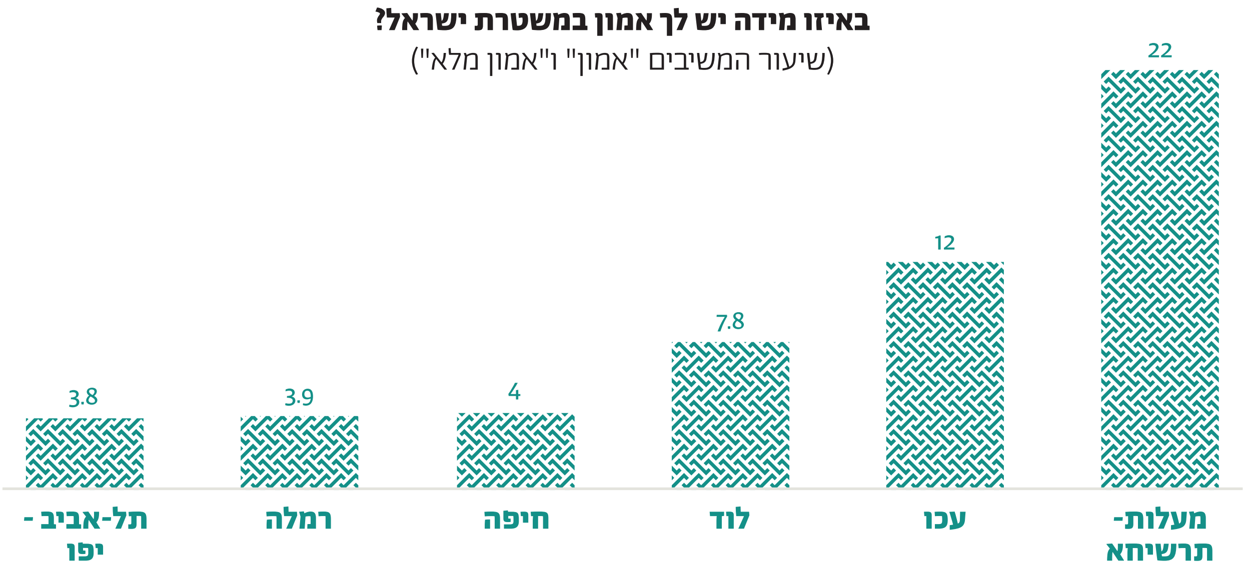

בכל הערים המעורבות שנבדקו, רמת האמון של התושבים הערבים במשטרה היתה נמוכה ב-2020, ובכל זאת קיימת שונות בין הערים השונות. בעיר מעלות תרשיחא, 22% מהתושבים הערבים השיבו כי יש להם אמון או אמון מלא במשטרה, בעוד בעיר רמלה רק ל-3.9% מהתושבים הערבים יש אמון במשטרת ישראל.

פרק 3: המלצות

להלן המלצותינו לשיפור הביטחון האישי בערים המעורבות:

- **על ההנהגה, הארצית והמקומית כאחת**, לפעול לטיפול באלימות ובפשיעה בערים המעורבות תוך הבנה שהביטחון האישי הוא סוגיה אזרחית ואין להפוך אותה לסוגיה לאומית-דתית, מאחר שההתייחסות לנושא כנושא לאומי מוביל לפילוג ולשסע בין האוכלוסיות.

יתרה מכך, על הנהגת העיריות המעורבות מוטלת האחריות להפוך את הביטחון האישי בעיר לסוגיה שמשותפת ליהודים ולערבים, אשר כלל התושבים שותפים לקידומה.

- **מיסוד הגדרה לערים מעורבות בישראל**, אשר תאפשר הסדרת המדיניות ביחס להקצאת תקציבים ולשוויון בשירותים בקרב כל תושבי הערים המעורבות, ערבים ויהודים כאחד. לכשהתושבים הערבים בערים המעורבות יזכו לשוויון בתחומי החיים מצד מוסדות המדינה - שביעות הרצון והאמון במוסדות המדינה יגברו.

- **תוכניות ממשלתיות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית** צריכות לקחת בחשבון את התושבים הערבים בערים המעורבות ולא רק ביישובים הערביים. הבנה שהאזרחים הערבים המתגוררים בערים אלה סובלים מאותן מצוקות המשותפות לכלל החברה הערבית מחייבת פיתרון של מצוקות אלה, מבלי "לדלג" על האוכלוסייה המתגוררת בערים המעורבות.

- **על הרשויות המקומיות** לייצר מערך של תוכניות לתעסוקה ולחינוך בלתי פורמלי לצמצום מספר הצעירים חסרי המעש בערים המעורבות. בנוסף, יש לקדם תוכניות לטיפול בצעירים חסרי מעש אשר מתחילים לזלוג לעולם הפשע. על המשרדים הממשלתיים לוודא קיום של תוכניות כאלה בכל הערים המעורבות.

- **לאור מצוקת הדיור בקרב אזרחים ערבים המתגוררים בערים המעורבות ההיסטוריות** (עכו, חיפה, לוד, רמלה, תל אביב - יפו), אשר מגבירה את מצוקת החברה הערבית - יש לקדם פתרונות להסדרת הבעלות של הדיירים הערבים בדיור הציבורי על הדירות. לצד זאת, יש לקדם פרוייקטים של מגורים המיועדים לחברה הערבית בערים המעורבות ולהסדיר מבחינה תכנונית את השכונות הערביות בערים המעורבות, ובתוך כך גם את הבניה הבלתי חוקית שהינה תוצר של היעדר אפשרויות דיור מספקות.

ביחס למערכות האכיפה והשיטור, להלן המלצותינו:

- **יש להגביר את המאמצים לתפיסת הנשק החם בערים המעורבות**, גם באמצעות מבצעים יזומים וגם באמצעות מבצעים למסירת נשק בתמורה לאי הפללה בערים המעורבות אשר יותאמו לערים האלה.

- **יש לקבוע מפתח לכוחות ולתקני המשטרה בערים המעורבות** לפי רמת הפשיעה בעיר ולפי קריטריונים חברתיים שונים, ולא רק לפי מספר התושבים בעיר כפי שקיים היום.

- **תקצוב אמצעים טכנולוגיים לצורך איתור ופיענוח בכל הערים המעורבות** - מערך מצולם בכל העיר ותקציב לתחזוקת המצלמות גם למקרים של הרס מכוון או התיישנות.

- **הנגשת שירותי הרווחה והמרכזים למניעת אלימות במשפחה לנשים הערביות בערים המעורבות**, הן באמצעות עובדות סוציאליות ערביות והן באמצעות התאמת השירותים לתרבות הערבית ולחסמים שעומדים בפני אותן נשים שסובלות מאלימות.

- **על משטרת ישראל למצוא דרכים להגנת עדים בחברה הערבית**, אשר יקדמו את עבודת המשטרה והעמדת פושעים לדין, מבלי לסכן את העדים.

ביבליוגרפיה

בריק, 2016. **הערבים בערים המעורבות היבטים פוליטיים השוואתיים.** אוניברסיטת חיפה: המרכז היהודי ערבי

חדד, יגאל, **אמצעי לחימה והנשק הבלתי חוקי במגזר הערבי**, מתוך: העיקר במחקר 2019 - אסופת מאמרים בנושאי משטרה, משטרת ישראל, פברואר 2020, עמודים 133-174.

ח'מאיסי, 2008. **ערים מעורבות בישראל - אתגרים ומדיניות עירונית**, ירושלים: שתיל.

סויד, 2007. **רוב ומיעוט בערים המעורבות בישראל: הפרספקטיבה הערבית.** בתוך: רכס, 2007. יחד אך לחוד: ערים מעורבות בישראל, רמת אביב. הוצאת אוניברסיטת תל-אביב וקרן קונרד אדנאואר

עלי, נ. לוין-חן, ר. ועולא נג'מי-יוסף (2020). **אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019**. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן

רכס, אלי. עורך. (2007). **יחד אך לחוד: ערים מעורבות בישראל.** תל אביב, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב

Falah, G. (1996). **Living together apart: Residential segregation in mixed Arab-Jewish cities in Israel.** Urban Studies, 33, 823—857. doi: 10.1080/00420989650011627
[Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

Tannenbaum, M., & Yitzhaki, D. (2016). **'Everything comes with a price...'; family language policy in Israeli Arab families in mixed cities.** Language and Intercultural Communication, 16(4), 570-587

Torstrick, R. (2000). **The Limits of Coexistence, Identity Politics in Israel**, Ann Arbor: University of Michigan Press.

Yacobi, H. (2007). **"Planning, Control and Spatial Protest: The Case of the Jewish-Arab Town of Lydd/Lod"**, In: Monterescu, D., Rabinowitz, D. (eds.), Mixed Towns, Trapped Communities, Hampshire: Ashgate Publishing Company, pp. 135-155.

Yiftachel, O., & Yacobi, H. (2003). **Urban ethnocracy: Ethnicization and the production of space in an Israeli 'mixed city'**. Environment and Planning D: Society and Space, 21, 673—693. doi: 10.1068/d47j [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

استطلاعُ الأمن الشخصيّ في البلدات المُختلطة 2020

סקר הביטחון האישי בערים המעורבות 2020

كتابة: د. نهاد علي، روت لفين-حين وعلا نجمي-يوسف

ترجمة للعربية: أرت للترجمة

ترجمة للإنجليزية: شاؤول ڤاردي

تصميم وطباعة: أوسو بايو

ISBN: 978-965-7543-14-6

تموز 2021

في الغلاف: معالجة لصورة سوق عكا القديم، لسهلا بوكريس، ويكيميديا / صورة حائط لبهاوية كشياف، انسفلاش

This report is funded by the European Union

مبادرات إبراهيم هي جمعيّةٌ يهوديّة – عربيّة للتغيير الاجتماعي ولتطوير الدمج والمساواة بين اليهود والعرب في إسرائيل، من أجل مجتمع مزدهرٍ وآمن وعادل.

أقيمت الجمعية في العام 1989 على يد الأمريكي ألن ب. سليفكا والبروفيسور يوجين وينر، رحمهما الله.

ركّزت الجمعية في العقد الأول من نشاطها على توزيع منح من أجل تنفيذ نشاطاتٍ في مجال التعايش والتربية للحياة المشتركة بين اليهود والعرب. بعد أحداث أكتوبر 2000، تطوّر الفهم في الجمعية بالحاجة لنشاطٍ منهجي لتغيير السياسات بكلّ ما يتعلق بعلاقات اليهود والعرب في إسرائيل والعلاقات بين الأقلية العربية والدولة.

في ضوء ذلك، تبنّت الجمعية استراتيجية ترشدها حتى يومنا هذا: تطوير نماذج مبتكرة وتطبيقها كمبادراتٍ واسعة النطاق كأدوات للعلاقات العامة أمام متخذي القرارات في الوزارات الحكومية، والحكم المحلي، والمؤسسات الجماهيرية، والأكاديميا، والمنظمات الاجتماعية والجمهور الواسع.

تعملُ الجمعية لتحقيق الوعد الذي نُصّ عليه في وثيقة الاستقلال بالـ"المساواة في الحقوق الاجتماعية والسياسية الكاملة لجميع مواطنيها، دون تفرقةٍ على أساس الدين، أو العرق، أو الجنس" وترسيخ "المواطنة الكاملة والمتكافئة" لليهود والعرب، في الدولة، لتكون البيت القوميّ للشعب اليهوديّ وبيت مواطنيها العرب، وذلك إلى جانب دولة فِلَسطينية تعيش بسلامٍ إلى جانب دولة إسرائيل.

المديران العامان الشريكان للجمعية هما أمنون بئيري سوليتسيانو والدكتور ثابت أبو راس.

عنوان الجمعية: شارع هملآخاه 5،
المنطقة الصناعية الشمالية، اللد 7152011
هاتف: 02-3733000, **فاكس:** 02-3733001
بريد الكتروني: info@abrahaminitiatives.org.il

منشورات مبادرات إبراهيم
يمكن تحميلها من الموقع:
www.abrahaminitiatives.org.il

مؤسسة شموئيل نأمان: أقيمت عام 1978 في التخنيون بمبادرة من السيد شموئيل (سام) نأمان، وتعمل على غرس رؤيتها لتطوير دولة إسرائيل من الناحية العلميّة-التكنولوجيّة، والاقتصاديّة والاجتماعيّة.

مؤسسة شموئيل نأمان هي معهد أبحاث يركّز على صياغة سياسة قوميّة حول مواضيع العلوم والتكنولوجيا، والصناعة والتربية والتعليم العالي، والبنية التحتيّة، والبيئة والطاقة ومواضيع إضافية ذات أهمية للقوة القوميّة لإسرائيل. تقدّم المؤسسة مساهمةً خاصة في هذه المجالات.

يتمُّ في المؤسسة إجراء أبحاث سياسات واستبيانات، وتستخدم نتائجها وتوصياتها من قبل صنّاع القرار في الاقتصاد على كافة مستوياته. ويتم إجراء أبحاث السياسات على يد طواقم مختارة من الأكاديمية، والتخنيون، ومؤسسات إضافية، ومن مجال الصناعة. ويتم اختيار الأشخاص الملائمين للطواقم، وأصحاب قدرات ومهارات في مجالهم. وعلى الأغلب، يتمّ العمل من خلال تعاون مع وزارات حكومية، وأحياناً تأتي المبادرة من معهد شموئيل نأمان دون تعاونٍ مباشرٍ مع وزارة حكوميّة. ويعتبر معهد شموئيل نأمان معهداً رائداً في إسرائيل لأبحاث السياسات في مواضيع صياغة سياسةٍ قوميّةٍ تهتمُّ في العلوم التكنولوجيّة والتعليم العالي.

تمَّ حتى اليوم إجراء مئاتِ أبحاث السياسات والاستطلاعات في معهد شموئيل نأمان، تخدمُ متخذي القرارات وأصحاب المهن في الاقتصاد والسياسة. مسحُ المشاريع المختلفة التي أجريت في المعهد، معروضةٌ في موقع الإنترنت التابع للمعهد. بالإضافة إلى ذلك، يساهم معهد شموئيل نأمان في مشاريع قوميّة مثل مجموعات وزارة الصناعة والتجارة ومركز أبحاث وتطوير تكنولوجيّ في المجالات التالية: التقنياتُ النانويّة، والإعلام، وعلم البصريّات، والطب، والكيمياء، والطاقة، وجودة البيئة، ومشاريع إضافيّة ذات أهمية اجتماعيّة - قومية. وينظّم معهد شموئيل نأمان أياماً دراسيّة شاملة في المجالات التي يعمل بها.

رئيس معهد شموئيل نأمان هو بروفيسور زئيف تدمور، والمدير العام هو البروفيسور عيراد يبنيه.

عنوان المؤسسة: معهد شموئيل نأمان، كريات التخنيون، حيفا 3200003
هاتف: 04-8292329, فاكس: 04-8231889
بريد إلكتروني: info@neaman.org.il
www.neaman.org.il

مُحتويات

46 - **كلمة شكر**

47 - **افتتاحيَّة**

50 - **مُلخّص**

56 - **جزء 1: المواطنون العرب في البلدات المُختلطة في إسرائيل**

59 - **جزء 2: استطلاع الأمن الشخصيّ في البلدات المُختلطة 2020**

59 - 2.1 خلفيّة ومنهجيّة

60 - 2.2 نتائج استطلاع الأمن الشّخصيّ 2020

61 - 2.2.1 مشاعر تجاه الأمن الشخصيّ والجماهيريّ وأنواع العُنف

66 - 2.2.2 الخوفُ من التعرُّض لأنواع العنف، وهويّة المعتدي والاستعداد للمشاركة في محاربة العُنف

70 - 2.2.3 مواقف تجاه مؤسسات وهيئات تعالج العُنف في المجتمع العربيّ

74 - 2.2.4 مواقف تجاه الشرطة

80 - **جزء 3: توصيات**

82 - **قائمة المراجع**

رسومات بيانيّة

61 - رسم بياني 1: مشاعر الأمن الشخصيّ في منطقة السّكن حسب المجتمع والبلدة (مواطنون عرب ويهود).

62 - رسم بياني 2: مواقف تجاه العنف والجريمة حول الظواهر والتهديدات الإضافيّة حسبَ نوع الظاهرة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

62 - رسم بياني 3: مواقف تجاه العنف والجريمة حسب نوع الظاهرة ومكان السكن (مواطنون عرب).

64 - رسم بياني 4: مواقف تجاه السلاح النَّاريّ حسب المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

65 - رسم بياني 5: مواقف تجاه تغيير في مستوى العنف في بلدة السكن في السنة الأخيرة حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

66 - رسم بياني 6: مواقف تجاه احتمال التضُّرر من العنف والجريمة، حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

67 - رسم بياني 6.1: مواقف تجاه احتمال التضُّرر من جرائم جنسية، حسبَ المجتمع، والجندر ومكان السكن (مواطنون عرب ويهود).

68 - رسم بياني 7: مواقف تجاه تهديد ظاهرة العنف حسب نوع الحيّز ومنطقة السّكن (مواطنون عرب).

69 - رسم بياني 8: استعدادٌ للمشاركة في مكافحة العنف في البلدة حسب مدى الاستعداد ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

70 - رسم بياني 9: درجة الرضا من نجاعة العلاج في تقليص ظاهرة العنف حسب نوع العوامل المعالجة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

72 - رسم بياني 10: درجة الرضا من نجاعة العلاج في تقليص انتشار وباء الكورونا حسب المؤسسة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

73 - رسم بياني 11: استعدادٌ إلى عوامل علاجية بسب التضرّر من العنف أو من التهديد حسب نوع العوامل ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

74 - رسم بياني 12: مواقف بالنسبة لجودة العلاج من قبل الشرطة حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

75 - رسم بياني 13: مواقف بالنسبة لتصرّف الشرطة حسب مجال النشاط، والمجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

76 - رسم بياني 14: استعداد تقديم شكوى في الشرطة كضحيّة حسب نوع الضرر ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

77 - رسم بياني 14.1 استعداد تقديم شكوى في الشرطة في حالة التعرّض لجريمةٍ جنسيّة حسب المجتمع والجندر ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

78 - رسم بياني 15: استعدادٌ لتقديم شهادةٍ في الشرطة على جريمة لم تكن موجهَّة ضدَّك، حسب نوع الجريمة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

79 - رسم بياني 16: مدى الثقة في شرطة إسرائيل حسب المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

79 - رسم بياني 16.1: مدى الثقة في شرطة إسرائيل حسب المدينة المختلطة (مواطنون عرب).
(استطلاع الأمن الشخصيّ في البلدات المختلطة باللغة العربية).

E1 - ملّخص باللغة الإنجليزية Abstract in English.

كلمةُ شكرْ

تمّت كتابة استطلاع الأمن الشخصّي للمجتمع العربيّ في البلدات المُختلطة بفضل الشركاء والشريكات.

بوّدنا التعبير عن شكرنا من القلب للبروفسور بادي حسيسي، والبروفسور حاييم يعقوبي، والبروفسور يتسحاق شنل، والدكتور سليم بريق، الذين خصَّصوا الوقت لقراءة نتائج الاستطلاع بعمقٍ وأعطوْا ملاحظاتهم الثاقبة والمهمة. شكراً ليوني آريه من جمعية "مبادرات إبراهيم" على وجهات نظرهم الهامّة وعلى الشراكة طوال الطريق.

شكراً للدكتور دنيس روزنبرغ والدكتورة رماء دعاس والدكتور عيدو ليبرمان على مرافقتنا في الاستشارة الإحصائية وتحليل النتائج بطريقةٍ هامّة. شكراً لطاقم الباحثين والباحثات المهنيين على التفاني في إجراء المقابلات بصورةٍ دقيقة. ولمعهد الاستطلاعات "مسكار" الذي أجرى اللقاءاتِ في المجتمع اليهودي. ولمساعِدِ ومساعدةِ البحث، رنا وأمير اللذان ساهما كثيراً في إنجاح البحث. شُكرٌ خاص للدكتور رؤبين غال، زميل بحث كبيرٍ من مؤسسة شموئيل نآمان في التخنيون، على المرافقة والدعم وقراءة المسودّة وإعطاء الملاحظات الهامة.

شُكر خاص لأمنون بئيري سوليتسيانو والدكتور ثابت أبو راس، المديران العامان الشريكان في "مبادرات إبراهيم"، والبروفسور عيراد يبنيه، مدير عام مؤسسة شموئيل نآمان في التخنيون، على الدعم والتشجيع والمرافقة المهنية والاستعداد في الاستثمار الماديّ والروحيّ في هذا البحث.

للكلِّ ولآخرين، نقدم شُكرنا.

نهاد, روت وعلا

افتتاحيَّة

استطلاع الأمن الشخصيّ للمجتمع العربيّ في المدن المُختلطة لعام 2020 هو التقريرُ الأول الذي يركّز على قضايا العنف والجريمة والشرطة بين هذه الفئة من السكّان.

ينضمُّ هذا المنشور إلى تقارير "مؤشر الأمن الشخصيّ والمجتمعيّ" التي تنشرها سنويًا **جمعية مبادرات إبراهيم ومعهد شموئيل نآمان** للدراسات السياسية، والتي توفّر للقرّاء لمحةً عن مواقف المواطنين العرب تجاه الشرطة والعنف.

وُلد التقرير الحالي من منطلق الفهم أنه بينما عانى المجتمع العربيّ ككلٍّ من واقع قاسٍ من العنف والجريمة المُتصاعد في السنوات الأخيرة، فإنَّ السكّان العرب في المدن المختلطة يعانونَ من تمثيل زائدٍ في حالات العنف مقارنةً مع كافة المجتمع العربي، وهذا الموضوع لا يحظى بمكانة واهتمامٍ كافٍ من جدول الأعمال العامّ.

أولاً، من الضروري أن نفهم ما هي المدينة المُختلطة التي يركّز عليها التقرير. يشيرُ مصطلح المدن المختلطة إلى المدن التي يعيش فيها اليهود والعرب على مقربةٍ شديدة، وتختلف المدن المختلطة الواحدة عن الأخرى: بعض المدن المختلطة في إسرائيل هي **مدن تاريخيةٌ مختلطة**، حيث عاش اليهود والعرب فيها قبل عام 1948 وفي الواقع كانوا يشكّلون أغلبيةً من السكّان العرب حتى قيام دولة إسرائيل. من هذه المدن: الرّملة واللّد وعكا وحيفا، وكذلك تل أبيب - يافا التي تشكّلت نتيجةً لتوحيد تل أبيب اليهودية ويافا العربية عام 1949.

في المقابل، هناك مدنٌ مختلطة تمّ إنشاؤها كمدن يهودية انتقل إليها السكّان العرب على مرّ السنين بدافع الرغبة في تحسين جودة حياتهم. تشملُ هذه المدن نوف هجاليل (الناصرة العليا سابقًا) بالإضافة إلى المدن المختلطة الناشئة مثل كرميئيل والعفولة وصفد. معالوت ترشيحا هي نتيجة اتحادٍ بين بلدة ترشيحا العربية القديمة ومدينة معالوت اليهودية الحديثة.

إحدى المعطيات التي توضّح الحاجة إلى التعامل مع آثار العنف والجريمة في المجتمع العربيّ في المدن المختلطة هي عدد ضحايا القتلى بين هذه الفئة من السكان في السنوات الأخيرة: في عام 2018 قُتل 19 عربيًا من المدن المختلطة في أعمال عنف، من أصل 71 من جميع القتلى العرب خلال هذا العام (ما يقارب 27% من كافة القتلى)[1] في عام 2019، ارتفع عدد القتلى إلى 21 (حوالي 24٪ من 89 حالة قتلٍ في المجتمع العربي هذا العام) (المرجع نفسه). في عام 2020، بلغ عدد القتلى العرب من بين سكان المدن المختلطة 21 قتيلاً أيضًا (حوالي 22٪ من 96 حالة قتلٍ في عام 2020)، على الرغم من أنَّ نسبة المواطنين العرب الذين يعيشون في المدن المختلطة تبلغ حوالي 10٪ فقط من كافة المجتمع العربيّ[2].

من أجل أنْ نفهم بشكلٍ أفضل مواقف السكّان اليهود والعرب في المدن المختلطة فيما يتعلّق بظاهرة العنف والجريمة، أجرينا استطلاعاً سُئل فيه السكان عن مشاعرهم حول أنواعٍ مختلفة من الجرائم، وكذلك عن عمل الشرطة وغيرها من المؤسسات، من بين المجتمع والدولة، من أجل الحدِّ من هذه الظواهر.

كما لوحظَ في المنشورات السابقة[3]، فإنَّ ظاهرة العنف في المجتمع العربي لم تنشأ من العدم. أسبابُ ذلك كثيرة، وأهمها: الوضع الاجتماعيّ والاقتصاديّ للسكان العرب - نصف الأسر العربية فقيرة وحوالي ثلثي الأطفال العرب يعيشون تحتَ خط الفقر.

1. للتوسع شاهدوا עלי, נ. לוין-חן, ר. ונג'מי-יוסף, ע. (2020). אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן
2. עלי, נ. ועולא נג'מי-יוסף. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית בתקופת הקורונה: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2020. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן. צפוי להתפרסם ב-2021.
3. ר' לדוגמא: עלי, נ. לוין-חן, ר. ועולא נג'מי-יוסף (2020)

تفشي البطالة - خاصةً بين الشباب والشابات. تغيّرُ دور الأسرة في المجتمع العربيّ إلى مجتمع أكثر فردية، فلم تعد الأسرة مصدرًا للأمن وإنفاذ القانون كما كانت في الماضي، وحتى السلطات ما تزال لا تقوم بهذا الدور بشكل كافٍ في المجتمع طالما كان متعلقاً بحياة المواطنين العرب. نقصُ الأراضي وتوفير المساكن الكافية للمجتمع العربيّ، وهي قضية بارزة بشكلٍ خاصّ في المدن المختلطة التي لا تقدّم حلولاً سكنية مناسبةً للأعداد المُتزايدة من السكّان العرب.

والعلاقاتُ المتوترة مع الشرطة الإسرائيلية، التي اعتبرت المواطنين العرب على مرّ السنين تهديدًا أمنياً محتملاً وحرمتهم من خدمات الشرطة المناسبة. وينعكس عمل الشرطة، الذي يتّسم بخدماتٍ شرطيّة زائدة وخدمات شرطيّة ناقصة[4]، في المدن المختلطة أيضاً. على الرغم من أنّ مراكز الشرطة في هذه المدن، على عكس البلدات العربية، ليست جديدة، فإنّ موقف الشرطة تجاه السكان العرب في المدن المختلطة ليس هو نفسه الموقف تجاه السكان اليهود. والعلاقة بين الشرطة والسكّان تتميّز بمزيدٍ من التوتُّر والاحتكاك.

بالإضافة إلى ظواهر العنف التي ازداد حجمها هذا العام، كان عام 2020 أيضًا العام الذي تفشّى فيه وباء الكورونا في إسرائيل، وفي العالم بشكلٍ عام. خلق فيروس كورونا، الذي انتشر في إسرائيل في آذار 2020، تهديدًا ملموسًا جديدًا للمجتمع الإسرائيلي ككلّ، والمجتمع العربيّ بشكلٍ خاصّ. المجتمع العربي لم يكن مهيأً لحالة الطوارئ الجديدة بسبب المشاعر التي ترى المجتمع العربيّ كمجموعة منفصلة لا تهدّدها حالة الطوارئ، في أحسن الأحوال، أو أن هذه المجموعة نفسها هي جزء من دائرة الأعداء المسؤولين عن خلق هذه الحالة، في أسوأ الأحوال. وبذلك يكون المجتمع العربي قد وصل إلى أزمة الكورونا وهو أقل استعدادًا للتعامل مع حالة الطوارئ.

بالإضافة إلى ذلك، فإنَّ خصائصَ المجتمع العربي جعلته أكثر عرضةً لوباء كورونا مقارنةً بالفئات الأخرى في المجتمع الإسرائيلي: شكّلت أنظمة كورونا تحديًا خطيرًا للأعراف الاجتماعية في المجتمع العربيّ، والتي تلعب دورًا رئيسيًا لا ينبغي الاستهانة بها.

أُلزمَ المواطنون العرب بالامتناع عن التجمهرِ كمجتمعٍ وأسرة، الأمرُ الذي يشكّل دعامةً في الحياة اليومية، وطلبَ منهم الابتعادُ الجماهيريّ وتجنُّب الممارسات الدينية والمجتمعيّة؛ إنَّ القرب الجسديّ للعائلة الموّسعة الناتج عن العيش على مقربةٍ من أفراد الأسرة الآخرين يشجّع على اللقاءات والتواصل، الأمر الذي سعت الكورونا إلى إيقافه تمامًا؛ ومن الناحية الاقتصادية، مسّت أزمة كورونا بالمزيد من العاملين بدوامٍ جزئي والعمال ذوي الياقات الزرقاء، حيث أن العديد منهم من المجتمع العربي.

بسبب الحاجة إلى تطبيق إرشادات كورونا، كان هناك ارتفاعٌ في تواجد عناصر الشرطة والجيش، مثل قيادة الجبهة الداخلية. أتاحت اللقاءاتُ المتكررة بين الأجهزة الأمنية والمواطنين العرب الفرصة لتحسين الثقة بالشرطة بسبب الصراع المدنيّ المشترك ضدَّ هذا الوباء، والذي لا يُميّز بين اليهود والعرب، ولكنّه لم يخلُ من الاحتكاك العنيف على خلفية تطبيق التعليمات.

وهكذا، ركّز استطلاع الأمن الشخصّي والمجتمعي في المدن المُختلطة لعام 2020 على أربعة مجالات: (1) مشاعر ومواقف سكان المدن المختلطة تجاه مدى العنف والجريمة في مجتمعاتهم ونحو ظواهرَ محدّدة من العنف في مناطقهم. (2) مدى تعرّض المواطنين لظاهرة العنف والجريمة سواءً بشكلٍ مباشر أو من خلال الأصدقاء أو الأقارب الذين تعرّضوا لهذه الظواهر. (3) استعداد العرب في المدن المختلطة لمحاربة العنف. (4) مواقف سكان المدن تجاه الشرطة ومشاعرهم تجاه سلوكها تجاههم.

في ضوء القضايا المركزية المتعلّقة بوباء الكورونا في حياة المواطنين اليهود والعرب في عام 2020، رأينا أنّه من المناسب إدراجُ أسئلة في الاستطلاع بشأن قلق السكان من انتشار فيروس كورونا ورضاهم عن أداء مختلف المؤسسات للحدّ من الوباء.

4. تتصف خدمات الشرطة الناقصة بانعدام تواجد خدمات الشرطة في البلدات العربية والأحياء العربية في البلدات المختلطة، بينما تتطرّق خدمات الشرطة الزائدة إلى عنف الشرطة الكبير تجاه المواطنين العرب وتطبيق غير متساوٍ للقانون، خصوصاً في أحداثٍ ذات سياقٍ قوميّ (مثل الظاهرات).

تمَّ إجراء الاستطلاع على عينةٍ تمثيلية من المجتمع العربيّ في المدن المُختلطة معالوت ترشيحا، عكّا، حيفا، اللّد، الرّملة وتل أبيب - يافا. لمقارنة النتائج، تمّ إجراء استطلاع على عينةٍ من المجتمع اليهودي في هذه المدن. لأنّ نفس الاستطلاع من حيث تركيبة الأسئلة قد تمّ إجراؤه أيضًا في المجتمع العربي والمجتمع اليهودي في جميع أنحاء البلاد، كجزءٍ من مؤشر الأمن الشخصي والمجتمعي في المجتمع العربي. فبالنسبة لبعض الأسئلة، يتضمّن التقرير مقارنةً بين السكان في المدن المختلطة (اليهود والعرب) على المستوى القُطري.

يُظهرُ الاستطلاع صورةً قاتمةً بما يتعلق بظاهرة العنف والجريمة وتأثيرها على حياة السكان العرب في المدن المختلطة. علاوةً على ذلك، تشير نتائجُ الاستطلاع إلى أنَّ هذه الظواهر لا تؤثر فقط على السكان العرب، بل تتدفق أيضًا إلى المجتمع اليهودي الذي يعيش في المدن المُختلطة والذي يتعرّض لخطر العنف أكثرَ من المواطنين اليهود الآخرين غير المقيمين في المدن المختلطة.

تُولي جمعية **مبادرات إبراهيم** أهميةً كبيرةً لمحاربة الجريمة والعنف في المجتمع العربيّ، ولذلك أسّست مبادرة "مجتمع آمن"، العامل على تطوير مفهوم خدماتٍ شُرطية للمواطنين العرب، وتؤسس آلياتِ تواصل بين الشرطة والمجتمع، ودمج برامجَ للتربية ضدَّ العنف في المدارس وإقامة الخدمات المُنقذة للحياة. ومع ذلك، فإنّنا نعتقد أنه يجب أن يؤخذ في عين الاعتبار موضوع الأمن الشخصيّ للمجتمع العربي الذي يعيش في المدن المُختلطة، والذي يتميَّز بخصائصَ فريدة.

نريدُ أن نشكر كاتبي التقرير، الدكتور نهاد علي, روت لفين-حين وعلا نجمي-يوسف.

د. ثابت أبو راس　　أمنون بئيري سوليتسيانو
المديران العامان الشريكان،
جمعية **"مبادرات إبراهيم"**

البروفسور عيراد يبنيه
مدير عام مؤسسة
شموئيل نآمان في التخنيون

مُلخّص

فيما يلي نتائجُ الاستطلاع الرئيسية الموضَّحة في هذا التقرير:

- وصلت نسبةُ العرب القاطنينَ في المدن المُختلطة ممن شعروا بانعدام الأمن الشخصيّ في مدينتهم عام 2020 إلى 60.8٪ مقابل 27.5٪ من اليهود في المدن المختلطة ممن شعروا بذلك. نسبة سكّان المدن المختلطة الذين أفادوا بانعدام الأمن الشخصّي أعلى من نسبة المستطلعين في الدولة كلِّها (37.2٪ من العرب و 10.6٪ من اليهود في الدولة كلّها).

- الظاهرةُ الأكثر قلقاً للمواطنين العرب في المدن المختلطة في عام 2020 هي انتشارُ فيروس كورونا (87.8٪ من سكان المدن المختلطة قلقون من هذه الظاهرة، مقابل 70٪ من جميع المواطنين العرب في الدولة).

- أثارت ظاهرةُ العنف والجريمة القلقَ أو القلق الشديد لدى السكان العرب في المدن المختلطة (82.9٪ قلقون بشأن كلٍّ من هذه الظواهر)، أكثر من القضايا المتعلّقة بأحوالهم المدنيّة مثل حالة الديمقراطية في إسرائيل (42.2٪ من العرب في المدن المختلطة قلقون أو قلقون للغاية بشأن هذا الموضوع)، وتجميد عملية السلام بين إسرائيل والفلسطينيين (26٪). كما وأن قضية البطالة، وبسبب أزمة كورونا، أصبحت مقلقةً أو مقلقة للغاية لـ 60.7٪ من العرب سكان المدن المختلطة).

- بالنسبة لظواهر محددة من العنف والجريمة، فإنَّ الظاهرة الأكثر إثارة للقلق في المدن المختلطة في عام 2020 هي إطلاقُ النار واستخدام السلاح، وهو ما يُقلق 83.8٪ من العرب في المدن المختلطة. 80.6٪ من المجيبين في المدن المختلطة قلقون أو قلقون للغاية بشأن جرائم الأملاك (مقارنةً بـ 63.7٪ من جميع المواطنين العرب). و 79.9٪ أفادوا بأنهم قلقون بشأن العنف ضدَّ النساء (مقارنة بـ 65.8٪ في المجتمع العربي في كافة أنحاء البلاد). ظاهرة "الخاوة" تقلق السكان العرب في المدن المختلطة بدرجةٍ أقلّ من غيرها من ظواهر العنف والجريمة (63.6٪ قلقون)، لكن ما يمكن ملاحظته بالنسبة لجميع الظواهر, أنَّ نسبة العرب في المدن المختلطة القلقين منها هي أعلى من نسبة العرب القلقين في جميع أنحاء البلاد.

- فيما يتعلق بالأسلحة الناريّة في مدينة الإقامة، يوافق 97.7٪ من السكان العرب في المدن المختلطة أو يميلونَ إلى الموافقة مع عبارة "في السنوات الأخيرة، زادَ استخدام الأسلحة النارية في منطقة إقامتي" مقارنةً بـ 54.2 ٪ من اليهود في المدن المختلطة. بالإضافة إلى ذلك، يوافق 95.4٪ من العرب في المدن المختلطة أو يميلونَ إلى الموافقة على أنّه "يمكن الحصول على الأسلحة النارية بسهولةٍ في إسرائيل"، مقارنةً بـ 52.5٪ من اليهود الذين يعيشون في هذه المدن. تظهر النتائج حول هذه القضايا أنّه وفي حين أنّ نسبة العرب الموافقين في المدن المختلطة مماثلة للنسبة العامة في المجتمع العربي. أما في المجتمع اليهودي فنسبة أولئك الذين يوافقون في المدن المختلطة أعلى بكثير من النسبة القُطريّة العامة.

- مقارنةً بمعظم السكان اليهود في المدن المختلطة، أفاد 56.7٪ منهم أنه لم يطرأ أيُّ تغييرٍ على مستوى العنف في مناطقهم خلال العام الماضي، فقط 17.2٪ من السكان العرب شعروا بهذا الأمر في عام 2020، بينما شعر 79.6٪ من السكان العرب في هذه المدن بارتفاعٍ في مستوى العنف في المدينة خلال هذه الفترة، مقابل 26.7٪ من السكان اليهود في المدن المختلطة.

- من حيث الخوف من التضرّر من ظواهر العنف المختلفة، ففي جميع الجرائم التي تمَّ السؤال عنها - الخوفُ من التضرُّر بين المجتمع العربي في المدن المختلطة أكبرُ من خوف المجتمع العربي بشكلٍ عام وأكبر بكثيرٍ من الخوف من التعرّض للضرر في المجتمع اليهودي. في حين أجاب 79.9٪ من العرب المستطلعة آراؤهم بأنهم يخشون أو يخشون بشدّة التعرض للأذى بسبب جرائم الأملاك في عام 2020، أفاد 16.6٪ فقط من المجتمع اليهودي بمثل هذا القلق. وبشأن موضوع الخوف من التعرّض للأذى من خلال العنف - 73.9٪ من المستطلعين من المجتمع العربي يخشوْنَ ذلك، مقابل 24.2٪ من المجتمع اليهودي.

- بالمقابل، فإنَّ الفرق بين المجتمعات من حيث نسبة أولئك الذين يخافون بشدة من التعرّض للجرائم الجنسية أقلّ مقارنةً بظواهر أخرى، ويبلغ 23.6 نقطة مئوية (45.3٪ بين العرب المستطلعة آراؤهم في المدن المختلطة مقارنة مع 21.7٪ من المجيبين اليهود في المدن المختلطة).
- الظاهرة الوحيدة التي يخشى السكان العرب من التعرّض لها بصورةٍ أكبر في 2020 هي انتشار فيروس كورونا (84.9٪ من السكان العرب في المدن المختلطة مقارنةً بـ 45٪ من السكان اليهود).
- أما بالنسبة للأماكن التي يشعر فيها المواطنون العرب في المدن المختلطة بانعدام الأمن الشخصّي، فقد تمَّت الإشارة لمكان الإقامة والشارع على أنّهما الأماكن التي يكون فيها الخطر الأكبر على الشعور بالأمن الشخصي (38.1٪ و 31.4٪ على التوالي، يشعرون بتهديدٍ بدرجة كبيرة أو كبيرة جدًا في هذه الأماكن).

وهذا على عكس المجتمع العربي بشكلٍ عام، حيث يشعر 25.3٪ من المواطنين بالتهديد في مكان الإقامة، و 17.4٪ يعانونَ من انعدام الأمن الشخصيّ في الشارع. في الأحياء السكنية أيضًا، تعتبرُ نسبة العرب في المدن المختلطة الذين يشعرون بالتهديد بالعنف أعلى من النسبة القُطرية وتبلغ 15.2٪ (مقابل 9.6٪ بين المواطنين العرب كافة). في المقابل، فإنَّ أماكن الترفيه، التي تعتبر مهدَّدة أو شديدة الخطورة لدى 21.3٪ من المواطنين العرب في الدولة، تشكل تهديدًا على 12.8٪ فقط من العرب في المدن المختلطة، وفقط 6.6٪ من سكان المدن المختلطة يرونَ بمكان الدراسة تهديداً (مقارنة بـ 16.1٪ على الصعيد القطري). يُنظر إلى المنزل على أنّه أكثر الأماكن أمانًا، حيث أشار 1.6٪ فقط من المجيبين العرب في المدن المختلطة إلى أنّهم شعروا بالتهديد إلى حدٍ كبير أو كبير جدًا في منازلهم.

- العرب في المدن المختلطة أقل استعدادًا للمشاركة في محاربة العنف في مدنهم مقارنةً بالعرب في جميع أنحاء البلاد. أبدى 25.9٪ من المستطلعة آراؤهم في المدن المختلطة استعدادَهم للمشاركة في محاربة ظاهرة العنف إلى حدٍّ كبير أو كبير جداً (مقارنة بـ 39.5٪ من المواطنين العرب في عموم الدولة)، 33.7٪ من المواطنين العرب مستعدُّون بدرجة متوسطة (مقارنة بـ 35.5٪ على المستوى القطري) و 40.4٪ من المستجيبين مستعدون لذلك بدرجةٍ قليلة أو قليلة جداً (مقارنة بـ 24.9٪ فقط في الدولة بأكملها). تشيرُ النتائج إلى أنّه على الرغم من الخوف الكبير من العنف والجريمة بين العرب الذين يعيشون في المدن المختلطة، فإنَّ معظمهم غير مستعدين للقيام بدورٍ فعّال في محاربتهم.
- رداً على السؤال حول نجاعة العوامل المختلفة في مكافحة العنف في المدن المختلطة، أجاب 65.3٪ من السكان العرب بأنهم راضون أو راضون جداً عن دور العائلة، و 50.5٪ راضون عن وسائل الإعلام و أعرب 42.8٪ عن رضاهم عن جهاز التعليم في وظيفته لتقليص العنف.

حظيت قيادةُ المجتمع العربي والحكم المحلي ونظام الرفاه والمؤسسات الدينية برضا ما يقارب 25٪ - 33٪ من العرب في المدن المختلطة، حيث أنّ رضا سكان المدن المختلطة عن القيادة العربية أعلى بكثير منها بالنسبة للعرب في كافة البلاد (25.3٪ مقابل 16.9٪). وبالمقابل، الرضا عن المؤسسات الدينية أقلّ في المدن المختلطة (32.9٪ في المدن المختلطة مقابل 41.2٪ على المستوى القطري).

- كما تمَّ طرح سؤالٍ مشابه بخصوص نجاعة علاج العوامل المختلفة في الحدّ من انتشار فيروس كورونا. في المدن المختلطة، أعرب 63.5٪ من السكان العرب عن رضاهم عن دور العائلة في هذه القضية، أقلّ بكثيرٍ من المعدل القطري. كما تتمتَّع وسائل الإعلام بنسبةٍ عالية من الرضا في المدن المختلطة (62.2٪ مقابل 35٪ على المستوى القطري) وكذلك وزارة الصحة (53.8٪ رضا في المدن المختلطة مقابل 46.1٪ في عموم المجتمع العربي).

حظيَ كلٌّ من جهاز الرفاه الاجتماعي وجهاز التعليم والمؤسسات الدينية ولجنة الطوارئ العربية وقيادة الجبهة الداخلية برضا ما بين 40٪ -50٪ من المستطلعة آراؤهم في المدن المختلطة، بنسبٍ مماثلة أو أعلى مقارنةً بمعدل الرضا في المجتمع العربيّ العام.

في حين أن 28.3٪ من العرب في المدن المختلطة راضونَ عن معالجة قيادة المجتمع العربي للحدّ من انتشار الوباء، وهي نسبةٌ تقترب من ضعف نسبة رضا المجتمع العربي عمومًا (15.2٪)، ونسبة الرضا عن الحكم المحلي في المدن المختلطة تبلغ 28.4٪ مماثلةً لجميع المواطنين العرب.

تتمتّع الحكومة والكنيست وجهاز القضاء والشرطة برضا منخفضٍ بين العرب في المدن المختلطة، فأقل من 20٪ راضون عن أدائهم.

- كانت نسبة ثقة جميع السكان في شرطة إسرائيل منخفضةً للغاية في عام 2020، خاصةً بين العرب في المدن المختلطة. من بين هذه الفئة، أجاب 8.9٪ فقط بأنّ لديهم ثقةً أو ثقة كاملة بشرطة إسرائيل، مقارنة بـ 15.9٪ من كلّ المجتمع العربي في إسرائيل. كانت النسبة لدى اليهود في المدن المختلطة أيضاً، من بين الذين يثقون في الشرطة الإسرائيلية أقلّ من نسبةِ عامة السكان وبلغت 17.5٪ (مقارنة بـ 20٪ في المجتمع القطري اليهودي).
- على الرغم من تدنّي مستوى الثقة، فإنَّ الشرطة هي العامل الرئيسي الذي سيتوجه إليه المجيبون العرب في المدن المختلطة إذا تعرّضوا هم أو أيٌّ من أفراد أسرهم للأذى بسبب جريمةٍ عنيفة أو تهديدٍ بالاعتداء والعنف: 53.6٪ منهم أشاروا إلى أنهم يلجأون إلى الشرطة. العامل الثاني الذي سيتجهونَ إليه هو الأسرة (19.2٪) ثم للأصدقاء (11.9٪). قال 9.2٪ من المستطلعين في المدن المختلطة إنهم سيلجأون إلى عوامل لحمايتهم، وقال 4.4٪ إنهم سيتصرّفون بمفردهم.
- يظهر الاستطلاع أنّ المواطنين العرب سكان المدن المختلطة الذين توجهوا الى الشرطة يرونَ أنَّ نوعية معاملة الشرطة لهم جيدة. 63.9٪ منهم يقيّمون المعاملة على أنها "جيدة" أو "جيدة جدًا"، أكثر من نسبة الرضا لدى جميع المواطنين العرب في الدولة (51.4٪) وأكثر من المواطنين اليهود - سكان المدن المختلطة (42.9 ٪) وفي إسرائيل بشكلٍ عام (45.8٪).
- تظهر النتائج أنه في معظم مجالات النشاط، صنّف المجيبون العرب في المدن المختلطة أداءَ الشرطة على أنّه أقل جودةً مقارنة باليهود في المدن المختلطة وكذلك مقارنة باليهود والعرب في جميع أنحاء البلاد.

فقط 4٪ - 8.2٪ من العرب في المدن المختلطة قيّموا أداء الشرطة على أنّه جيد أو جيد جدًا في مجالات التعامل مع ابتزاز الخاوة، ومحاربة العنف، ومحاربة المنظمات الإجرامية، والتعامل مع تجارة وتعاطي المخدرات، وحماية أمن المواطن، وحماية الممتلكات.

في معظم هذه المجالات، ما عدا التعامل مع الابتزاز والخاوة والمحافظة على الممتلكات، كانت نسبةُ السكان العرب في المدن المختلطة الذين يقيّمون أداء الشرطة على أنّه جيد هي الأدنى، مقارنةً بالسكان اليهود والمواطنين اليهود والعرب على المستوى القطري.

إحدى المجالات التي يُنظر فيها إلى أداء الشرطة على أنّه أفضل من قبلِ سكان المدن المختلطة هو تطبيق القانون والنظام، حيث أجاب 17.5٪ من السكان العرب و 20٪ من السكان اليهود بأنَّ أداء الشرطة جيّد أو جيد جدًا في هذه المجالات.

بالنسبة لعمل الشرطة فيما يتعلق بتطبيق أنظمة الكورونا، هناك فجوةٌ كبيرة في تقييم الأداء بين السكان العرب واليهود في المدن المختلطة، حيث يقيّم 40.1٪ من السكان العرب عملها على أنّه جيد أو جيد جدًا (نسبة مماثلة للمواطنين العرب في إسرائيل)، مقارنة بـ 14.2٪ فقط من السكان اليهود في المدن المختلطة (مقابل 27.6٪ من جميع المواطنين اليهود).

- تشيرُ المعطيات إلى أنّه في عام 2020، كانت فرصة تقديم مواطن عربي في مدينة مختلطة شكوى إلى الشرطة إذا تعرّض للأذى في أيٍّ من السيناريوهات التي ذكرناها، أعلى مقارنة بمواطنٍ عربي آخر. السيناريو الذي يرجّح فيه أن يتقدّم المواطن العربي بالشكوى إلى الشرطة هو تضرّر المجيب أو أحد أفراد عائلته من جريمة أملاك (59.2٪) في مدينة مختلطة مقابل 53.6٪ على المستوى القطري). أجاب 54.3٪ من السكان العرب بأنّهم سيقدّمون شكوى للشرطة في حالة تعرّضهم للأذى بسبب جريمةٍ عنيفة (مقارنة بـ 46.5٪ على المستوى القطري). بالرغم من ذلك، فإنّ السيناريو الذي من غير المرجح أن يتقدّم فيه مواطن عربي في

مدينة مختلطة بشكوى إلى الشرطة هو جرائم جنسية - أشار 51٪ من المستجيبين إلى أنّهم من المرجح جدًا أن يقدّموا شكوى إلى الشرطة بشأن هذه الجريمة. مقابل 39.2٪ من كافة المواطنين العرب.

- على عكس الاستعداد بتقديم شكوى إلى الشرطة كضحيةٍ للجريمة، أجاب 32.7٪ فقط من العرب في المدن المختلطة بأنهم سيميلون إلى الإدلاء بالشهادة في الشرطة إلى حدٍّ كبير أو كبير جدًا إذا كانوا شاهدين على جريمة أملاكٍ خاصة (مقارنة بـ 56.5٪ من المواطنين العرب بشكلٍ عام) و 18.5٪ سيشهدون في حالة إلحاق ضرر بالممتلكات العامة (مقارنة بـ 31.8٪ من المواطنين العرب كافة).إذا كانت الشهادة على جرائم أكثر خطورة تتمثَّل في إطلاق النار والجرائم العنيفة، فإنّ الاستعداد للشهادة لدى الشرطة سيكون أقل. فقط 13.5٪ من العرب في المدن المختلطة أجابوا بأنّهم سيميلون إلى الشهادة للشرطة إلى حدٍّ كبير أو كبير جدًا إذا شاهدوا إطلاق النار (مقارنة بـ 26.5٪ على المستوى القطري)، و 12.2٪ سيكونونَ على استعدادٍ للإدلاء بشهادتهم في حالةانكشافهم لجرائم العنف (مقابل 28.6٪ من كافة المجتمع العربي في الدولة).

أما بالنسبة لضحايا العنف، فوفقًا لما رصدته **مبادرات إبراهيم** خلال عام 2020، فقد لقيَ 21 مواطناً ومواطنة عرباً، من سكان المدن المختلطة، حتفهم، منهم 19 رجلاً وامرأتان.

في ضوْء النتائج المعروضة في التقرير، فيما يلي توصياتنا الرئيسية لتحسين الأمن الشخصي في المدن المختلطة:

- يجبُ على القيادة، القطرية والمحلية على حدٍّ سواء، أن تعملَ على معالجة العنف والجريمة في المدن المختلطة، مع إدراك أنّ الأمن الشخصي هو قضية مدنيّة ولا ينبغي تحويلها إلى قضيةٍ وطنية-دينية.

  علاوةً على ذلك، تتحمَّل قيادة البلديات المختلطة مسؤولية تحويل الأمن الشخصي في المدينة إلى قضيةٍ مشتركة بين اليهود والعرب، وعلى كافة السكان أن يكونوا شركاء في تطوير هذا الأمر.

- يجب أن تأخذَ خططُ التنمية الاقتصادية الحكومية للمجتمع العربي في الحسبان السكان العرب في المدن المختلطة وليس فقط في البلدات العربية. الإدراكُ بأنّ المواطنين العرب الذين يعيشون في هذه المدن يعانونَ من نفس الضائقة التي يعاني منها المجتمع العربي بأسره، يستلزم إيجاد حلٍّ لهذه المحن دون "تخطي" السكان القاطنين في المدن المختلطة.

- تأسيسُ تعريفٍ للمدن المختلطة في إسرائيل، مما سيمكن من تنظيم السياسات المتعلّقة بتخصيص الميزانيات والمساواة في الخدمات بين جميع سكان المدن المختلطة، عربًا ويهودًا على حدٍ سواء.

- ينبغي على السلطات المحلية أن تنتجَ مجموعةً من برامج التوظيف والتعليم غير المنهجي لتقليل عدد الشباب العاطلين عن العمل في المدن المختلطة. بالإضافة إلى ذلك، يجبُ تعزيز البرامج لمعالجة الشباب غير المؤطر الذين بدأوا الاندماج في عالم الإجرام.

- في ظلّ أزمة السكن بين المواطنين العرب القاطنين في المدن التاريخية المختلطة (عكّا، حيفا، اللّد، الرّملة، تل أبيب - يافا)، مما يزيد من معاناة المجتمع العربي - يجبُ إيجاد حلول لتنظيم مُلكية البيوت للسكان العرب في الإسكان الجماهيري وتقديم حلولٍ سكنيّة إضافية لهؤلاء السكان.

فيما يتعلق بأنظمة تطبيق القانون والشرطة على وجه التحديد، فهذه توصياتنا:

- يجبُ تكثيف الجهود لضبط الأسلحة النارية في المدن المختلطة، سواءً من خلال الحملات الاستباقية أو من خلال حملات تسليم الأسلحة الطوعيّ مقابل عدم الإدانة في المدن المختلطة والتي سيتمُّ تكييفها مع تلك المدن.

- تخصيصُ ميزانيةٍ للوسائل التكنولوجية لتحديد وفكّ رموز الجريمة في جميع المدن المختلطة - نظامُ تصويرٍ في جميع أنحاء المدينة وميزانيةٌ لصيانة الكاميرات حتى في حالات التدمير المتعمَّد أو حاجتها للتغيير بمرور الوقت.

- يجبُ تحديد مفتاحٍ لقوات ومعايير الشرطة في المدن المختلطة وفقًا لمستوى الجريمة في المدينة ووفقًا لمعايير اجتماعية مختلفة، وليس فقط وفقًا لعدد السكان في المدينة كما هو موجودٌ اليوم.

- إتاحةُ خدمات الرفاه الاجتماعي ومراكز الوقاية من العنف الأسري، للنساء العربيات في المدن المختلطة، سواءً من خلال العاملات الاجتماعيات العربيات أو من خلال ملائمة الخدمات مع الثقافة العربية والعوائق التي تواجه النساء اللواتي يعانين من العنف.

- يجبُ على الشرطة الإسرائيلية إيجادُ طرقٍ لحماية الشهود في المجتمع العربي بطريقةٍ تعزّز عملَ الشرطة دون تعريض الشهود للخطر، وتسمحُ بمقاضاة المجرمين.

جزء 1: المواطنون العرب في البلدات المختلطة في إسرائيل

المدن المختلطة في إسرائيل

تعتبرُ المدن المختلطة حقلاً مهمًا للبحث في إسرائيل لكونها ساحةً للقاءات اليومية بين السكان العرب واليهود. بفضل هذا اللقاء، يمكن لهذه المدن أن تكون نموذجًا يُحتذى به للعيش معًا بين هؤلاء السكان في إسرائيل بشكلٍ عام. اليوم، تستندُ العلاقات بين السكان اليهود والعرب بشكلٍ أساسي على سياسات الهويات الدينية والقوميات الانفصالية. والافتراضُ الذي تقوم عليه هذه العلاقات هو تضاربُ المصالح بين الجماعات، حسب انتماءاتها الثقافية والدينية والوطنية. ومع ذلك، فإن سكن هذه المجتمعات جنباً الى جنب، تعزز المصالح المشتركة، التي تتجاوز الانتماء الوطني والمدني. طالما تقود المدن المختلطة المشاركة المدنية والمجتمعية والوظيفية على المستوى البلدي، وبعيداً عن السياسة، فقد تكون نموذجًا جيدًا للتعايش يمكن تنفيذه لاحقًا في المناطق المختلطة وفي جميع أنحاء البلاد (בריק, 2016).

مدنٌ مختلطة في سياقٍ عالميّ

نشأ مفهوم المواطنة تاريخياً في عالم المدينة. لا عجبَ أن هناك صلة بين كلمة (مدينة city) ومفهوم (المواطنة Citizenship). في الوقت نفسه، تتميَّز المدن أيضًا بالاستقطاب والإقصاء. (יעקובי, 2007).

يشيرُ مصطلح "المدن المختلطة" عادةً إلى المدن التي تسكنها مجموعات من أصولٍ مختلفة - عرقية أو قومية أو دينية (רכס, 2008). في بعض الأحيان، تتواجد هذه المجموعات في صراع. المدن المختلطة ليست فريدةً من نوعها لإسرائيل، فهي موجودة أيضًا في دول أخرى حول العالم، بما في ذلك البوسنة وإيرلندا الشمالية وجنوب إفريقيا وغيرها.

لا يوجد في إسرائيل تعريفٌ رسميّ للمدن المختلطة، على الرغم من استخدام هذا المصطلح في منشورات المكتب المركزيّ للإحصاء فيما يتعلق بمدنٍ معينة. أشار خمايسي (ח'מאיסי, 2008) إلى تقديرٍ غير رسمي لحوالي 10٪ من مزيج السكان لتعريف المدينة على أنها مختلطة. تثير الأدبيات البحثية مفاهيم مختلفة حسب طبيعة العلاقة بين المجموعات المختلفة ودرجة الضمان أو الفصل بينها. يعتقد خمايسي ח'מאיסי (2008) أن يروشاليم— القدس، على سبيل المثال، لا يمكن اعتبارها مدينةً مختلطة لأن هناك فصلاً شبه كاملٍ بين مواطنيها اليهود وسكان القدس (القدس الشرقية). وضمّت المدينة الشرقية التي احتلتها إسرائيل في حرب 1967 إليها، وأجبر سكانها الفلسطينيون على الإقامة الإسرائيلية. هذه الحالة مشابهة لمدنٍ مثل نيقوسيا أو بلفاست. قد يكون من الأنسب الإشارة إليها على أنّها "مدن منفصلة" أو "مدن مجزأة" أو "مدن مقسّمة" (ח'מאיסי, 2008: 10).

يقول بريك בריק (2016) أنّه على عكس المدن المختلطة في العالم حيث يوجد مستوى عالٍ من الفصل المؤسسي، من خلال جدران الفصل بين السكان، لا يوجد في إسرائيل فصلٌ ماديّ بين المجموعات السكانية المختلفة، ولكنّ الاندماج بين اليهود والعرب منخفض. لذلك سيكون من الأصح تسمية تلك "المدن الخليطة" التي يوجد فيها خليطٌ من اليهود والعرب، دون تفاعلٍ اجتماعي وروابط شخصية حقيقية. أو "مدن مجزأة"، في إشارةٍ إلى "الجيوب" العربية في المدن، مثل البلدة القديمة في عكا. وادي النسناس ووادي الصليب في حيفا وأكثر.

المفهومُ الذي قد يناسب مدينتي نوف هجليل وكرميئيل (الأخيرة نعرّفها كمدينة في طريقها لتكون مختلطة) هو "مدن المستوطنين"، حيث أقيمت هذه المدن من أجل المستوطنين اليهود، على أراضٍ صودرت من أصحابها العرب. يتحدّى الانقسام بين السكان في بعض المدن استخدام مصطلح "المدن المختلطة".

في عكّا وحيفا وتل أبيب - يافا وغيرها من المدن، يصعبُ الحديث عن مدنٍ متصدّعة، لأن هناك تفاعلًا بين المجتمعات ولا يوجد فصل. حتى لو لم يكن هذا وضعًا شائعًا، يمكن للعربي أن يعيش في حيٍّ يهودي، والعكس صحيح، والوضع في هذه المدن لا يشبه القدس، فهي مدينة منقسمة بشكل واضح (בריק, 2016).

العرب في البلدات المُختلطة في إسرائيل

يشكّلُ المواطنونَ العرب في إسرائيل أكبر أقليّة في البلاد، ويشكّلون حوالي خُمس مواطني الدولة. تتميّز هذه المجموعة عن الأكثرية اليهودية بأبعادٍ مختلفة منها القومية والثقافية والدينية واللغوية. يتحدثُ معظم اليهود اللغة العبرية كلغة أولى بينما اللغة العربية هي اللغة الأم للعرب. يعيشُ معظم العرب في إسرائيل في بلدات عربية، ويعيش ٪10 منهم (حوالي 120 ألف نسمة[5]) في "مدن مختلطة". هذه المدن هي ساحةٌ رائعة لفهم الظواهر اللغوية والاجتماعية في الواقع الإسرائيليّ المعقَّد.

حدثَ التغيير في التركيبة السكانية في المدن المختلطة نتيجة للتهجير الجماعيّ للسكان العرب خلال حرب عام 1948 من جهة، وتوطين المهاجرين الوافدين الى هذه المدن بعد قيام دولة إسرائيل من جهةٍ أخرى. في السنوات الأخيرة تمّ إنشاء مدن مختلطة جديدة، خاصةً في شمال البلاد، بسبب ضائقة المساكن في البلدات العربية والرغبة في تحسين جودة الحياة. تؤدي هذه المسارات إلى انتقال المواطنين العرب إلى مدن جديدة بُنيت في الجوار، على أراضٍ لبلدات كانت بلدات عربية.

من بين المدن السبعة المختلطة، كانت أربع مدن (عكّا وحيفا واللّد والرّملة) ذات أغلبية عربية كبيرة قبل قيام الدولة، وبعد حرب عام 1948 أصبح سكانها العرب أقليّة. تل أبيب - يافا ومعالوت ترشيحا هي نتيجة لضمّ مدينة عربية لمدينة يهودية. ونوف هجليل مدينة تمَّ إنشاؤها كجزءٍ من سياسة حكومية لتهويد الجليل، ولكن تدريجياً انتقلَ عددٌ كبير من السكان العرب إليها.

اليوم، توجد أغلبية يهودية في جميع المدن المختلطة، بينما تعتبر نسبة السكان العرب في هذه المدن قليلة (حوالي ٪4.5 من جميع سكّان تل أبيب - يافا) إلى عشرات النسب المئوية (في اللّد نسبة السكان العرب ٪30).[6] يجدُ السكان العرب الذين يعيشون في المدن المختلطة أنفسهم في حالةٍ من التهميش من ناحيتين: أولاً، أقليّة فقط من المجتمع العربي تعيش في المدن المختلطة. بالإضافة إلى ذلك، يعيشونَ في أحياءٍ منفصلة عادةً عن أحياء السكان اليهود، والاندماج في الحياة اليومية بين السكان محدودٌ وقليل نسبيًا. يثيرُ هذا الوضع الفريدُ عددًا من الأسئلة حول مكانة السكان العرب ولكافة العلاقات بين اليهود والعرب في المدن المختلطة:

كيف يتمُّ التعبير في الواقع عن الفصل بين مجموعتين تابعتين يبدو أنهما تسكنان سوياً وفي حالة اندماج ظاهرية؟ كيف يمكن تعزيز حقوق السكان العرب في مجالات مثل التخطيط والتعليم والإسكان؟ هل من الممكن ومن العدل أن يكون هناك نظام تعليميٌّ متكامل بدلاً من الوضع الحالي، الذي ينتهج فصلاً بين نظام التعليم العبري ونظام التعليم العربي؟ ما هي المجالات المُحتملة لتدخُّل السلطة المحلية والمنظمات غير الحكومية والمؤسسات الأكاديمية، وكيف يمكن أن تخفِّف هذه العوامل من الضائقة الاجتماعية والاقتصادية في الأحياء العربية؟ (רכס, 2007)

يدَّعي ريخيس (רכס 2007) بإمكانية تحديد ثلاث قضايا رئيسية تبرزُ في أيّ تعامل مع قضية المدن المختلطة، على الأقل في إسرائيل. إحدى القضايا هي الإسكان والتخطيط الحضري. القضية الثانية هي التعليم، والقضية الثالثة مشكلة الجريمة والعنف وانحراف الأحداث.

يقول بريك (בריק, 2016) إنَّ العرب في المدن المختلطة في إسرائيل لم يتلقوا اهتمامًا بحثيًا كافيًا. يرى سويد (סויד, 2007) أن السكان العرب في البلدات المختلطة في دولة إسرائيل منخرطونَ مع عموم السكان، بحكم وجودهم في المكان الكبير، ولكنَّ العرب داخل كلّ مدينةٍ منفصلون عن السكان اليهود. ومكانتهم لا تساوي

5. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה: אוכלוסייה ביישובים מעורבים, לפי אזור סטטיסטי, קבוצת אוכלוסייה וגיל, סוף 2019 אוכלוסייה, לפי מחוז ונפה, קבוצת אוכלוסייה, מין וגיל, 2011-2019 (סוף שנה).
6. שם.

مكانةَ اليهود في هذه المدن. على الرغم من أنَّ مصطلح "المدينة المختلطة" يعني الاندماج، إلا أنّ النتائج تظهر عدم تناسقٍ في استعداد العرب واليهود للعيش معًا.

تتميز معظم المدن المختلطة بالفصل الفعلي بين الأغلبية المهيمنة (اليهودية) والأقلية التبعيّة (العربية)، وكذلك التقسيم العرقّي والطبقيّ في كل مجموعة. تُعدُّ المساحات "المختلطة" في المدن المختلطة غير عادية وغالبًا ما تكون غير إرادية، غالبًا نتيجةً لعملية الصقل السائدة في المساحات الحضرية المتنازع عليها (פלאח, 1996; טורסטריק, 2000; יפתחאל ויעקובי, 2003).

يعرّف رابينوفيتش רבינוביץ' (2001) السكان العرب في المدن المختلطة بأنّهم "أقلية مُحاصرة" معزولة عن مراكز القوة في العالم العربي والسلطة الفلسطينية والسياسة الإسرائيلية. في الوقت نفسه، يتمُّ دمجهم في الاقتصاد الإسرائيلي ويعتمدونَ عليه إلى حدٍّ يحولُ دون مطالبتهم بتحويل المدن المختلطة لفلسطينية (Tannenbaum &Yitzhaki ,2016).

يعتقد ريخيس أن حالة المدن المختلطة الإسرائيلية تشيرُ إلى الإقصاء والفصل والتمييز والإهمال. تعاني المدن المختلطة من مساوئ اجتماعية واقتصادية وتخطيطية. المستوى الاجتماعي والاقتصادي لسكانها أقلّ من متوسط المجتمع العربي في إسرائيل. أُطلقَ على حيّ السكك الحديدية في اللد اسم "سلّة قمامةِ الدولة" وهو حتى يومنا هذا أرضٌ خصبة للجريمة والعنف. في بعض المدن هناك انهيارٌ في الخدمات البلدية. أزمةُ السكن مزعجة وتتجلّى في الاكتظاظ والبناء غير القانونيّ ونقص المساكن للأزواج الشابة.

لا تستثمر الدولةُ اليوم المواردَ في تنمية المدن المختلطة، وحتى البرامج الحكومية المُصمَّمة للتنمية الاقتصادية للمجتمع العربي تتخطّى السكان العرب في تلك المدن. وهكذا، فإنَّ الأقلية العربية في المدن المختلطة تشهد اغترابًا من جهة عن النظام السياسي البلدي الذي لا يعتبر أفرادها في كثير من الحالات مواطنين متساويين يستحقونَ موارد متساوية في المدينة. من ناحية أخرى، تتجاهلُ المؤسسة وضعها الفريد كأقليةٍ عربية تعيشُ في مدينة مختلطة وبحاجةٍ إلى سياسة حكومية ترى احتياجاتها في جميع مجالات الحياة.

جزء 2: استطلاعُ الأمن الشخصيّ في البلدات المُختلطة

2.1 خلفية وطريقة البحث

استطلاع الأمن الشخصيّ والمجتمعيّ في المدن المختلطة هو استطلاعٌ علميّ يرصد مواقف المواطنين العرب واليهود تجاه ظواهر العنف والجريمة وكذلك القضايا الرئيسية المتعلّقة بهذه الظواهر، مثل ثقة المواطنين في الشرطة والشعورُ بالأمن الشخصي للمجتمع العربي في البلدات المختلطة.

تمَّ إجراء الاستطلاع لأول مرة في عام 2020، كوحدةٍ منفصلة عن مؤشر الأمن الشخصي والمجتمعي المنشور في السنوات الأخيرة كلّ عام، وذلك بسبب الوضع الخاص للمدن المختلطة، كما وصفنا في المقدمة. يظهرُ الاستطلاع الاتجاهات في المدن المختلطة فيما يتعلق بهذه القضايا. في غضون ذلك، يعكس هذا الاستطلاع أوجه التشابه والفجوات بين المجتمع اليهودي والمجتمع العربي في المدن المختلطة بموضوعات الاستطلاع الرئيسية.

من المهم الإشارة الى أنَّ الاستبيانات التي تمَّ توزيعها على اليهود والعرب مطابقةٌ لاستبيانات مؤشر الأمن الشخصي والمجتمعي القُطري الذي تنشرهُ جمعية "مبادرات إبراهيم" و"معهد شموئيل نآمان" للدراسات السياسية في التخنيون سنويًا. وهكذا، يمكننا مقارنةُ مواقف السكان العرب واليهود في المدن المختلطة بمواقف جميع السكان العرب واليهود في إسرائيل. ومع ذلك، من أجل مصلحة هذا التقرير، قمنا بأخذ عيناتٍ من إجابات بعض المستطلعة آراؤهم في المدن المختلطة بطريقةٍ موسّعة.

منهجيّة

في الفترة من تشرين الثاني (نوفمبر) إلى كانون الأول (ديسمبر) 2020، أجرت "مبادرات إبراهيم" بالتعاون مع معهد "شموئيل نآمان" في التخنيون، استطلاعاً شاملاً للمواقف، حيث تمّ فحص مواقف المواطنين فيما يتعلق بدرجة السلامة الشخصية والمجتمعية في المدن المختلطة.

تمّت مقابلة المواطنينَ العرب في الاستطلاع باللغة العربية في مقابلاتٍ وجهاً لوجه. وأجريت مقابلاتٌ هاتفية مع المواطنين اليهود بالعبرية وبعضها بالروسية.

الاستبيان للعرب واليهود لم يكن موحداً في الحجم أو في عدد المستطلعة آرؤاهم. من بين العرب، تمّ أخذ عينات من 304 مشاركين، من سكان المدن المختلطة. ومن بين اليهود، 125 مشاركاً من هذه المدن. لم يكن طول الاستبيان للعرب واليهود موحدًا أيضًا: شملَ الاستبيان الخاص بالعرب 111 عنصرًا (بما في ذلك أسئلة الخلفية)، وشملَ الاستبيان الخاص باليهود 45 عنصرًا.

شملت العيّنة مواطنين إسرائيليين بالغين يقيمونَ في المدن المختلطة باستخدام عينةٍ خاصة تمّ إخراجها من سلطة السكان في وزارة الداخلية.

سنقومُ في جزء النتائج بمقارنة نتائج الاستطلاع مع نتائج الاستطلاع القُطري الذي أجريناه في ذات الوقت والذي تضمّن نفس الأسئلة. في الاستطلاع القُطري أيضًا، لم يكن حجم الاستبيان الخاص بالعرب واليهود موحدًا، وأيضاً عدد المستطلعة آراؤهم. تمّ أخذ عينة مكوّنة من 723 عربياً و 500 مجيبٍ من اليهود.

تمَّ أخذ عينات المستطلعة آراؤهم على مرحلتين:

في المرحلة الأولى، تمّ أخذ عينات من 6 مدن مختلطة (حيفا، عكّا، اللّد، الرّملة، تل أبيب - يافا ومعالوت ترشيحا)، والتي تشكّل معظم المدن المختلطة في إسرائيل. تمّ تخصيص عددٍ ثابتٍ لكلّ مدينة مكوّنٌ من 50 شخصاً عربياً. في المرحلة الثانية، تمّ أخذ عيناتٍ عشوائية من كلّ البلدات المشمولة في العينة من السجلّ السكاني بوزارة الداخلية.

لم تكن مَهمَّة أخذ العينات سهلةً لعدم وجود عينات مستهدفة للأحياء أو الشوارع، ولأنّ بعض السكان العرب لا يعيشونَ في الأحياء العربية في المدينة المختلطة. أجرى محاورونَ عرب 304 مقابلة وجهاً لوجه باللغة العربية في منازل من أجريت معهم المقابلات. وبلغت نسبة عدم المجيبين حوالي 25٪. معظم غير المجيبين لم يقدّموا البيانات لأسبابٍ تقنية، ونسبة صغيرة فقط - بسبب الرفض للمشاركة في الاستطلاع. كما كان لوباء الكورونا تأثيرٌ على رفض إجراء المقابلات. تمّ إجراء الاستطلاع وتركيزه في نظامٍ خاص أنشئ لهذا الغرض في معهد "شموئيل نآمان" في التخنيون.

شمل الاستطلاع في المجتمع اليهودي 125 مشاركاً. تمّ أخذ عينات المجيبين جزئيًا من دليل الهاتف الأرضي الذي يتضمن جميع مناطق الاتصال، بالإضافة إلى إجراء استطلاعٍ عبر الإنترنت. جاء مجمّع الاستطلاع عبر الإنترنت من مجموعة مستطلعين ثابتة ومجزأة تجيب على الاستطلاعات بشكلٍ ثابت.

المجيبون هم من بين الآلاف الذين أجابوا على الاستطلاع، والذين يشكّلون عينة تمثيليةً للسكان اليهود البالغين في المدن المختلطة في إسرائيل (حيفا، عكا، اللد، الرملة، تل أبيب - يافا ومعالوت ترشيحا) من حيث العمر ومستوى النتماء بالديانة، ومكان الإقامة. نسبة الخطأ في أخذ العينات في كل استطلاع هي 3.7٪ - / +. قام معهد "مسكار" لخدمات الاستطلاعات والبحث بإجراء، وإدارة وتركيز الاستطلاع بين اليهود.

2.2 نتائج استطلاع الأمن الشخصي والمجتمعي في البلدات المختلطة 2020

يعرضُ هذا القسم نتائج الاستطلاع. -يتمُّ عرض الأسئلة والنتائج بلغة المذكر للراحة- لكن النتائج تتعلق بكلٍّ من النساء والرجال. تركّز النتائج على المواطنين العرب الذين يعيشونَ في المدن المختلطة وتشملُ مقارنة مع المواطنين العرب في جميع أنحاء البلاد. بالنسبة لبعض القضايا، يتمُّ تقديم مقارنة أيضًا بين السكان اليهود في المدن المختلطة والمواطنين اليهود في كل الدولة على المستوى القطري.

يتعامل الاستطلاع الحالّي مع المدن المختلطة باعتبارها فئة واحدة. ومع ذلك، فإننا ندرك الاختلافات في المواقف بين سكان المدن المختلفة. لذلك، في بعض الأسئلة قمنا بتفصيل النتائج في التقسيم حسب المدن.

2.2.1 مشاعر تجاه الأمن الشخصي والجماهيري وأنواع العنف

رسم بياني 1: مشاعر الأمن الشخصيّ في منطقة السّكن حسب المجتمع والبلدة (مواطنون عرب ويهود).

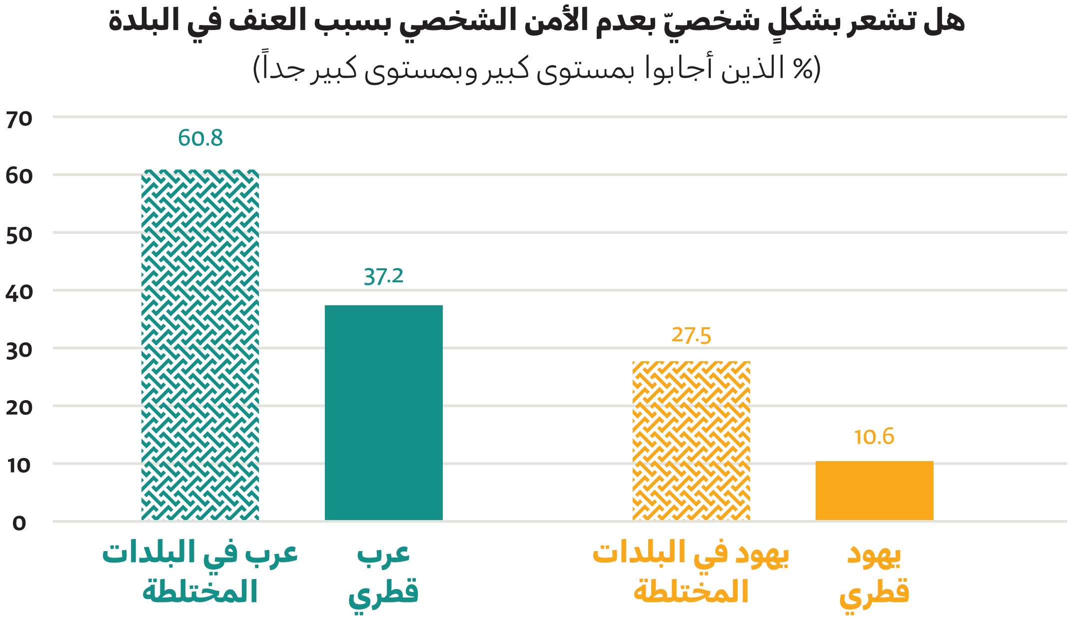

تشيرُ المعطيات إلى أنّ ٪60.8 من العرب القاطنين في المدن المختلطة يعبّرون عن قلقهم من انعدام الأمن الشخصي بسبب العنف في مدن إقامتهم إلى حدٍ كبير أو كبير جدًا. هذا بالمقارنة مع ٪37.2 من العرب في جميع أنحاء البلاد الذين أفادوا بانعدام الأمن الشخصي، ومقارنة بـ ٪27.5 من اليهود الذين يعيشونَ في المدن المختلطة. فيما يتعلق بالمجتمع اليهودي، يعاني السكان اليهود في المدن المختلطة من انعدام الأمن الشخصي أكثرَ من جميع المواطنين اليهود في الدولة (٪10.6 فقط منهم يعانون من انعدام الأمن الشخصي).

وتظهرُ المعطيات أنّ العرب في المدن المختلطة هم أكثر من يواجهون هذه المشكلة في هذا الجانب ويعانون بشكلٍ خاص من انعدام الأمن الشخصيّ على خلفية العنف.

هذا المعطى لا يثير الدهشة في ضوء حقيقة أنّ السكان العرب في المدن المختلطة الذين يعيشون على هامش المجتمع العربي، وعلى هامش المجتمع اليهودي وعلى هامش المدينة المختلطة، يعانونَ من تمثيلٍ مضاعف في قضايا القتل. أولاً كجزء من المجتمع العربي الذي يعاني، ككلّ، من التمثيل المُفرط في معدل ضحايا جرائم القتل (حوالي 65 ٪ من جميع جرائم القتل في السنوات الأخيرة كانت لمواطنين عرب، على الرغم من أنّ المجتمع العربي يشكّل حوالي خمس مواطني الدولة)، بما في ذلك ٪22 من ضحايا القتل في المجتمع العربي هم من سكان المدن المختلطة.

يضعفُ انعدام الأمن الشخصي من قدرة الشخص على الشعور بالانتماء إلى مكان إقامته ويؤثر على التفاعلات بينه وبين بيئته. في ضوء ذلك، فإنّ حقيقة أنّ حوالي ٪60 من السكان العرب في المدن المختلطة يشعرونَ بهذه الطريقة أمرٌ مقلق للغاية. هذه النتائج مفهومةٌ في ضوء التاريخ السياسي- البلدي للمدن المختلطة الذي يشيرُ إلى آليات التمييز والقمع وإقصاء السكان العرب في المدن المختلطة - وبالتالي يجب فهمها كنتيجةٍ لسياسات طويلةِ الأمد.

رسم بياني 2: مواقف تجاه العنف والجريمة حول الظواهر والتهديدات الإضافيّة حسبَ نوع الظاهرة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

أشر إلى مدى قلقك من كلّ واحدة من بين هذه الظواهر

(نسبة القلقين والقلقين جدّاً)

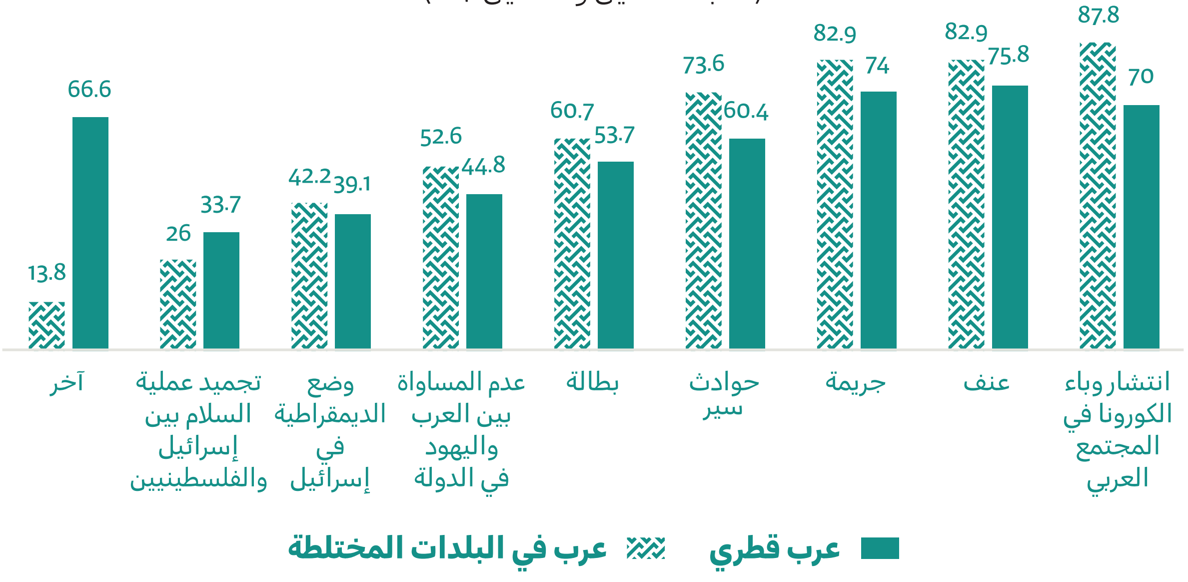

رسم بياني 3: مواقف تجاه العنف والجريمة حسب نوع الظاهرة ومكان السكن (مواطنون عرب).

أشر إلى مدى قلقك من كلّ واحدة من بين هذه الظواهر

(نسبة القلقين والقلقين جدّاً)

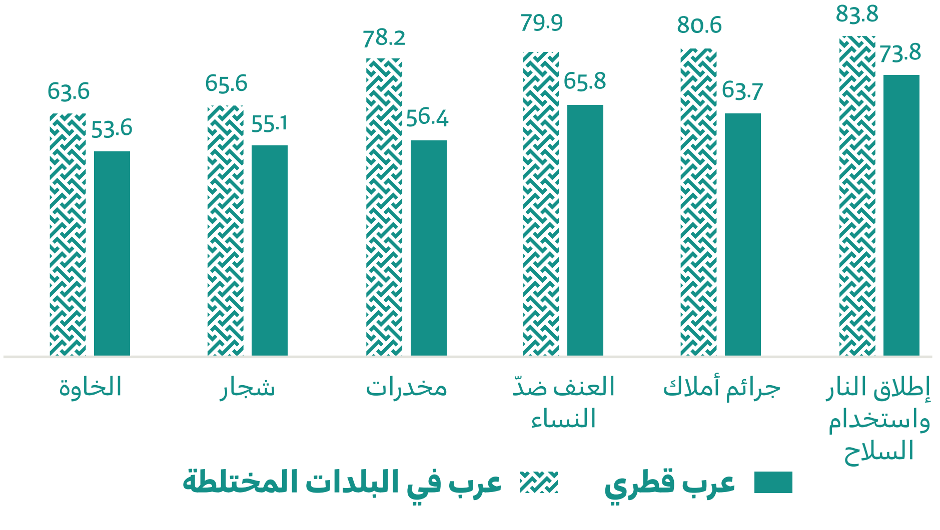

توضح الرسوم البيانية رقم (2) و(3) أنه في عام 2020، كانت ظاهرة **انتشار وباء الكورونا** أكثر ما يقلق المواطنين العرب في المدن المختلطة (87.8٪ من سكان المدن المختلطة قلقون أو قلقون للغاية من هذه الظاهرة، مقارنة بـ 70٪ لجميع المواطنين العرب في الدولة). تظهرُ هذه النتيجة أنّ سكان المدن المختلطة يدركونَ الخطر الحقيقيّ لوباء الكورونا وهم قلقون بشأنه.

وبعد ذلك، ظاهرة العنف والجريمة تقلق أو تقلق كثيرًا السكان العرب في المدن المختلطة (82.9٪ قلقون بشأن كلّ من هذه الظواهر) وينظر إليها على أنّها ظاهرة خطيرة ومقلقة مثل انتشار فيروس كورونا، وتشكل خطراً يهدد الحياة بالمعنى الحرفي والملموس.

مقابل ذلك، تمّ تهميش القضايا الهامة مثل **حالة الديمقراطية في إسرائيل** (42.2% من العرب في المدن المختلطة قلقون أو قلقون جداً بشأن هذه القضية) **وتجميد عملية السلام** بين إسرائيل والفلسطينيين (26%). واقع أن 42.2% فقط من سكان المدن المختلطة قلقون بشأن حالة الديمقراطية، يشيرُ إلى أزمة مدنيّة حادةٍ لسكان المدن المختلطة الذين تخلوا إلى حدٍ كبير عن الحيّز الديمقراطي والمساواة. **البطالة** تُقلق أو تُقلق جداً 60.7% من العرب سكان المدن المختلطة، وهذا ليس مفاجئاً نظراً لجائحة الكورونا التي تسببت في قفزةٍ في نسبة العاطلين عن العمل ونسبة العمال الذين تمّ تسريحهم من وظائفهم إلى إجازات غير مدفوعة مقابل إعانات البطالة. وفي خلفية هذا، الوضع الاجتماعي- الاقتصادي المُتَدَنيّ للسكان العرب في المدن المختلطة.

أظهرَ تقريرٌ صادر عن مركز الأبحاث والمعلومات في الكنيست في أيار 2020 أنّ اللد، والرملة، وتل أبيب — يافا، وحيفا، شهدت قفزةً في نسبة الباحثين عن عمل في نيسان 2020 مقارنةً بشهر كانون الثاني من العام نفسه[7]. على سبيل المثال، يشيرُ التقرير إلى أنّ 28.7% من سكان اللد كانوا يبحثون عن عملٍ في نيسان 2020، مقارنة بـ 4.1% فقط في كانون الثاني. وسُجلت أيضاً معدلات مماثلة في مدينة الرملة (28.6% في نيسان مقارنة بـ 3.4% في كانون الثاني 2020) وفي تل أبيب- يافا (25.2% من سكان المدينة كانوا يبحثونَ عن عمل في نيسان مقارنة بـ 2.7% في كانون الثاني) وفي حيفا (25.2% في نيسان مقارنة 3.5% في كانون الثاني 2020).

التركيزُ على ظواهر محددة من العنف والجريمة يُشير إلى أنّ الظاهرة الأكثر إثارة للقلق، كما لدى كافة المواطنين العرب في البلاد، **هي إطلاق النار واستخدام السلاح**، والتي تقلق 83.8% من العرب في المدن المختلطة، (وتقلق 73.8% من كافة مواطني الدولة العرب). 80.6% من المستطلعة آراؤهم في المدن المختلطة قلقون أو قلقون جداً من **جرائم التعدّي على الأملاك** (مقارنة بـ 63.7% من مجموع المواطنين العرب) و79.9% أفادوا بأنّهم قلقونَ بشأن **العنف ضدَّ النساء** (مقارنة بـ 65.8% في المجتمع العربي على المستوى القطري). ظاهرة **الخاوة** تقلقُ السكان العرب في المدن المختلطة بدرجةٍ أقلّ من غيرها من ظواهر العنف والجريمة (63.6% يبدونَ القلق منها)، لكن يمكن ملاحظة أنّ نسبة القلق من جميع الظواهر، لدى العرب في المدن المختلطة أعلى من نسبة القلق لدى العرب في جميع أنحاء البلاد.

يكمنُ تفسير ذلك في العدد الكبير لعمليات إطلاق النار، وجرائم القتل في المدن المختلطة في السنوات الأخيرة. في عام 2018، لقيَ 19 مواطناً عربياً من سكان المدن المختلطة حتفهم في ظروفٍ عنيفة، من مجموع 71 قتيلاً من المواطنين العرب في البلاد في ذلك العام (يشكلون 27% من مجموع القتلى تقريباً).[8]

ارتفعَ عدد القتلى العرب في ظروف عنيفة في عام 2019 في المدن المختلطة إلى 21 (حوالي 24% من مجموع 89 قتيلاً في المجتمع العربي في ذلك العام) (المرجع نفسه). وبلغ عدد القتلى العرب بين سكان المدن المختلطة في عام 2020 أيضًا 21 (ما يقارب 22% من 96 قتيلاً في ذلك العام)، رغم أنّ نسبة المواطنين العرب الذين يعيشون في المدن المختلطة تبلغ حوالي 10% فقط من المجتمع العربي.[9]

قُتل معظم الضحايا بأسلحةٍ نارية غير مرخصة موجودة في المجتمع العربي بأعدادٍ ضخمة، وتشيرُ التقديرات إلى أن واحدًا من كل أربعة منازل في المجتمع العربي لديه سلاحٌ ناريٌّ غير مرخَّص.

بالإضافة إلى جرائم القتل والقتل العمد، هناك العديد من الحالات التي لم تؤد إلى وفيات، وبالتالي تقلّ تغطيتها في وسائل الإعلام، لكنها تعكس واقعاً دامياً لا يُطاق، يواجهه المواطنون العرب بشكلٍ عام وفي المدن المختلطة بشكلٍ خاص.

7. בוטוש, נעם, "השפעות משבר נגיף הקורונה על התעסוקה והעסקים במגזר הערבי", מרכז המחקר והמידע, כנסת ישראל, מאי 2020.
8. להרחבה ראו עלי, נ. לוין-חן, ר. ונג'מי-יוסף, ע. (2020). אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן
9. עלי, נ. ועולא נג'מי-יוסף. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית בתקופת הקורונה: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2020. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן. צפוי להתפרסם ב-2021.

رسم بياني 4: مواقف تجاه الأسلحة النارية حسبَ المجتمع ومنطقة الإقامة (مواطنون عرب ويهود).

المواقف بخصوص الأسلحة النارية (نسبة الموافقين والذين يميلون للموافقة)

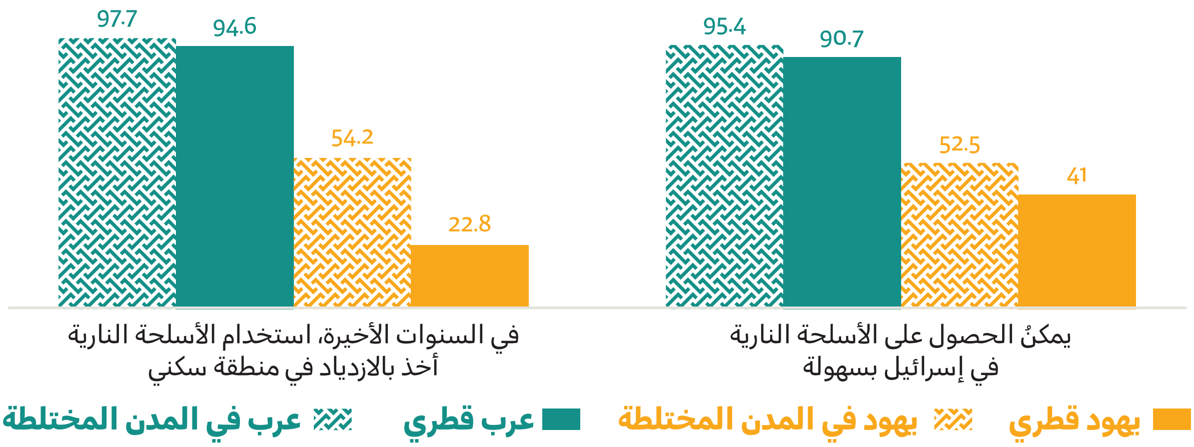

في ضوء الحالات الكثيرة لاستخدام الأسلحة النارية في البلدات العربية والمدن المختلطة، يهدفُ هذا السؤال إلى استيضاح مواقف المواطنين اليهود والعرب تجاه الأسلحة النارية. حسب المعطيات، فإنّ 97.7% من السكان العرب في المدن المختلطة يوافقونَ أو يميلون إلى الموافقة مع عبارة **"في السنوات الأخيرة، ازدادَ استخدام الأسلحة النارية في منطقة سكني"** مقارنة بـ 54.2% من اليهود في المدن المختلطة.

وفيما يتعلق بالعبارة الثانية، **"يمكنُ الحصول على السلاح الناري في إسرائيل بسهولة"**، فإنَّ 95.4% من العرب في المدن المختلطة وافقوا أو يميلونَ إلى الموافقة عليها، مقابل 52.5% من اليهود سكان هذه المدن. وتشير النتائج إلى وجود شبه إجماعٍ بين العرب وأغلبية تزيد على 50% بين اليهود. وفقًا لسكان المدن المختلطة، فإنّ إمكانية الحصول على الأسلحة النارية مرتفعة. ظاهرياً، هناك معايير لدى وزارة الأمن الداخلي من أجل الحصول على رخصة سلاح ناري. وفقًا لهذه المعايير، لا يمكن الحصول على رخصة خاصة أو إذن لامتلاك أو لحمل سلاح ناري دون استيفاء أحد الشروط التالية:

- مواطن إسرائيلي أو مقيم دائم أنهى الخدمة العسكرية على النحو المحدّد في قانون جهاز الأمن [نسخة مدمجة]، 1986 - 18 عامًا.
- مواطن إسرائيلي أو مقيم دائم أنهى الخدمة الوطنية أو الخدمة المدنية في إسرائيل لمدة عامين - 21 عامًا.
- مواطن إسرائيلي لم يخدم كما سبق ذكره - 27 سنة[10].

معظم المواطنين العرب بشكلٍ عام وفي المدن المختلطة بشكلٍ خاص لا يستوفونَ هذه المعايير وبالتالي لا يُسمح لهم بالحصول على أسلحةٍ خاصة مرخصة. لذلك، فإنَّ إجابات المستطلعة آراؤهم تخُصّ السلاح غير المرخص وليس السلاح الذي يمكن الحصول عليه من خلال تراخيص وزارة الداخلية.

من المهم أن نشيرَ إلى أنّ نسبة أولئك الذين يوافقونَ من العرب في المدن المختلطة مماثلةٌ للنسبة القُطريّة بين المجتمع العربي، في حين أنّ نسبة أولئك الذين يوافقون في المدن المختلطة من المجتمع اليهودي - أعلى بكثيرٍ من النسبة القطرية. يرجّح أن يكون لهذه المعطيات تأثيرٌ سلبي على العلاقة بين اليهود والعرب في المدن المختلطة، ويزيد من حدّة التوتر العرقي-القومي بينهم. ومن المرجّح أن يوجّه اليهود في المدن المختلطة اللومَ لجيرانهم العرب على انعدام الأمن الشخصي والمجتمعي.

يكمنُ تفسير ذلك في حقيقة أنّ حوادث إطلاق النار في المدن المختلطة لا تخصُّ السكان العرب وحدهم، ولكنّ السكان اليهود يدركونَ أيضًا حدوثها ويشعرونَ أن هناك زيادةً لمثل هذه الحالات في السنوات الأخيرة. فأصواتُ إطلاق النار التي تُسمع في الأحياء العربية وفي المدن المختلطة، تُسمع أيضاً في الأحياء المجاورة المختلطة واليهودية.

10. מתוך: המשרד לביטחון הפנים, "תבחינים למתן רישיון להחזקת כלי ירייה פרטי", אפריל 2021.
https://www.gov.il/he/departments/policies/firearm_licensing_criteria

رسم بياني 5: مواقف تجاه تغييرٍ في مستوى العنف في بلدة السكن في السنة الأخيرة حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

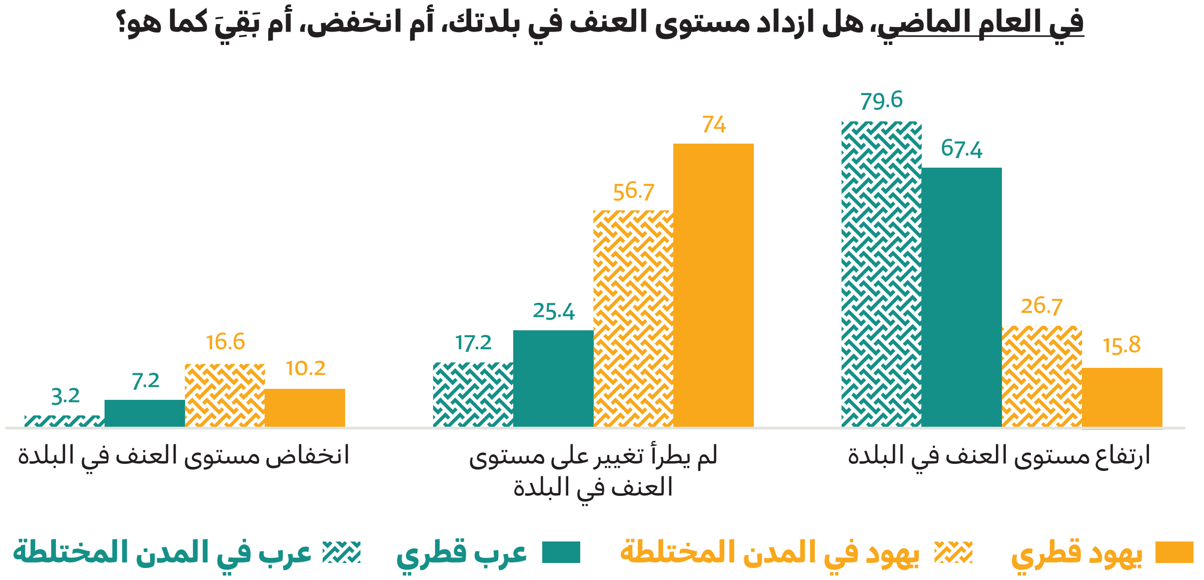

بحسب هذا الرسم البياني، وبينما أفاد معظم السكان اليهود في المدن المختلطة (56.7%) أنه **لم يطرأ أيّ تغيير على مستوى العنف** في البلدة التي يقيمون فيها خلال العام الماضي، فإنّ 17.2% فقط من السكان العرب شعروا بهذا في عام 2020. من ناحية أخرى، يشعر 79.6% من السكان العرب في هذه المدن **بارتفاعٍ في مستوى العنف في المدينة** خلال هذه الفترة، مقارنة بـ 26.7% من السكان اليهود في المدن المختلطة.

تتوافق النتائج أيضًا مع الاتجاه القطري، حيث شعرت نسبة صغيرة من اليهود في جميع أنحاء البلاد (15.8%) بحدوث ازدياد في مستوى العنف في البلدة التي يقيمون فيها العام الماضي، هذا بالمقارنة بـ 67.4% من العرب في البلاد. بالإضافة إلى ذلك، أشار 74% من المستطلعين اليهود في جميع أنحاء البلاد إلى عدم وجود تغييرٍ في مستوى العنف في عام 2020 مقارنةً بالعام السابق (مقارنة بـ 25.4% من المواطنين العرب).

يمكنُ تفسير هذا الشعور بازديادِ مستوى العنف بين السكان العرب في المدن المختلطة في التغطية الإعلامية الواسعة لعددٍ من حوادث العنف خلال العام.

وتشملُ هذه الحالات مقتل مرفت دسوقي (48 عاماً من سكان اللد) التي قُتلت رمياً بالرصاص في صالون منزلها على يد رجلٍ مقنّع في شهر نيسان، ومقتلُ ثلاثة أشخاصٍ من سكان الرملة رمياً بالرصاص بتاريخ 6.6.2020: نهاد الشمالي ورائد عبد اللطيف وجبريل عكاشة. ومقتل شريفة أبو معمر (30 عامًا) التي تمّ قتلها رمياً بالرصاص في منزلها في الرملة على خلفية صراعٍ بين العائلات.

هذه الحالات، بالإضافة إلى حوادث العنف الأخرى، خلقت صدى إعلاميًا زاد من الوعي بتصاعد العنف في المدن المختلطة، لكن دون إشارةٍ عامة كافية إلى العوامل الهيكلية التي أدّت إلى تصاعد هذه الظاهرة، وفي الوقت نفسه خلق إجرام جماعي للمجتمع العربي.

2.2.2. الخوفُ من التعرُّض لأنواع العنف، وهويّة المعتدي والاستعداد للمشاركة في محاربة العُنف.

رسم بياني 6: مواقف تجاه احتمال التضُّرر من العنف والجريمة، حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

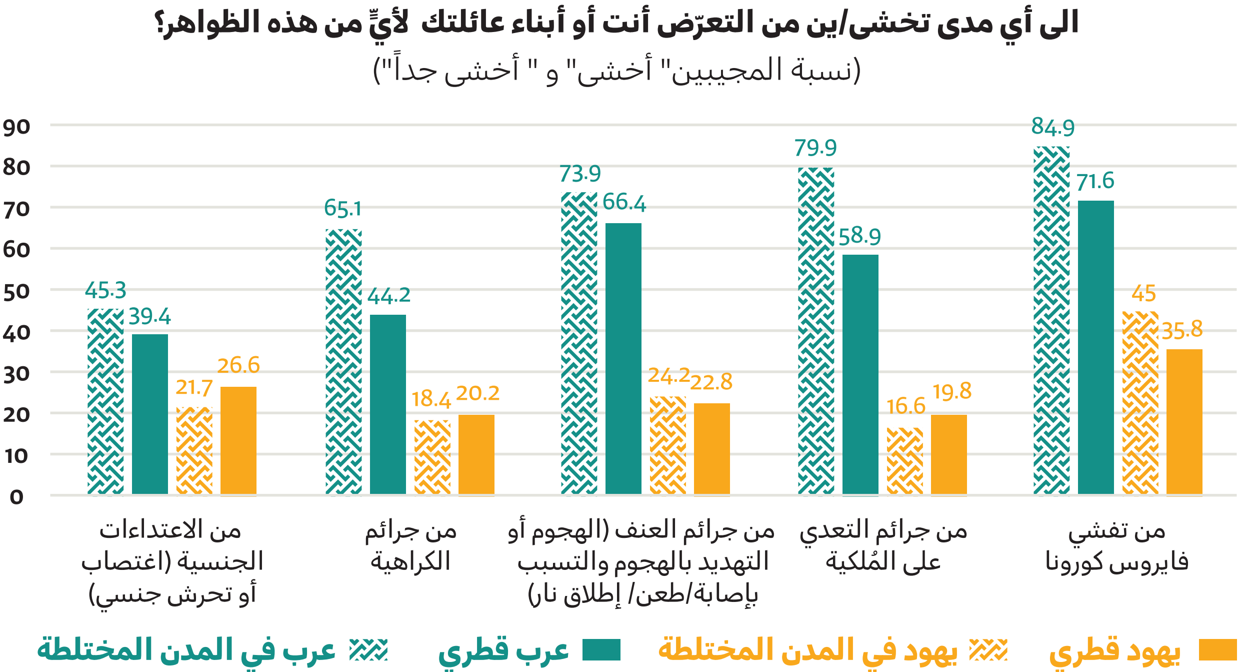

فَحَصَ هذا السؤال، إلى أيّ مدى يخشى المواطنون العرب واليهود، من سكان المدن المختلطة والدولة ككل، التعرّض للأذى بسبب عدد من ظواهر العنف. ونتجَ من المعطيات أنه وفي جميع الجرائم، فإنّ الخوف من التعرّض للأذى في المجتمع العربي في المدن المختلطة أكبر منه في المجتمع العربي بشكلٍ عام، وأكبر بكثيرٍ من الخوف من التعرض للأذى في المجتمع اليهودي.

ولتوضيح ذلك، فإنّ الفارق بين العرب في المدن المختلطة واليهود في هذه المدن من حيث نسبة الذين يخشون ويخشون جداً التعرض للأذى من جرائم التعدي على الملكية في عام 2020 بلغ 63.3 نقطة مئوية (79.9% بين المستطلعين في المجتمع العربي مقارنة بـ 16.6% في المجتمع اليهودي). وبما يخصُّ موضوع الخوف من التعرض للأذى جرّاء **جرائم العنف**، فإنّ الفجوة بين السكان كبيرة وتصل إلى ما يقارب من 50 نقطة مئوية (73.9% من المستطلعين في المجتمع العربي مقارنة بحوالي 24.2% من المستطلعين في المجتمع اليهودي). وكذلك فيما يتعلق بالخوف من التعرض للأذى من **جرائم الكراهية** بفارق 46.7 نقطة مئوية (يخشى 65.1% من السكان العرب ذلك مقارنة بـ 18.4% من السكان اليهود).

بالمقابل، فإنّ الفارق بين المجتمعات من حيث نسبة الخوف والخوف الشديد من التعرض **للاعتداء الجنسي** أقلّ بكثير مقارنةً بالظواهر الأخرى، ويصلُ إلى 23.6 نقطة مئوية (45.3% بين العرب المستطلعين في المدن المختلطة مقارنة بـ 21.7% بين المستطلعين اليهود في المدن المختلطة).

وفيما يتعلق بالخوف من التعرض للاعتداء الجنسي، يمكنُ ملاحظة وجود فروق بين الرجال والنساء، وكذلك في نسبة الرجال والنساء من المجتمعات المختلفة ومن حيث مكان الإقامة. يوضّح الشكل 6.1 النتائجَ فيما يتعلق بالاختلافات بين الجنسين.

يُظهِر هذا السؤال أنّ السكان العرب في المدن المختلطة ينظرونَ إلى ظاهرة العنف والجريمة على أنّها تهديدٌ ملموس ووشيك، والظاهرة الوحيدة التي يخشونها أكثر في عام 2020 هي انتشار فيروس كورونا (84.9% من السكان العرب في المدن المختلطة مقارنة بـ 45% من السكان اليهود).

رسم بياني 6.1: مواقف تجاه احتمال التضُّرر من جرائم جنسية، حسبَ المجتمع، والجندر ومكان السكن (مواطنون عرب ويهود).

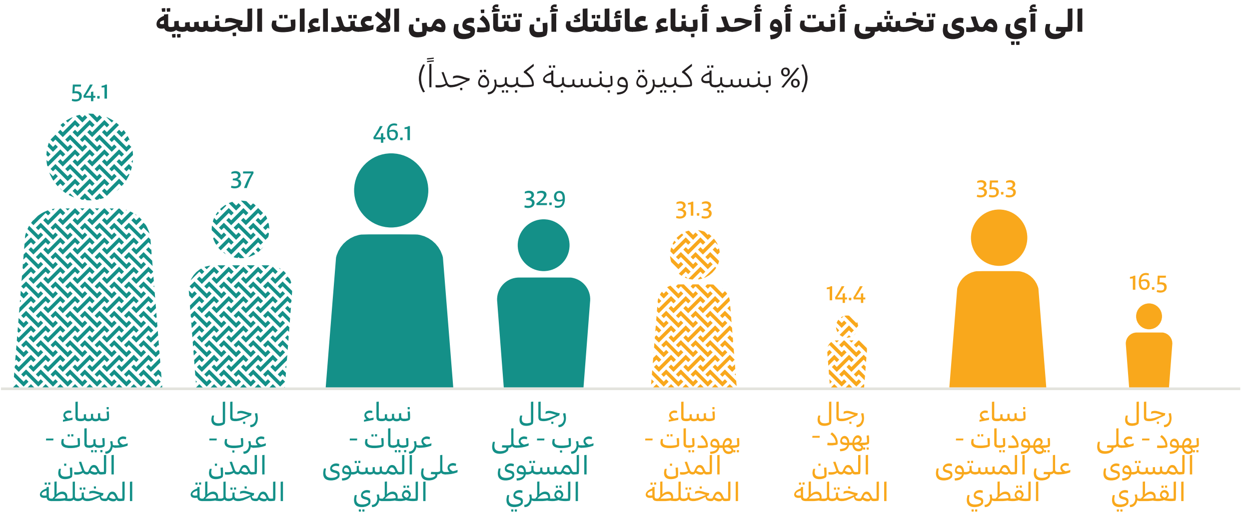

يمكنُ ملاحظة أنّ النساء في كلِّ فئة من السكان أكثر خوفًا من التعرّض للأذى بسبب الجرائم الجنسية مقارنةً بالرجال. يتزايد الخوف بشكلٍ خاص بين النساء العربيات اللواتي يعشن في المدن المختلطة (54.1% يخشينَ التعرض للأذى إلى حدٍ كبير أو كبير جدًا) وبين النساء العربيات في جميع أنحاء البلاد (46.1%). في حين أن الفروقات بين النساء اليهوديات في المدن المختلطة والنساء في البلدات اليهودية أقلّ بكثير (31.3% من النساء اليهوديات في المدن المختلطة يخشين التعرض للأذى بسبب الاعتداءات الجنسية، مقارنة بـ 35.3% في الدولة بأكملها). يخشى الرجال اليهود أنّ يتعرضوا للأذى بسبب الجرائم الجنسية بأدنى المعدلات (14.4% من سكان المدن المختلطة مقارنة بـ 16.5%على المستوى القطري).

رسم بياني7: مواقف تجاه تهديد ظاهرة العنف حسب نوع الحيّز ومنطقة السّكن (مواطنون عرب).

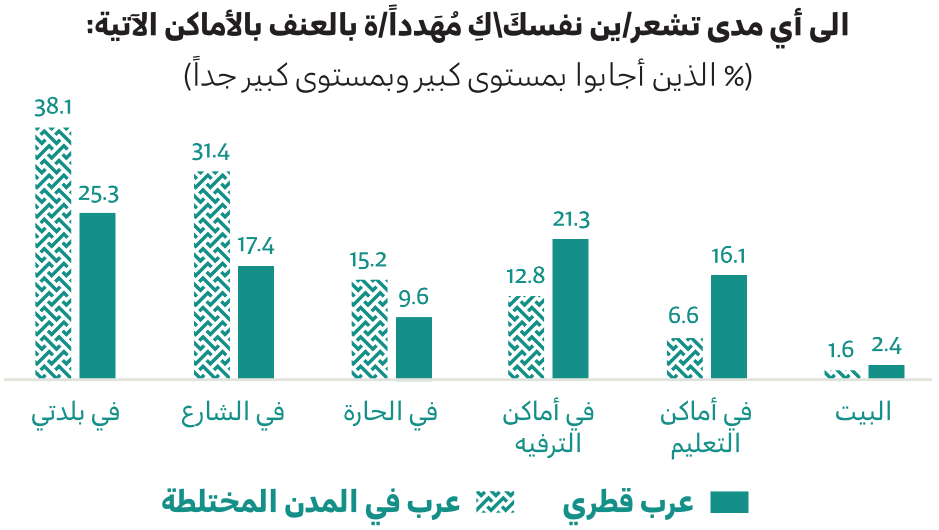

من حيث المناطق التي يشعر فيها المواطنون العرب بالتهديد بظواهر العنف، فإنّ النسبة الأكبر من السكان العرب في المدن المختلطة مهددة في **محل السكن والشارع** (38.1% و31.4% بالملائمة، يشعرون بالتهديد إلى حدٍ كبير أو كبير جداً في هذه الأماكن). في المجتمع العربي بشكلٍ عام، يشعر 25.3% من المواطنين بالتهديد في **محل الإقامة**، و17.4% يتعرّضون لخطر العنف في **الشارع**.

وفي **الأحياء السكنية** أيضًا، نسبة العرب في المدن المختلطة الذين يشعرون بالتهديد من ظاهرة العنف أعلى منها على المستوى القطري، حيث تبلغ 15.2% (مقارنة بـ 9.6%بين جميع المواطنين العرب).

ومع ذلك، فإن نسبة السكان العرب في المدن المختلطة الذين يشعرون بالتهديد في **أماكن الترفيه** و**أماكن الدراسة** وفي **المنزل** أقل مما هي عليه على الصعيد القطري. أماكن الترفيه التي يُنظر إليها على أنها تشكل تهديدًا أو تهديدًا شديدًا بين 21.3% من المواطنين العرب في الدولة، تشكل تهديدًا على 12.8% فقط من العرب في المدن المختلطة و6.6% فقط من سكان المدن المختلطة ينظرون إلى أماكن الدراسة كتهديد (مقارنة بـ 16.1% على الصعيد القُطري).

يمكن أن يعزى تفسير هذا الاختلاف بين العرب في المسح القُطري والمدن المختلطة إلى حقيقة أن العرب في المدن المختلطة يميلون إلى قضاء بعض الوقت في أماكن الترفيه وفي مراكز التسوق "اليهودية" الأكثر حمايةً والأقل تهديدًا من أماكن الترفيه في البلدات العربية. وفيما يتعلق بالمؤسسات التعليمية، يبدو أنّ بعض العرب يدرسونَ في مؤسسات تعليمية "يهودية" أو أن مدارس العرب ليست في قلب الأحياء العربية في المدينة المختلطة.

يُنظر إلى المنزل على أنه أكثر الأماكن أمانًا، حيث أشار 1.6% فقط من المستطلعين العرب في المدن المختلطة إلى أنهم يشعرون بالتهديد إلى حد كبير أو كبير جدًا في منازلهم.

توضح هذه النتائج أنه بالنسبة للسكان العرب في المدن المختلطة - الحيّز العام والحي والشارع والبلدة - يُنظر إليهم على أنهم تهديد بشكلٍ خاص، بينما يُنظر إلى الحيّز البيتي على أنه محميّ بشكلٍ خاص. يمكن الافتراض أن عمليات إطلاق النار والمعارك في المدن المختلطة تزيدُ من الخوف من التواجد في الحيّز العام، بينما يظّل المنزل هو الحيّز الوحيد الذي يوفّر الحماية.

رسم بياني 8: استعدادٌ للمشاركة في مكافحة العنف في البلدة حسب مدى الاستعداد ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

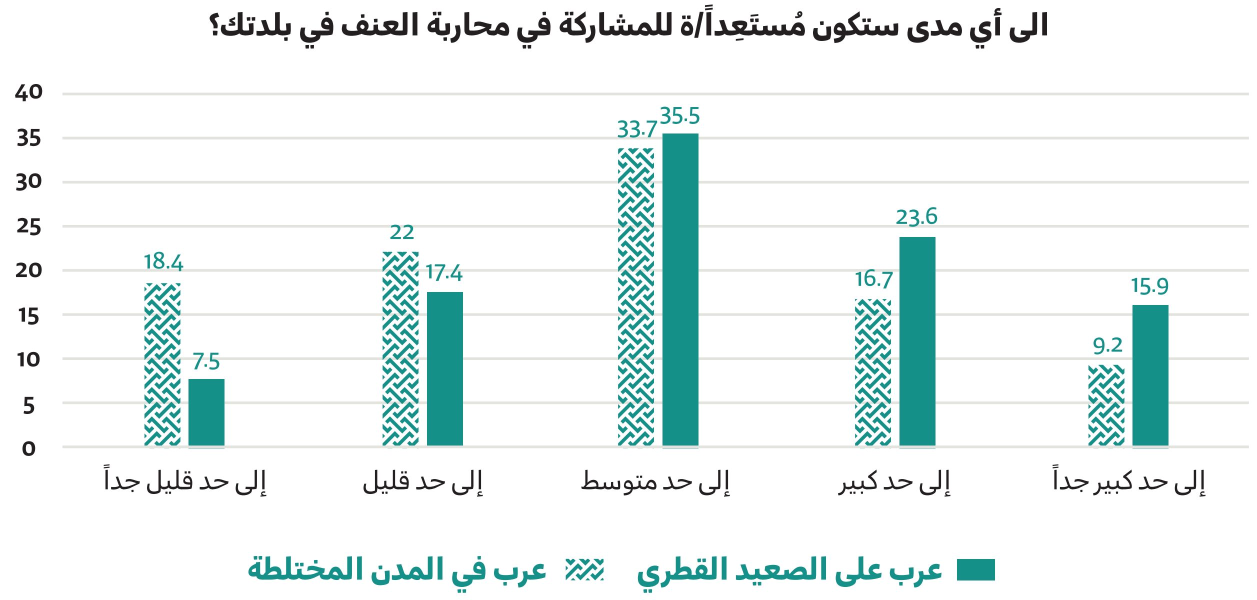

يُظهر الرسم البياني أنّ العرب في المدن المختلطة أقل استعدادًا للمشاركة في مكافحة العنف في مدنهم مقارنة بالعرب في جميع أنحاء البلاد.

أبدى 25.9% من المستطلعين في المدن المختلطة استعدادهم للمشاركة في مكافحة ظاهرة العنف إلى حدٍ كبير أو كبير جداً (مقارنة بـ 39.5% من المواطنين العرب في جميع أنحاء البلاد)، و33.7%- من المستطلعين مستعدون إلى حَد متوسط. (مقارنة بـ 35.5% بين المواطنون العرب في جميع أنحاء البلاد) و- 40.4% من المستطلعين مستعدون لذلك إلى حد قليل، أو حتى أقل من ذلك (مقارنة بـ 24.9% فقط في جميع أنحاء البلاد) وتشيرُ هذه النتائج إلى أنه على الرغم من الخوف الكبير من ظواهر العنف والجريمة بين العرب الذين يعيشونَ في المدن المختلطة، إلا أنّ معظمهم ليسوا على استعدادٍ للقيام للمشاركة في محاربتها.

يكمنُ تفسير محتملٌ لذلك، حول حقيقة أن السكان العرب في المدن المختلطة، الذين يعانون من فجواتٍ في جميع مجالات الحياة مقارنةً بالسكان اليهود في المدن، يعانونَ من تفكك "الاتفاقية المدنية"، وضعف الثقة في مؤسسات الدولة وتراجع الشعور بالانتماء. هذا، إلى جانب كونه جزءًا من مجتمع فرديّ أكثر من ذلك الذي يعيش في البلدات العربية، إلى جانب العيش بالقرب من المجتمع اليهودي، يؤدي إلى توقعات أعلى بين السكان العرب من شرطة إسرائيل لأداء دورها، والإدراك أنّ قوة المواطنين أنفسهم في مكافحة العنف والجريمة محدودة.

2.2.3 مواقف تجاه مؤسسات وهيئات تعالج العُنف في المجتمع العربيّ.

رسم بياني 9: درجة الرضا من نجاعة العلاج في تقليص ظاهرة العنف حسب نوع العوامل المعالجة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

لكلّ واحدة من هذه المؤسسات أشِرْ/أشِيري الى أي مدى أنت/تِ راضٍ/ية من فعاليّة العلاج للحد من ظاهرة العنف في إسرائيل
(نسبة المجيبين "راضٍ" و " راضٍ جداً")

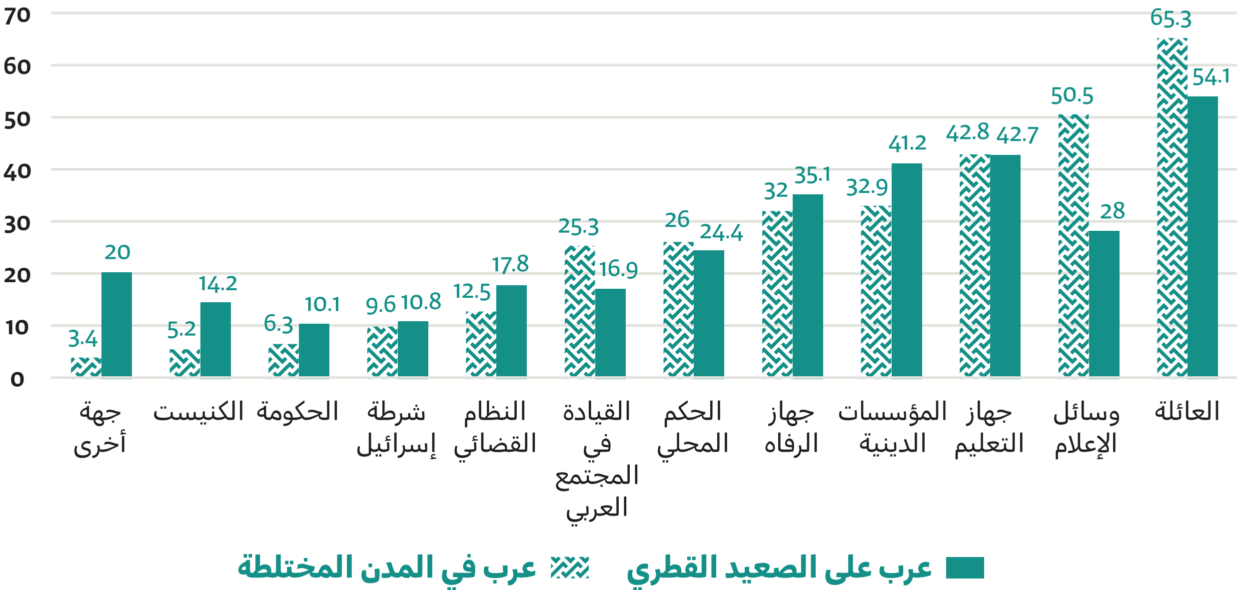

من خلال الرسم البياني، يمكن ملاحظة أنه اعتبارًا من عام 2020، كانت **الأسرة** من بين المؤسسات التي تحظى بأكبر قدرٍ من الرضا من المجتمع العربي في المدن المختلطة بسبب فاعليتها في الحد من العنف في إسرائيل (65.3% من المستطلعين راضون أو راضون جدًا عن تلك الفاعلية)، **وسائل الإعلام** (50.5%من المستطلعين) **ونظام التعليم** (42.8% من المستطلعين راضون أو راضون جداً عن فاعليته في الموضوع). حقيقة أنّ حوالي 65% من المستطلعين راضون عن رعاية الأسرة. الإقصاء المزدوج الذي يعاني منه المواطنون العرب في المدن المختلطة يجعلهم يعتمدون بشكلٍ أساسي على أفراد الأسرة. حقيقة أن 65% من المستطلعين يثقونَ في الأسرة من المفترض أن تبقيَ النوم بعيدًا عن أعيننا لأنّ بعض العائلات تتّخذ طرقًا بالغة الخطورة عندما يتعلق الأمر "بالتعامل" مع حوادث العنف والاستجابة لها.

قيادة المجتمع العربي والحكم المحلي ونظام الرفاه والمؤسسات الدينية يحظون بالرضا بين 25% 33%- من العرب في المدن المختلطة، بينما رضا سكان المدن المختلطة عن القيادة العربية أعلى بكثير من رضا العرب على الصعيد القُطري (25.3% مقابل 16.9%) إلا أنّ الرضا عن المؤسسات الدينية في الواقع أقلّ في المدن المختلطة (32.9% في المدن المختلطة مقابل 41.9٪ على الصعيد القُطري).

يمكن تفسير الرضا عن القيادة العربية، من خلال التمثيل المرتفع نسبيًا للسكان العرب في المدن المختلطة في السياسة القُطرية، مع العديد من أعضاء الكنيست العرب الذين هم سكان هذه المدن. وعلى المستوى المحلي أيضًا، شارك أعضاء وعضوات المجالس المحلية العرب في الدورة الحالية لأول مرة في تحالفات في جميع المدن المختلطة، مما يزيد من شعور السكان العرب بأنهم مُمَثلون سياسيًا. وتجدر الإشارة إلى أنه في تل أبيب - يافا، انسحبَ أعضاء المجلس المحلي العرب من الائتلاف في منتصف عام 2020 على خلفية قرار البلدية إقامَة نُزُل للمشردين على أرض مقبرةٍ إسلامية.

نسبة السكان العرب في المدن المختلطة الذين يشعرون بالرضا منخفضة بشكلٍ خاص بالنسبة لمؤسسات الدولة التي تشمل **الكنيست والحكومة وشرطة إسرائيل وجهاز القضاء** (بين 5.2% و12.5% من العرب في المدن المختلطة). وهكذا، يعكس سكان المدن المختلطة أيضًا الاتجاه السائد في المجتمع العربي ككل، ولكن أكثر من ذلك.

بالإضافة إلى ذلك، بادرت لجنة المتابعة للسكان العرب في العام الماضي لتمثيلٍ أكثر فاعلية لأعضاء الحكم المحلي العربي في المدن المختلطة كأعضاء في لجنة المراقبة ولجنة الرؤساء المحليين العرب. ومع ذلك، من المهم أن نتذكر أنّ حوالي ربع السكان العرب فقط في المدن المختلطة راضونَ عن القيادة العربية، ويشير هذا المُعطى إلى ضرورة زيادة اهتمام القيادة العربية تجاه السكان العرب في المدن المختلطة والقضايا التي تقلقهم في الحياة اليومية.

يكمن تفسير النتائج في حقيقة أنّ التشريع وسياسة الحكومة لا تولي أيّ اهتمام للسكان العرب في المدن المختلطة. البرامج التي أعِدَّت لتعزيز التنمية الاقتصادية في المجتمع العربي (مثل الخطة الخمسية 922) تركّز فقط على البلدات العربية وتتجاهل المواطنين العرب الذين يعيشون في المدن المختلطة، على الرغم من أنّ هؤلاء يشكلون حوالي 10% من كلّ المجتمع العربي. بالإضافة إلى ذلك، يعاني السكانُ العرب في المدن المختلطة من الفجوات والدونية مقارنةً بالمجتمع اليهودي في جميع مجالات الحياة، فضلاً عن مسألة الأمن الشخصي.

فيما يتعلق بشرطة إسرائيل، فهي عاملُ الثقة لسيادة القانون والنظام في البلاد. في ضوء تصاعد ظواهر العنف والجريمة في المجتمع العربي، فإن انخفاض الرضا عن أداء الشرطة أمرٌ مفهوم.

لذلك، فإنّ زيادة رضا المواطنين العرب في المدن المختلطة عن مؤسسات الدولة يعتمدُ أولاً وقبل كلّ شيء على تقديم تعريف رسميٍّ للمدن المختلطة وعلى استثمار الموارد والاستجابات المصمّمة خصيصًا للمجتمع العربي، وكذلك فيما يتعلق بالحدّ من ظواهر العنف والجريمة. عندما يحظى السكانُ العرب في المدن المختلطة بالمساواة في مجالات الحياة من جانب مؤسسات الدولة - سيزداد الرضا.

رسم بياني 10: درجة الرضا من نجاعة العلاج في تقليص انتشار وباء الكورونا حسب المؤسسة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

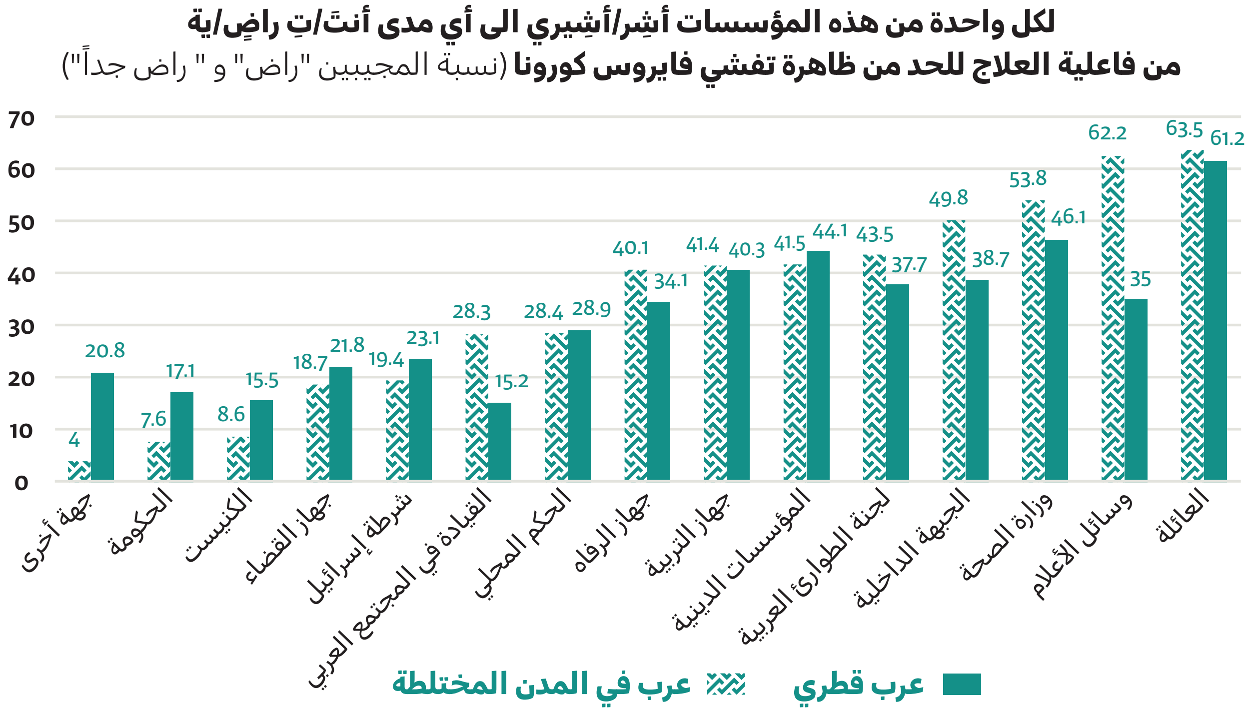

في ظل تأثير انتشار فيروس كورونا على شعور الأمن الشخصي للمواطنين العرب، فحص هذا السؤال مدى رضا المواطنين العرب، سواء في المدن المختلطة أو في جميع أنحاء الدولة، من المؤسسات المختلفة، فيما يتعلق بفاعلية تدخلاتها للحدّ من تفشي فايروس كورونا.

نسبة الراضين عن **الأسرة** بشأن هذه المسألة من السكان العرب في المدن المختلطة 63.5%، أي أكثر بقليل من المعدل القطري. كما تتمتع **وسائل الإعلام** بنسبةٍ عالية من الرضا في المدن المختلطة (62.2% مقابل 35% على المستوى القطري) وكذلك وزارة الصحة (53.8٪ رضا في المدن المختلطة مقابل 46.1٪ في عموم المجتمع العربي).

التفسير المحتمل للرضا الكبير عن وسائل الإعلام ووزارة الصحة هو حقيقة أنّ العرب في المدن المختلطة أكثر تعرضاً سواءً لوسائل الإعلام العبرية والعربية أكثرَ من المواطنين العرب في البلدات العربية. في حالة الأزمات الطارئة كما تجلّى الأمر في جائحة كورونا، فإنّ استهلاك المعلومات من مجموعةٍ متنوعة من وسائل الاتصال يساعدُ على فهم الوضع من جوانبه المختلفة واتخاذ قرارات مستنيرة يمكن أن تُحدِث فرقًا بين الحياة والموت. تلعبُ وسائل الإعلام دورًا مهمًا للغاية في هذا السياق، ويبدو أن سكان المدن المختلطة يُقدِّرون أنّهم حققوا ذلك بشكلٍ جيد.

في حين أنّ 28.3% من العرب في المدن المختلطة راضون عن علاج **القيادة في المجتمع العربي** للحدّ من تفشي الوباء، أي ضعف نسبة الرضا من المجتمع العربي عامةً (15.2%)، فإن نسبة الرضا عن **الحكم المحلي** في المدن المختلطة تبلغ 28.4% من المستطلعين، مثل المواطنين العرب عامةً.

تحظى **الحكومة والكنيست والقضاء والشرطة** برضا منخفض بين العرب في المدن المختلطة، مع أقلّ من 20% راضون عن أداء تلك الجهات.

عَرَضَ تقرير "إسرائيل حُرة" الذي نُشر في أخبار القناة 12 تحليلاً عن غرامات كورونا في قسم من المدن[11]، وحسب التقرير فقد تمّ إعطاء 65.1% من الغرامات في المدن المختلطة عام 2020، مقارنةً بنحو ثلث الغرامات التي تم ّتوزيعها في بلدات عربية و2.3% من الغرامات في المدن المتدينة، الحريديم، (المرجع نفسه). ويشير التقرير إلى وجود فجوةٍ بين المستوى المرتفع للإصابة في المدن المتدينة، الحريديم، وانخفاض نسبة الغرامات التي مُنِحَت في هذه المدن، مقارنة بالبلدات العربية والمدن المختلطة التي تشهد تمثيلاً مفرطًا في غرامات مخالفة أنظمة كورونا.

رسم بياني 11: استعدادٌ إلى عوامل علاجية بسب التضرّر من العنف أو من التهديد حسب نوع العوامل ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

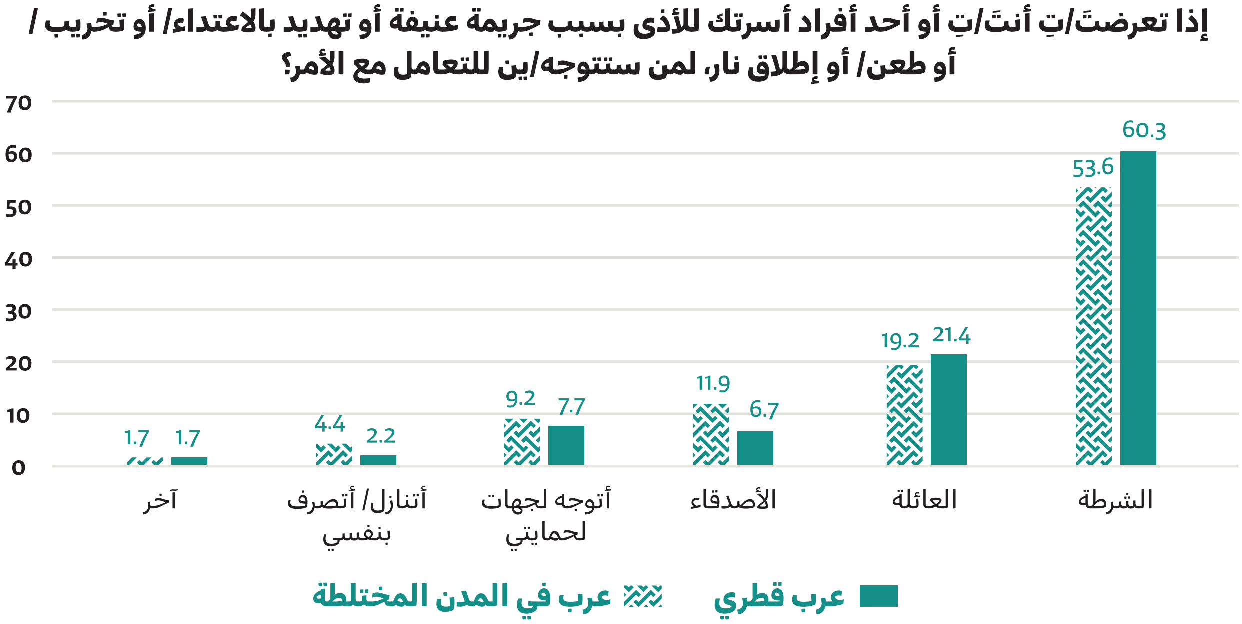

تُظهِر البيانات أنه على الرغم من تدنّي الثقة في الشرطة بين السكان العرب في المدن المختلطة، فإنّ الشرطة هي الجهة الرئيسية التي سيلجأون إليها للتعامل مع حادثة عنف وتهديد بالاعتداء. 53.6%من المستطلعين في المدن المختلطة سيتوجهون إلى الشرطة في حال تعرضهم للأذى أو في حال تعرض أيٍّ من أفراد أسرتهم للأذى (مقارنة بـ 60.3% من إجمالي المجتمع العربي).

الجهة الثانية التي سيتوجهون إليها هي الأسرة (19.2% على غرار المعدل الوطني) ومن ثم الأصدقاء (11.9% مقارنةً بـ 67% في المجتمع العربي ككلّ).

أفاد 9.2% من المستطلعين في المدن المختلطة بأنّهم سيتوجهون للجهات التي تحميهم (مقارنة بـ 7.7% في كافة البلاد) وأجاب 4.4% بأنّهم سيتصرّفون بأنفسهم.

هذا يعني أنه في حين أن أكثر من 50% بقليل سيتوجهون إلى الشرطة في حال تعرضهم للأذى بسبب العنف أو تعرضهم للتهديدات، فإنّ ما يقارب الـ 50% سيتوجهون إلى جهات أخرى، وأولها الأسرة. معنى هذا المُعطى أنه في كثير من الحالات سيتصرّف السكان العرب بطرقٍ لا تدخل في إطار القانون لضمان سلامتهم الشخصية عندما يعانون من تهديدٍ ملموس.

11. החדשות 12, ינואר 2020, "אכיפה בררנית: יותר תחלואה בערים חרדיות - יותר קנסות ביישובים ערבים", https://www.mako.co.il/news-lifestyle/2021_q1/Article-7f89c58107c1771026.htm?Partner=interlink

2.2.4 مواقف تجاه الشرطة

رسم بياني 12: مواقف بالنسبة لجودة العلاج من قبل الشرطة حسبَ المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

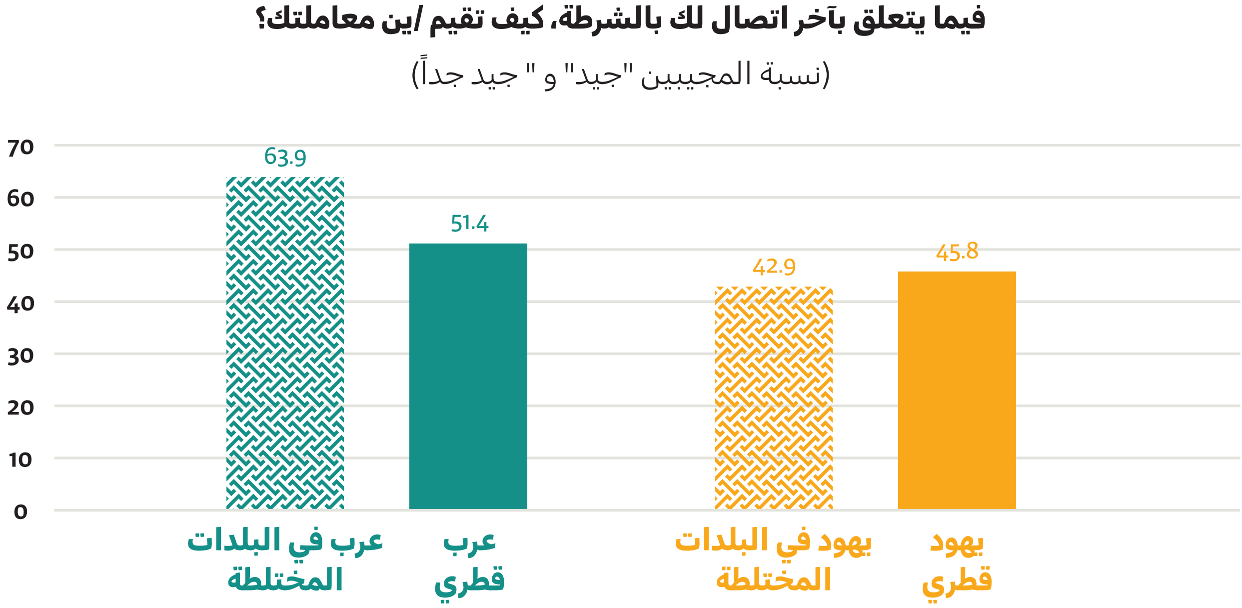

فحَصَ هذا السؤال كيف يرى المواطنون الذين توجهوا للشرطة جودةَ معاملة الشرطة لهم. 63.9% من السكان العرب في المدن المختلطة يقيّمون معاملتهم على أنها "جيدة" أو "جيدة جدًا"، وهي أكثر من نسبة الرضا بين جميع المواطنين العرب في الدولة (51.4%) وأكثر من المواطنين اليهود سواءً من سكان المدن المختلطة (42.9%) وفي البلاد بشكلٍ عام (45.8%).

التفسير الرئيس لهذه النتيجة هو أنّ هناك تواجدًا كبيرًا للشرطة في المدن المختلطة، سواء في الأحياء اليهودية أو في الأحياء العربية. على عكس البلدات العربية، حيث لم تعمل مراكز الشرطة منذ عقود. بينما وجود مراكز الشرطة في المدن المختلطة قديمٌ وانتشار عناصرها في المنطقة ملحوظ.

عندما يصل العرب في المدن المختلطة إلى وضعٍ يحتاجون فيه الاتصال مع الشرطة، فإنّهم يتلقون معاملة جيدة ومرضِية، حتى لو كانوا لا يستعجلون الاتصال بالشرطة.

على عكس مراكز الشرطة في البلدات العربية التي تقدّم الخدمة فقط للسكان العرب، يتم تقديم الخدمة في المدن المختلطة للعرب واليهود على حدٍّ سواء. يبدو أن الشرطة تبنّت نهجاً موحّداً لكلا المجموعتين. وأما بالنسبة للاختلافات بين إجابات العرب واليهود، فيبدو أن لدى اليهود توقعات أعلى فيما يتعلق بسلوك الشرطة تجاههم والذي "اضطرب" خلال فترة كورونا.

رسم بياني 13: مواقف بالنسبة لتصرّف الشرطة حسب مجال النشاط، والمجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

كيف تقيّم\ين عمل الشرطة في مجتمعك في كلّ واحد من المجالات الاتية:

(نسبة المجيبين "جيد" و"جيد جداً")

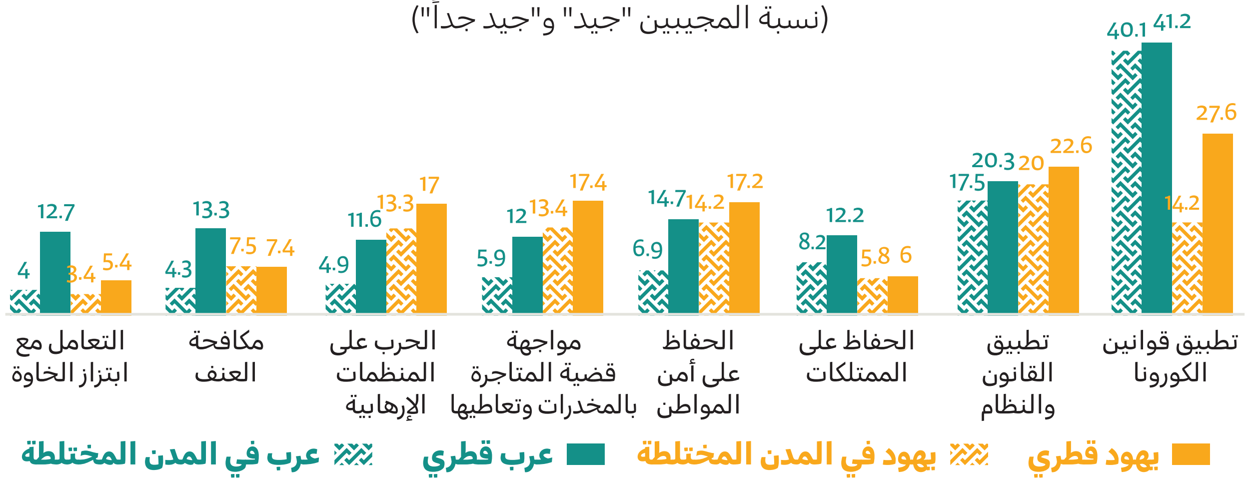

تشير النتائج إلى أنه في معظم مجالات النشاط، صَنّفَ المستطلعون العرب في المدن المختلطة أداءَ الشرطة على أنه أقلّ جودة مقارنة باليهود في تلك المدن، وكذلك مقارنة باليهود والعرب في جميع أنحاء البلاد.

وهكذا، فإنّ 4% -8.2% فقط من العرب في المدن المختلطة قيّموا أداء الشرطة على أنه جيد أو جيد جدًا في مجالات التعامل مع **ابتزاز الخاوة، والحرب على العنف، والحرب على المنظمات الإجرامية، والتعامل مع الإتجار وتعاطي المخدرات، حماية أمن المواطن وحماية الممتلكات**. في معظم هذه المجالات، بخلاف التعامل مع الابتزاز والحفاظ على الممتلكات، كانت نسبة السكان العرب في المدن المختلطة الذين قيّموا أداء الشرطة على أنه جيد هي الأدنى، مقارنةً بالسكان اليهود والمواطنين اليهود والعرب على المستوى القطري.

من المهم أن نشير إلى أن السكان اليهود في المدن المختلطة يقيّمون أيضًا أداء الشرطة، فيما يتعلق بجميع المجالات تقريبًا، على أنها أقلّ جودة مقارنة بالمواطنين اليهود على المستوى القُطري.

إحدى المجالات التي يُنظر فيها إلى أداء الشرطة على أنه أفضل من قبل سكان المدن المختلطة هي **تطبيق القانون والنظام**، حيث أجاب 17.5% من السكان العرب و- 20% من السكان اليهود بأن أداء الشرطة جيد أو جيد جدًا في هذه المجالات.

فيما يتعلق بعمل الشرطة بكل ما يَخُص **تطبيق قوانين كورونا**، هناك فجوة كبيرة في تقييم الأداء بين السكان العرب واليهود في المدن المختلطة، حيث يقيّم 40.1% من السكان العرب أداءها على أنه جيد أو جيد جدًا (مُعطى مماثل للمواطنين العرب بكل البلاد)، مقابل 14.2% فقط من السكان اليهود (مقارنة بـ 27.6% من جميع المواطنين اليهود).

يبدو إذاً، أن عمليات تطبيق القانون الصعبة والإغلاق اللذيْن كانا من نصيب السكان العرب في المدن المختلطة قد فُسرت على أنها أداء جيد للشرطة، باعتبارها الجهة التي تطبّق إجراءات مكافحة كورونا. في المجالات الأخرى التي تؤثّر بشكل حاسمٍ على الشعور بالأمن الشخصي، يرى السكان العرب واليهود في المدن المختلطة أنّ أداء الشرطة أقلّ جودة مقارنة بالمواطنين الآخرين في الدولة. تشير النتائج إلى أنه في حين يعاني سكان المدن المختلطة من انعدام الأمن الشخصي وهم قلقون من ظاهرة العنف والجريمة في بلداتهم، لا يُنظر إلى الشرطة على أنها تعمل بشكل كافٍ لتغيير واقع حياتهم.

رسم بياني 14: استعداد تقديم شكوى في الشرطة كضحيّة حسب نوع الضرر ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

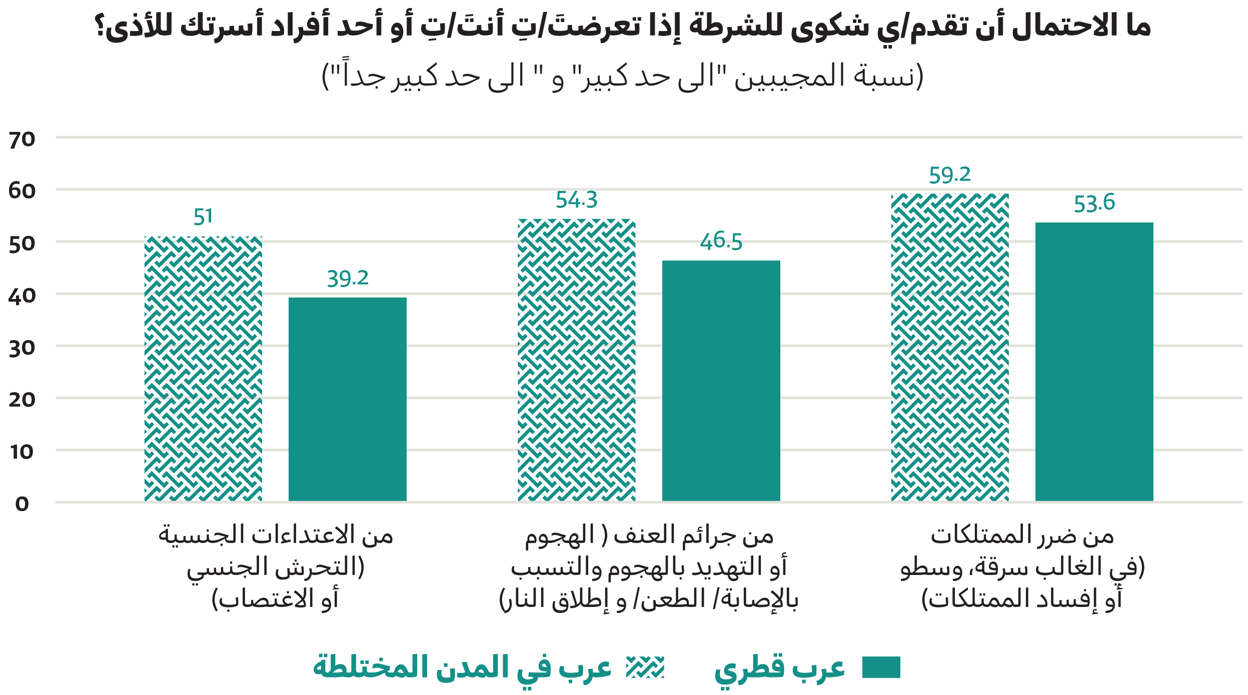

تشيرُ المعطيات إلى أنه في عام 2020، كانت الفرصة للمواطن العربي المقيم في مدينة مختلطة تقديم شكوى للشرطة في حالة تعرضه للأذى في أيّ من السيناريوهات التي ذكرناها سابقاً أعلى مقارنةً بمواطنٍ عربي آخر. السيناريو الذي يرجح فيه أن يُقدِّم المواطن العربي شكوى إلى الشرطة هو **تضرر المُستطلع أو أحد أبناء أسرته من جرائم التعدي على الممتلكات** (59.2% في مدينة مختلطة مقابل 53.6٪ على المستوى القطري).

54.3% من السكان العرب أجابوا بأنهم سيتقدمون بشكوى للشرطة إذا ما تعرّضوا للأذى بسبب **جريمة عنف** (مقارنة بـ 46.5%على المستوى القطري). من ناحية أخرى، فإنّ السيناريو الذي يقلّل احتمال أن يتقدم فيه المواطن العربي في مدينة مختلطة إلى الشرطة هو **الاعتداء الجنسي**، وهي **إصابة لا تزال تعتبر "من المحرّمات الاجتماعية" بين عدد كبير من المواطنات والمواطنين العرب** — أفاد 51% من المستطلعين بوجود فرصةٍ عالية إلى عالية جداً لتقديم شكوى للشرطة لهذه المخالفة مقارنة بـ 39.2% من المواطنين العرب.

يوضّح الرسم البياني رقم 14.1 نتائج التقسيم للاستعداد لتقديم شكوى إلى الشرطة في حالة تعرض الضحايا للاعتداء الجنسي حسب الجنس.

رسم بياني 14.1: استعداد تقديم شكوى في الشرطة في حالة التعرّض لجريمةٍ جنسيّة حسب المجتمع والجندر ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

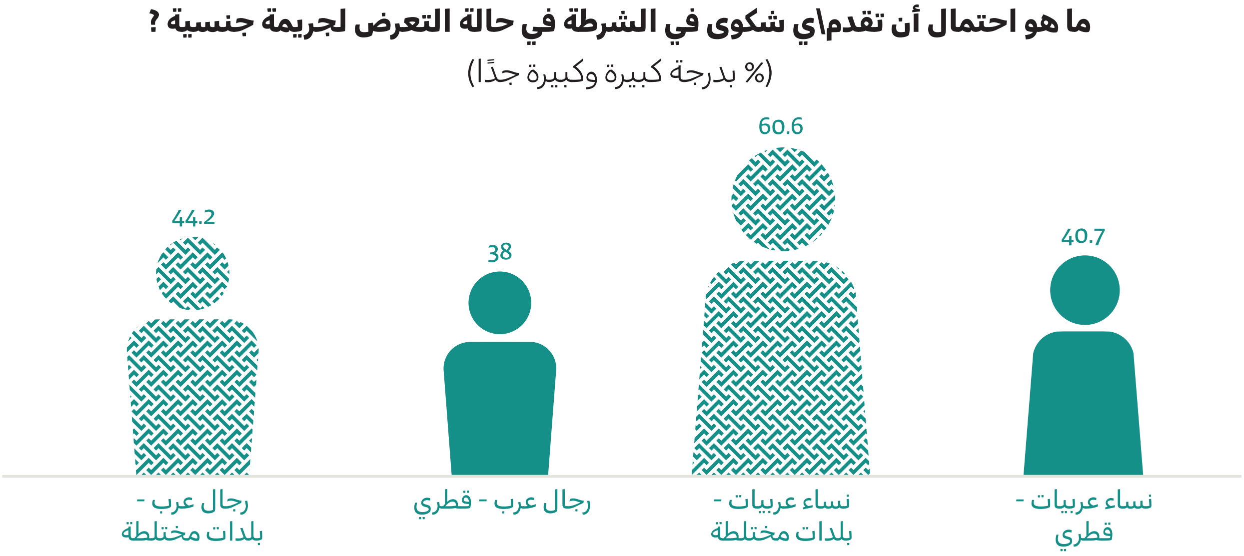

يمكن ملاحظة أن السكان العرب في المدن المختلطة، رجالاً ونساءً، هم أكثر ميلاً للشكوى للشرطة بسبب تعرّضهم لجرائم جنسية، مقارنة بالمستطلعين على المستوى القطري. بينما في الاستطلاع على مستوى الدولة، أشار 38% من الرجال العرب و40.7% من النساء العربيات إلى أنهم سيقدمون شكوى إلى الشرطة في مثل هذه الحالة، وبلغت نسبةُ المستطلعين الذين سيفعلونَ ذلك من بين سكان المدن المختلطة 44.2% و60.6% على التوالي.

للتلخيص، يبدو أن تواجد الشرطة في المدن المختلطة، وهو أكثر أهمية مقارنةً بالبلدات العربية، وأيضاً توقعات السكان العرب في المدن المختلطة من الشرطة نتيجةً لعمليات التحضُر والأسرلة، تساهم في استعداد السكان للتوجه للشرطة في حال تعرضهم أو تعرّض أحد أفراد أسرتهم للأذى.

رسم بياني 15: استعدادٌ لتقديم شهادةٍ في الشرطة على جريمة لم تكن موجهّة ضدَّك، حسب نوع الجريمة ومنطقة السكن (مواطنون عرب).

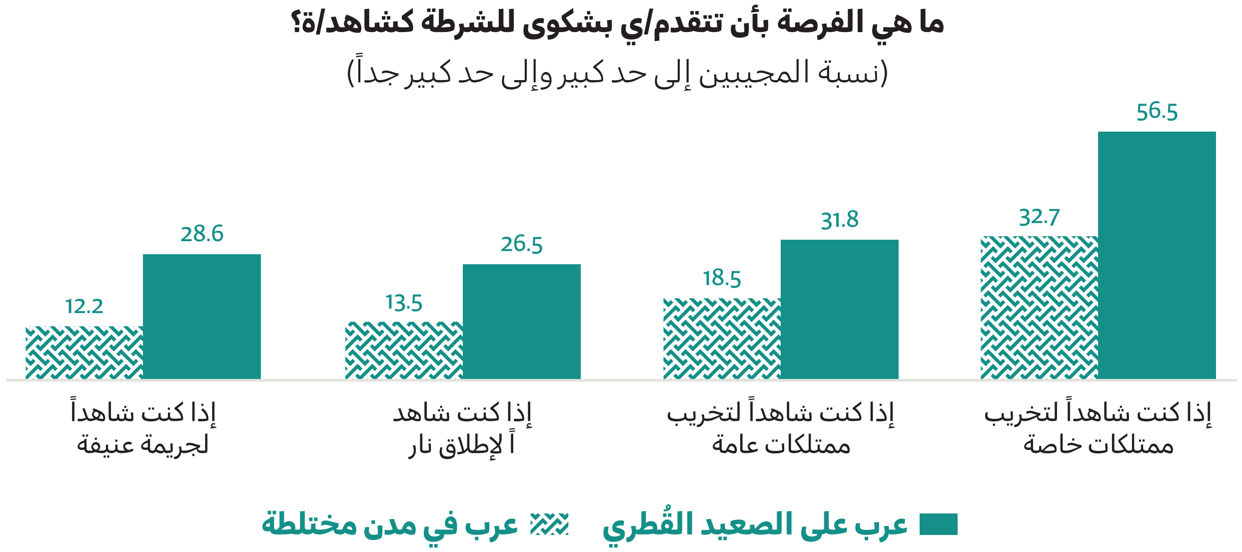

على عكس الرغبة في تقديم شكوى إلى الشرطة **كضحيةٍ** لجريمة، يُبدي السكان العرب في المدن المختلطة استعدادًا أقلّ ليكونوا **شهوداً** على جرائم مختلفة، مقارنةً بالمجتمع العربي في البلاد بشكلٍ عام. وهكذا، أجاب 32.7% من العرب في المدن المختلطة بأنهم سيميلونَ إلى الشهادة أمام الشرطة إلى حدٍ كبير أو كبير جدًا إذا شهدوا أضرارًا **بالممتلكات الخاصة** (مقارنة بـ 56.5% من المواطنين العرب بشكل عام). و18.5%سيكونونَ كذلك على استعدادٍ للإدلاء بشهادة في حالة **الإضرار بالممتلكات العامة** (مقارنة بـ 31.8% من إجمالي المواطنين العرب).

إذا كان هناك شهودٌ على جرائم أكثر خطورة مثل **إطلاق النار والجرائم العنيفة**، فإنّ الاستعداد للشهادة في الشرطة سيكون أقل. فقط 13.5% من العرب في المدن المختلطة أجابوا بأنّهم سيميلونَ إلى الشهادة للشرطة إلى حدٍّ كبير أو كبير جدًا إذا شاهدوا إطلاق النار (مقارنة بـ 26.5% على المستوى القطري)، و- 12.2% سيكونون على استعداد للإدلاء بشهادتهم في حالة جرائم العنف (مقارنة بـ 28.6% بين المجتمع العربي في البلاد على الإطلاق).

في ضوء النتائج، يبدو أن المشتكي المحتمل يحسبُ خطواته بعناية. يُنظر إلى الشخص الذي يلحق الضرر بالممتلكات على أنّه أقل خطورةً من الشخص المسلح الذي يطلقُ النار من سلاحٍ ناري أو من شخص ارتكبَ جريمة عنيفة. لذلك، من المرجّح أن يشهد الناس عندما يرونَ أن الجاني أقل عنفًا وخطورة.

ومع ذلك، فيما يتعلق بجميع الجرائم، فإنّ سكان المدن المختلطة أقلُّ استعدادًا للشهادة مقارنةً بجميع المواطنين العرب في البلاد. ويمكن تفسير ذلك من خلال حقيقة أن نسبة الجريمة المنظّمة في المدن المختلطة في جميع حوادث العنف والإجرام أكبر بكثير منها في البلدات العربية، ولذلك يخشى المواطنون من الشهادة ضدَّ المجرمين المنتمين إلى هذه التنظيمات.

ونظراً لازدياد حوادث الجرائم في المدن المختلطة في السنوات الأخيرة، فإنّ هذه النتيجة مقلقة لأنها تدلُّ على قلة استعداد المواطنين للشهادة ضدّ المجرمين، وبدون تعاون المواطنين ستواجهُ الشرطة صعوبةً في جمع الأدلة وحلّ الجرائم.

لذلك، **يجب على الشرطة الإسرائيلية إيجاد طرقٍ لحماية الشهود في المجتمع العربي بطريقة تُعزّز عمل الشرطة دون تعريض الشهود للخطر، وتسمح بمقاضاة المجرمين.**

رسم بياني 16: مدى الثقة في شرطة إسرائيل حسب المجتمع ومنطقة السكن (مواطنون عرب ويهود).

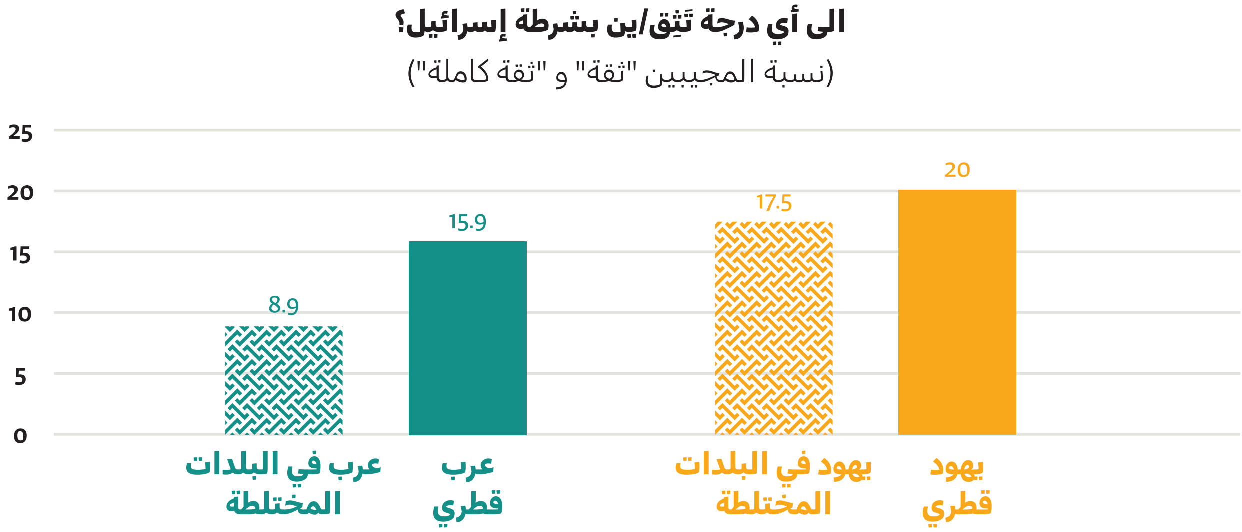

وفقًا لهذا الرسم البياني، كانت نسبة ثقةِ جميع السكان في شرطة إسرائيل منخفضةً جدًا في عام 2020، وخاصة بين العرب في المدن المختلطة. تجدُر الإشارة إلى أن المسح أجريَ في عامٍ غير تقليدي بسبب كورونا، لذلك يمكن الافتراض أنّ انعدام الثقة في الشرطة ازدادَ بسبب الإغلاقات والاعتقالات والغرامات، والتعسّف في تطبيق القانون.

رسم بياني 16.1: مدى الثقة في شرطة إسرائيل حسب المدينة المختلطة (مواطنون عرب).

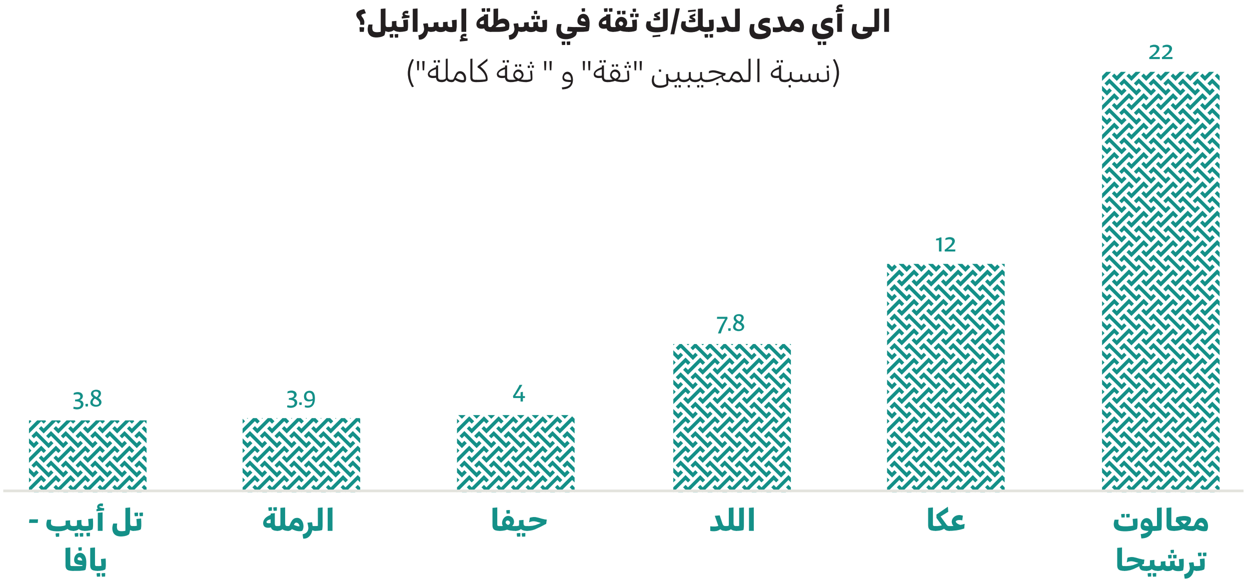

كان مستوى ثقة السكان العرب في جميع المدن المختلطة في الشرطة منخفضًا في عام 2020، ومع ذلك هناك تباينٌ بين المدن المختلفة. في مدينة ترشيحا، أجاب 22% من السكان العرب بأنّ لديهم ثقة أو ثقة كاملة في الشرطة، بينما في مدينة الرملة 3.9% فقط من السكان العرب يثقونَ بالشرطة الإسرائيلية.

جزء 3: توصيات

فيما يلي توصياتُنا لتحسينِ الأمن الشخصي في البلدات المختلطة:

- يجبُ على القيادة القُطريّة والمحليّة على حدٍّ سواء، أن تعمل لعلاج العنف والجريمة في المدن المختلطة مع الإدراك أنّ الأمن الشخصي هو قضيةٌ مدنية ولا ينبغي تحويلها إلى قضية قومية دينية، حيث أن معالجة القضية باعتبارها قضية وطنية يؤدي إلى الانقسامات بين السكان.

علاوةً على ذلك، تقع على قيادة البلديات المختلطة مسؤولية جعل الأمن الشخصي في المدينة قضية مشتركة بين اليهود والعرب، ويشترك جميع السكان في ترويجها.

- تعريفٌ مؤسساتيٌّ للمدن المختلطة في إسرائيل، مما سيمكّن من تنظيم السياسات المتعلقة بتخصيص الميزانيات والمساواة في الخدمات بين جميع سكان المدن المختلطة، عربًا ويهودًا على حدٍ سواء. وعندما يحظى السكان العرب في المدن المختلطة بالمساواة في مجالات الحياة من جانب مؤسسات الدولة سيزداد الرضا والثقة بها.

- يجب أن تأخذ خطط التنمية الاقتصادية الحكومية للمجتمع العربي في الحسبان السكان العرب في المدن المختلطة وليس البلدات العربية فقط. إدراك أن المواطنين العرب الذين يعيشون في هذه المدن يعانونَ من نفس المِحَن التي يعاني منها المجتمع العربي بأسره، يستلزم حلّ هذه المِحَن، دون "تخطي" السكان القاطنين في المدن المختلطة.

- ينبغي على السلطات المحلية خلقُ مجموعةٍ من برامج التوظيف والتعليم غير الرسميّ لتقليل عدد الشباب العاطلين عن العمل في المدن المختلطة. بالإضافة إلى ذلك، ينبغي تعزيز البرامج لمعالجة الشباب غير المؤطرين في عالم الجريمة والذين بدأوا حديثا بالولوج إلى عالمها. يجب أن تضمن الوزارات الحكومية وجودَ مثل هذه البرامج في جميع المدن المختلطة.

- في ظلّ أزمة السكن بين المواطنين العرب القاطنين في المدن التاريخية المختلطة (عكا، حيفا، اللد، الرملة، تل أبيب- يافا) والتي تزيد من أزمة المجتمع العربي، يجب إيجاد حلول لتنظيم ملكية المقيمين العرب في الإسكان العام للشقق. في الوقت نفسه، يجب الترويج للمشاريع السكنية المخصصة للمجتمع العربي في المدن المختلطة، ويجبُ تنظيم الأحياء العربية في المدن المختلطة من وجهة نظرٍ تخطيطية، بما في ذلك البناء غير القانوني، وهو نتاج نقص خيار السكن الملائم.

فيما يتعلق بأجهزة إنفاذ القانون والعمل الشُرطيّ على وجه التحديد، إليكم توصياتَنا:

- ينبغي تكثيفُ الجهود لضبط الأسلحة النارية في المدن المختلطة، من خلال حملاتٍ استباقية وأيضاً من خلال حملات تسليم الأسلحة مقابل عدم توجيه تهم، بحيث يتم تكييف الإجراءات مع ظروف كلّ مدينة على حدة.
- يجب وضع دليلٍ لعدد قوات الشرطة ومعاييرها في المدن المختلطة حسب مستوى الجريمة في المدينة ووفقًا لمعايير اجتماعية مختلفة، وليس فقط وفقًا لعدد السكان في المدينة كما هو موجود اليوم.
- تخصيص ميزانيةٍ لوسائل تكنولوجية بهدفِ تحديد الأماكن وفك ألغاز الجرائم في جميع المدن المختلطة - نظام تصوير في جميع أنحاء المدينة وميزانية لصيانة الكاميرات حتى في حالات التخريب المتعمد أو حاجة تغييرها مع مرور الوقت.
- إتاحة خدمات الرعاية ومراكز الوقاية من العنف الأسري للنساء العربيات في المدن المختلطة، سواء من خلال العاملات الاجتماعيات العربيات أو من خلال تكييف الخدمات مع الثقافة العربية والحواجز التي تواجهُ النساء المعنَّفات.
- يجب أن تجد الشرطة الإسرائيلية سبلًا لحماية الشهود في المجتمع العربي بطريقة تعزّز العمل الشرطي دون تعريض الشهود للخطر، وتسمح بمقاضاة المجرمين.

قائمة المراجع

בריק, 2016. **הערבים בערים המעורבות היבטים פוליטיים השוואתיים.** אוניברסיטת חיפה: המרכז היהודי ערבי

חדד, יגאל, **אמצעי לחימה והנשק הבלתי חוקי במגזר הערבי**, מתוך: העיקר במחקר 2019 - אסופת מאמרים בנושאי משטרה, משטרת ישראל, פברואר 2020, עמודים 174-133.

ח'מאיסי, 2008. **ערים מעורבות בישראל - אתגרים ומדיניות עירונית**, ירושלים: שתיל.

סויד, 2007. **רוב ומיעוט בערים המעורבות בישראל: הפרספקטיבה הערבית.** בתוך: רכס, 2007. יחד אך לחוד: ערים מעורבות בישראל, רמת אביב. הוצאת אוניברסיטת תל-אביב וקרן קונרד אדנאואר

עלי, נ. לוין-חן, ר. ועולא נג'מי-יוסף (2020). **אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2019**. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן

רכס, אלי. עורך. (2007). **יחד אך לחוד: ערים מעורבות בישראל.** תל אביב, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב

Falah, G. (1996). **Living together apart: Residential segregation in mixed Arab-Jewish cities in Israel.** Urban Studies, 33, 823—857. doi: 10.1080/00420989650011627 [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

Tannenbaum, M., & Yitzhaki, D. (2016). **'Everything comes with a price...'; family language policy in Israeli Arab families in mixed cities.** Language and Intercultural Communication, 16(4), 570-587

Torstrick, R. (2000). **The Limits of Coexistence, Identity Politics in Israel**, Ann Arbor: University of Michigan Press.

Yacobi, H. (2007). **"Planning, Control and Spatial Protest: The Case of the Jewish-Arab Town of Lydd/Lod"**, In: Monterescu, D., Rabinowitz, D. (eds.), Mixed Towns, Trapped Communities, Hampshire: Ashgate Publishing Company, pp. 135-155.

Yiftachel, O., & Yacobi, H. (2003). **Urban ethnocracy: Ethnicization and the production of space in an Israeli 'mixed city'**. Environment and Planning D: Society and Space, 21, 673—693. doi: 10.1068/d47j [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

The following are our recommendations concerning enforcement, and policing in particular:

- Efforts to seize unlawful firearms in the mixed cities should be intensified, including proactive campaigns and amnesties allowing residents to turn in firearms in return for non-penalization; the programs should be adapted to the situation in the mixed cities.

- A quota for the police presence and positions in the mixed cities should be determined, based on crime levels in the city and on various social criteria, and not solely on the number of residents, as is currently the case.

- Budgets should be allocated for locating and solving crime in the mixed cities, including a CCTV system in each city and budgets for maintaining the cameras, including in cases when they are deliberately destroyed or become obsolete.

- Making welfare services and centers for preventing domestic violence in the family accessible to Arab women in the mixed cities. This includes the hiring of Arab social workers and the cultural adaptation of services, including a response to the obstacles that face Arab women victims of violence.

- The Israeli Police should find ways to protect witnesses in Arab society, in order to advance its work without jeopardizing the witnesses and permit the prosecution of criminals.

In light of the findings presented in this report, the following are our key recommendations for improving personal security in the mixed cities:

☞ The leadership, both national and local, must act to address violence and crime in the mixed cities, based on the understanding that personal security is a civil issue and should not be transformed into an ethnic or religious one.

In addition, the leadership of the mixed municipalities bear a responsible to make personal security in their city a joint matter for Jews and Arabs, and one that all residents are partners in advancing.

☞ The status of mixed cities in Israel should be formalized as such, facilitating the formulation of policy for the allocation of budgets and for equality in services for all the residents of the mixed cities, Arabs and Jews alike.

☞ Government programs for the economic development of Arab society must address the Arab residents of the mixed cities, and not only those citizens who live in Arab locales. The recognition that Arab citizens in these cities suffer the same problems that face Arab society as a whole demands a solution to these problems, without sidetracking the Arab population in the mixed cities.

☞ The local authorities should create a network of employment and informal education programs to reduce the number of young people in the mixed cities who have nothing to do with their time. In addition, programs should be advanced to help young people not in any framework who are beginning to descend toward the world of crime.

☞ In light of the housing crisis among Arab citizens in the historical mixed cities (Akko, Haifa, Lod, Ramle, and Tel Aviv — Jaffa), which exacerbates the problems facing Arab society, solutions should be identified to allow Arab public housing residents to assume ownership of their apartments and to identify additional housing solutions for this population.

Only 4%-8.2% of Arabs in the mixed cities evaluated the functioning of the police as good or very good in the areas of confronting protection rackets, the war on violence, the war against organized crime, coping with drug selling and use, protecting citizens' security, and protecting property. In most of these areas (with the exception of confronting protection and protecting property) the level of satisfaction among the Arab residents of the mixed cities is lower than among all the other groups (Arabs nationally, Jews in the mixed cities, and Jews nationally).

One area in which the functioning of the police is regarded more positively by the residents of the mixed cities is the enforcement of law and order: 17.5% of Arab residents and 20% of Jewish residents stated that the police functioning is good or very good in this area.

Regarding the functioning of the police in enforcing the Coronavirus regulations, a significant gap can be seen between the evaluation of functioning among Arab and Jewish residents of the mixed cities: 40.1% of Arab residents state that the police functioning is good or very good (similar to the figure for Arab citizens nationally), compared to just 14.2% of Jewish residents in the mixed cities (and 27.6% of Jews nationally).

- The findings show that the likelihood that an Arab resident of a mixed city will complain to the police if they are the victim of any of the scenarios we presented is higher than that for Arab citizens nationally. The scenario in which it is most likely that an Arab respondent will complain to the police is if the individual or a member of their household is the victim of a property offense (59.2% in the mixed cities, compared to 53.6% for Arabs nationally). In the case of violent crimes, 54.3% of the Arab residents of the mixed cities stated that they would complain to the police, compared to 46.5% for Arabs nationally. The scenario in which it is least likely that an Arab resident of a mixed city will complain to the police is sex offenses: 51% of respondents stated that it is likely or very likely that they would complain to the police, compared to 39.2% for Arab citizens nationally.
- In contrast to the level of willingness to complain to the police as a victim of an offense, only 33.7% of Arabs in the mixed cities stated that they would be likely or very likely to testify before the police if they were the witnesses of an offense against private property (compared to 56.5% among Arab citizens nationally); only 18.5% of Arab residents of the mixed cities would be willing to testify in the case of damage to public property (compared to 31.8% among Arabs nationally). In the case of more serious offenses, involving shooting and violent crime, the level of willingness to testify before the police is even lower: only 13.5% of Arabs in the mixed cities replied that they would be likely or very likely to testify if they witnessed shooting (compared to 26.5% among Arabs nationally); only 12.2% would be willing to testify if they were exposed to violent crime (compared to 28.6% for Arabs nationally).

Regarding the victims of violence: the **Abraham Initiative's** monitoring shows that in 2020, 21 Arab residents of the mixed cities (19 men and two women) lost their lives.

Conversely, the level of satisfaction with religious institutions is lower in the mixed cities (32.9%, compared to 41.9% nationally).

The proportion of Arab residents in the mixed cities who report a particularly low level of satisfaction with the state institutions (including the Knesset, government, Israel police, and justice system) ranges from 5.2% to 12.5%.

- A similar question was asked regarding the effectiveness of the response of various bodies to the spread of the Coronavirus. In the mixed cities, 63.5% of Arab residents are satisfied with the functioning of the family on this issue — slightly higher than the national figure. The media also receive a high score in the mixed cities (62.2%, compared to 35% nationally), as does the Ministry of Health (53.8% satisfaction in the mixed cities, compared to 46.1% in Arab society nationally).

  The welfare system, education system, religious institutions, Arab Emergency Committee, and the Home Front Command all received satisfaction ratings of between 40% and 50% among Arab respondents in the mixed cities. These figures are similar to or higher than those in Arab society nationally.

  While 28.3% of Arabs in the mixed cities are satisfied with the response of the leadership of Arab society in combating the spread of the pandemic — almost twice the level in Arab society as a whole (15.2%), the level of satisfaction with local government in the mixed cities, at 28.4%, is similar to that among Arab citizens nationally.

  The government, Knesset, the justice system, and the police all received low satisfaction ratings from Arab respondents in the mixed cities, at less than 20%.

- The level of satisfaction of the Israeli population in general with the Israel Police was very low in 2020, and particularly so among Arab residents of the mixed cities. Among this population, only 8.9% stated that they have trust or full trust in the Israel police, compared to 15.9% in Arab society nationally. Among Jewish residents of the mixed cities, too, the level of trust in the Israel Police is lower than the national figure (17.5% and 20%, respectively).

- Despite this low level of trust, the Israel Police is the main body to which Arab respondents in the mixed cities will turn if they or a member of their family is the victim of actually or threatened violence and assault: 53.6% stated that they would turn to the police. The second source of support is the family (19.2%), followed by friends (11.9%). A further 9.2% of respondents in the mixed cities stated that they would turn to other bodies to defend them, while 4.4% replied that they would act by themselves.

- The survey shows that those Arab residents of mixed cities who actually contacted the police regard the service they received from the police as good: 62.9% of respondents stated that the police response was good or very good — higher than the level of satisfaction among Arabs nationally (51.4%), and higher than among Jewish citizens — both residents of the mixed cities (42.9%) and nationally (45.8%).

- The findings show that in most areas of activity, the Arab respondents in the mixed cities show a lower level of satisfaction with the functioning of the police than the Jewish residents of these cities and than both Jews and Arabs nationally.

- Regarding fear of being the victim of various types of violence, the fear is greater in Arab society in the mixed cities than in Arab society in general, and significantly greater than the level of fear in Jewish society, for all the categories. While 79.9% of Arab respondents stated that they are worried or very worried about becoming the victim of property offenses in 2020, only 16.6% of respondents in Jewish society reported the same concern. Similarly, 73.9% of respondents in Arab society are worried that they could become the victims of violent offenses, compared to 24.2% of respondents in Jewish society.
- By contrast, the difference between Arab and Jewish society regarding those worried or very worried about becoming the victim of sex offenses is smaller than for the other phenomena, at 23.6 percentiles (45.3% of Arab respondents in the mixed cities, compared to 21.7% of Jewish respondents in these cities).
- The only phenomenon that was of more concern to Arab residents in 2020 than in the previous year was the spread of the Coronavirus (84.9% of Arab residents of the mixed cities were worried, compared to 45% of Jewish residents).
- When asked in which places they feel a sense of personal insecurity, Arab residents of the mixed cities most frequently mention their hometown and the street as the place where they feel least secure (38.1% and 31.4%, respectively, stated that they feel very or extremely threatened in these places). This differs from the findings for Arab society as a whole, showing that 25.3% of citizens feel threatened in their hometown and 17.4% on the street. The proportion of Arab respondents in the mixed cities reporting that they feel threatened in their neighborhood is also higher than among Arab society as a whole (15.2% and 9.6%, respectively). Conversely, while 21.3% of Arab citizens in Israel as a whole feel very or extremely threatened in places of entertainment, only 12.8% of Arabs in the mixed cities share this feeling. Similarly, only 6.6% of Arab respondents in the mixed cities regard the place of study as threatening, compared to 16.1% on the national level. The home is regarded as the safest place (only 1.6% of Arab respondents in the mixed cities reported that they feel very or extremely threatened in their homes).
- Arabs in the mixed cities are less willing to help in the struggle against violence in their hometowns than Arabs in Israel in general. In the mixed cities, 25.9% of Arab respondents are willing to a great or a very great extent to help in the struggle against violence, compared to 39.5% of Arab citizens on the national level; 33.7% are willing to do so to a moderate extent (35.5% nationally); and 40.4% are willing to do so to a slight extent, or less (24.9% nationally). The findings show that despite the high level of concern at the phenomena of violence and crime among Arab residents of the mixed cities, most of them are not willing to play an active role in combating crime.
- In response to a question on the effectiveness of the various bodies in combating violence in the mixed cities, 63.5% of Arab residents stated that they are satisfied or very satisfied with the functioning of the family; 50.5% are satisfied with the media; and 42.8% are satisfied with the education system.

  The leaders of Arab society, local government, the welfare system, and religious institutions all received satisfaction ratings of 25%-33% among the Arab residents of the mixed cities. The level of satisfaction of Arab residents of these cities with the national Arab leadership is significantly higher than among Arab citizens nationally (25.3% and 16.9%, respectively).

Abstract

The following are the main findings detailed in this report:

- In 2020, 60.8% of Arab residents of the mixed cities experienced a sense of lack of personal security in their home city, compared to 27.5% of Jewish residents of the mixed cities. The proportion of residents of mixed cities reporting a lack of personal security is higher than that among respondents in Israel as a whole (37.2% of Arabs and 10.6% of Jews on the national level).
- The most alarming phenomenon for Arab citizens in the mixed cities in 2020 is the spread of the Coronavirus (87.8% of Arab residents of the mixed cities were worried about this phenomenon, compared to 70% of Arab citizens in Israel as a whole).
- The phenomena of violence and crime were regarded as worrying or very worrying by the Arab residents of the mixed cities (82.9% are worried by each of these phenomena). These came before issues relating to civil status, such as the state of Israeli democracy (42.2% of Arabs in the mixed cities are worried or very worried about this issue) or the stalemate in the peace process between Israel and the Palestinians (26%). Against the background of the COVID-19 crisis, 60.7% of Arab residents of the mixed cities are worried or very worried about the issue of unemployment.
- Regarding specific forms of violence and crime, the most alarming phenomenon in the mixed cities in 2020 is gunfire and the use of firearms, which worries 83.8% of Arabs in the mixed cities. This was followed by property offenses, which are worrying or very worrying for 80.6% of Arab respondents in the mixed cities (compared to 63.7% of Arab citizens nationally) and violence against women (79.9% in the mixed cities, compared to 65.8% in Arab society in general). The phenomenon of protection fees worries the Arab residents of the mixed cities less than the other areas of violence and crime (63.6%). However, it is clear that for all the phenomena, the proportion of Arabs in the mixed cities who are concerned is higher than among Arab citizens in Israel as a whole.
- Regarding firearms in the respondents' hometowns, 97.7% of Arab residents in the mixed cities agree, or are inclined to agree, with the statement "the use of firearms in my area has increased in recent years." This compares to 54.2% of Jewish respondents in the mixed cities. Similarly, 95.4% of Arabs in the mixed cities agree, or are inclined to agree, with the statement "it is easy to secure firearms in Israel," compared to 52.5% of Jews in these cities. The findings on this issue show that while the proportion of Arab respondents agreeing with the statements in the mixed cities is similar to that in Arab society as a whole, the proportion of Jewish respondents agreeing in the mixed cities is significantly higher than the national level.
- While 56.7% of the Jewish residents of the mixed cities report that there was no change in the level of violence in their hometown compared to the previous year, only 17.2% of Arab citizens shared this impression; 79.6% of Arab residents in these cities feel that the level of violence in the city has risen, compared to 26.7% of Jewish residents of the mixed cities.

The Survey of Personal and Community Security in the Mixed Cities for 2020 focused on four issues: (1) The feelings and attitudes of the residents of the mixed cities regarding the scope of violence and crime in their communities, and regarding specific phenomena of violence; (2) the level of exposure of citizens to violence and crime, whether directly or among their friends and relatives; (3)) the willingness of Arab citizens to help in the struggle against violence; and (4) attitudes among Arab citizens toward the police and their impressions concerning police behavior toward them.

In light of the central importance of issues relating to the COVID-19 pandemic in the lives of Jewish and Arab citizens in 2020, we also decided to include questions in the survey examining the level of concern among residents at the spread of the virus and their satisfaction with the functioning of various institutions in combating the pandemic.

The survey was conducted among a representative sample of Arab society in the mixed cities of Ma'alot-Tarshiha, Akko, Haifa, Lod, Ramle, and Tel Aviv — Jaffa. For comparison purposes, a survey was conducted among a representative sample of Jewish society in these cities. Since a survey including identical questions was also conducted in Arab and Jewish society on the national level, as part of the Personal and Community Security Index, some of the questions in this report included a comparison between the populations in the mixed cities and the populations (Jewish and Arab) on the national level.

The survey paints a depressing picture of the phenomena of crime and violence and their impact on the lives of the residents of the mixed cities. Moreover, the findings show that these phenomena do not only affect Arab residents, but also have a ripple effect among Jewish society in these cities, who experience a greater threat of violence than other Jewish citizens.

The **Abraham Initiatives** attaches great importance to the struggle against crime and violence in Arab society. Accordingly, it has established the Safe Communities project to promote a service-oriented and positive approach to policing for Arab citizens, based on mechanisms for discourse between the police and the community, the inculcation of educational programs in schools to combat violence, and the establishment of life-saving services in the Arab communities. However, we believe that attention must be given to the personal security of Arab society in the mixed cities, which has its own unique characteristics.

We thank the authors of the report, Dr. Nohad 'Ali, Ruth Lewin-Chen and Ola Najami Yousef for their work.

Dr. Thabet Abu Rass	Amnon Be'eri-Sulitzeanu	Prof. Irad Yavneh
Co-Executive Directors **Abraham Initiatives**		Executive Director **Samuel Neaman Research Institute, Technion**

was not created in a vacuum. There are many reasons for this phenomenon, including: the socioeconomic condition of the Arab population — half of all Arab families are defined as poor, and almost two-thirds of Arab children live under the poverty line; extensive unemployment — particularly among young people; changes in the functioning of the family in Arab society and a transition to a more individualistic way of life, so that the family does not serve as a source of security and law enforcement, as it did in the past — while at the same time the authorities do not fill this function adequately in the lives of Arab citizens; a shortage of land and housing in Arab society, particularly in the mixed cities, which have failed to offer appropriate housing solutions for their growing Arab populations; and poor relations with the Israel Police, which over the years has seen Arab citizens as a potential security threat and denied them proper policing services. The work of the police, which shows signs of both over-policing and under-policing,[4] is also apparent in the mixed cities. Unlike the Arab locales, police stations are not a new presence in the mixed cities, but the attitude of police officers to the Arab residents of the mixed cities is not the same as their attitude toward Jewish residents, and relations between the police and residents are dominated by tension and friction.

In addition to the ongoing increase in violence, 2020 also saw the outbreak of the COVID-19 pandemic in Israel and around the world. The virus, which began to spread in Israel in March 2020, created a new and tangible threat to Israeli society as whole, and Arab society in particularly. The new state of emergency that ensued caught Arab society underprepared, due to the prevailing perception of Arab society as a separate entity that is not threatened by states of emergency, at best, or is itself part of the circle of enemies responsible for such situations, at worst. As a result, Arab society entered the COVID-19 crisis less prepared than other parts of Israeli society to cope with a state of emergency.

Moreover, certain features of Arab society left it particularly vulnerable to the pandemic by comparison to other groups in Israeli society. The COVID-19 regulations constitutes a serious challenge to social norms in Arab society, which play a central role that should not be dismissed. The rules required Arab citizens to limit their communal and family activities, which serve as pillars of everyday life, and to replace these with social distancing and the avoidance of religious and communal practices. Physical proximity to members of the extended family who live nearby encourages encounters and contact, while the nature of the epidemic resulted in a need to halt such encounters entirely. In economic terms, the COVID-19 crisis caused particularly serious damage to those in part-time and blue collar employment, who are overrepresented in Arab society.

Due to the need to enforce the COVID-19 regulations, there was an increased presence of police and military personnel throughout Israel, including the Home Front Command. The frequent encounters between the security forces and Arab citizens offered an opportunity to improve trust in the police, as part of the common civil struggle against an epidemic that does not distinguish between Jews and Arabs. However, these encounters also included violent friction against the background of the enforcement of the regulations.

4. Under-policing is reflected in the absence of a service-oriented and positive police presence in Arab communities and in the Arab neighborhoods of the mixed cities. Over-policing refers to the excessive use of violence by police officers against Arab citizens and inegalitarian enforcement, particularly against the background of events with a national character (such as demonstrations).

Preface

The Survey of Personal Security in Arab Society in the Mixed Cities for 2020 is the first report focusing on issues of violence, crime, and policing in this population.

This publication complements the reports of the Personal and Communal Security Index published annually by the **Abraham Initiatives** and the **Samuel Neaman Institute for National Policy Research** at the Technion. These reports offer a description of attitudes among Arab citizens on the issues of policing and violence.

This report was prepared due to the recognition that while Arab society as a whole has suffered from a difficult reality of rising violence and crime over recent years, the Arab residents of the mixed cities are disproportionately represented in violent incidents by comparison to Arab society as a whole. This issue has not received sufficient attention on the public agenda.

Firstly, it is important to understand the meaning of a "mixed city" as the focus of this report. The concept of "mixed cities" in Israel refers to cities where Jews and Arabs live in juxtaposition. However, there are different types of mixed cities. Some of the mixed cities in Israel are **historical mixed cities**, where Jews and Arabs lived together prior to 1948; these cities had substantial Arab majorities prior to the establishment of Israel. Examples of such cities include Ramle, Lod, and Akko, as well as Tel Aviv — Jaffa, which was created in 1949 by the merger of Jewish Tel Aviv and Arab Jaffa. Other mixed cities were **established as Jewish cities**, but over the years received Arab residents seeking to improve their standard of living. These cities include Nof Hagalil (formerly Nazareth Illit), as well as emerging mixed cities such as Carmiel, Afula, and Tzfat. Ma'alot-Tarshiha was created through the merger of the longstanding Arab village of Tarshiha and the newer Jewish town Ma'alot.

One statistic that highlights the need to discuss the phenomenon of violence and crime in Arab society in the mixed cities concerns the victims of manslaughter and murder in the population in recent years. In 2018, 19 Arab residents of mixed cities were killed in violent circumstances, out of a total of 71 Arab citizens killed in that year (27 percent of the total).[1] In 2019, the figure rose to 21 (24 percent of the 89 Arab citizens killed in that year; ibid.). In 2020, the number of Arab residents of mixed cities killed was again 21 (22 percent of the total of 96 Arab fatalities for that year). These figures are striking given that Arab residents of mixed cities account for only 10 percent of the total Arab population.[2]

In order to gain a better understanding of the attitudes of Jewish and Arab residents of the mixed cities concerning the phenomena of crime and violence, we conducted a survey in which residents were asked about their feelings relating to different aspects of crime, and relating to the work of the police and other official and civil society institutions to curtail these phenomena.

As we have noted in previous publications,[3] the phenomenon of violence in Arab society

1. For details, see N. Ali, R. Lewin-Chen, and O. Najami-Yousef (2020). Violence, Crime, and Policing in Arab Society: Personal and Community Security Index, 2019. Lod and Haifa: Abraham Initiatives and Samuel Neaman Institute.
2. עלי, נ. ועולא נג'מי-יוסף. אלימות, פשיעה ושיטור בחברה הערבית בתקופת הקורונה: מדד הביטחון האישי והקהילתי 2020. לוד וחיפה, יוזמות אברהם ומוסד שמואל נאמן. צפוי להתפרסם ב-2021.
3. See, for example — N. Ali, R. Lewin-Chen, and O. Najami-Yousef (2020)

Survey of Personal Security in Arab Society in the Mixed Cities

2020

Written by: Dr. Nohad 'Ali, Ruth Lewin-Chen and Ola Najami Yousef

Arabic translation: Art Translate

English translation: Shaul Vardi

Design: Oso Bayo

ISBN: 978-965-7543-14-6

July 2021

This report is funded by the European Union

Address of the Association: 5 Hamelacha St.,
Northern Industrial Area, Lod 7152011
Tel.: 02-3733000; **Fax:** 02-3733001
Email: info@abrahaminitiatives.org.il

Publications by the Abraham Initiatives can be downloaded from the website:
www.abrahaminitiatives.org

On the cover page: processed image of a photography of Old Acre Market by Tzahala Bukris, Wikimedia / Wall photography by Bhavya Kashyap, Unsplash

יוזמות אברהם
مبادرات ابراهيم
ABRAHAM INITIATIVES

Samuel Neaman Institute
for National Policy Research

Personal Security Survey in the Mixed Cities 2020

Nohad 'Ali, Ruth Lewin-Chen and Ola Najami-Yousef

ISBN 978-965-7543-14-6

July 2021

EN عر עב